

ISSN 2537-1363
ISSN-L 2537-1363

CUPRINS

PRIORITĂȚILE SECURITĂȚII EUROPENE	5
<i>Gl (r) prof. univ. dr. Teodor FRUNZETI</i>	
STRATEGII DE SECURITATE ÎN ORIENTUL MIJLOCIU ȘI AFRICA DE NORD	25
<i>Gl. (r.) prof. univ. dr. Anghel ANDREESCU</i>	
EVALUĂRI ȘI OPTIUNI MILITARE ÎN ZONA MĂRII NEGRE	31
<i>Col. (r) prof. univ. dr. Ion MITULEȚU</i>	
SCHIMBĂRILE CLIMATICE ȘI ADAPTAREA SOCIETĂȚII LA EFECTELE ACESTORA (CLIMATE CHANGE AND SOCIETY ADAPTION TO ITS EFFECTS)	53
<i>Conf. univ. dr. ing. Florin NEACȘA</i>	
EDUCAȚIE ȘI SECURITATE NAȚIONALĂ ÎN CONTEXTUL DEZVOLTĂRII DURABILE	73
<i>Gl. bg. (r) prof. univ. dr. Viorel BUȚA</i> <i>Col. prof. univ. dr. Mihail ANTON</i>	
AGENȚIA EUROPENĂ PENTRU POLIȚIA DE FRONTIERĂ ȘI GARDA DE COASTĂ	85
<i>Prof. univ. dr. George ȚICAL</i>	
FENOMENUL IMIGRAȚIEI ILEGALE ȘI AZILULUI. RISCURI TERORISTE ASOCIATE	97
<i>Chester șef, inspector general Viorel VASILE</i>	

IMIGRAȚIA EUROPEANĂ – DREPT FUNDAMENTAL SAU ABUZ ...	121
<i>Cristian POPESCU</i>	
DE CE E DIFICIL SĂ DEFINIM TERORISMUL?	131
<i>Dr. Petre ȚĂGOREAN</i>	

PRIORITĂȚILE SECURITĂȚII EUROPENE

General (r) prof. univ. dr. Teodor FRUNZETI

*Universitatea Titu Maiorescu din București
Academia Oamenilor de Știință din România
Academia de Științe ale Securității Naționale*

Abstract: *Securitatea europeană este supusă unor amenințări multiple, cu un caracter dinamic și evolutiv, respectiv criza economico-financiară declanșată în 2007, atitudinea agresivă a Rusiei, recrudescența terorismului jihadist și amplificarea explozivă a migrației spre Europa. Aceste amenințări la adresa stabilității sistemului internațional și a securității globale au produs efecte sistemice, au erodat încrederea populației în instituțiile statului, au zdruncinat coeziunea internă a UE și NATO și au deplasat centrul de greutate al politicii mondiale dinspre Europa spre Asia de Sud-Est. Soluțiile care se întrevăd pentru a contracara acest evoluții negative trebuie puse în practică printr-un efort colectiv și cooperativ al tuturor națiunilor din spațiul euro-atlantic. Întărirea solidarității europene și a celei transatlantice, precum și eficientizarea instituțională și buna guvernare sunt elementele cheie în acest efort concertat.*

Cuvinte cheie: *terorism jihadist, migrație explozivă, populism, xenofobie, anti-migraționism, solidaritate transatlantică, bună guvernare.*

Abstract: *European security is a subject of multiple, dynamic and evolving threats, namely the economic and financial crisis triggered in 2007, the assertiveness of Russia, the recrudescence of jihadist terrorism and the explosive expansion of illegal migration to Europe. These threats to the stability of the international system and global security as well have produced systemic effects, eroded public confidence in nation-state institutions, shattered the internal cohesion of the EU and NATO, and have produced the drift of the center of gravity of world politics from Europe to Southeast Asia. The solutions that are being taken to counter this negative development must be put into practice by a collective and cooperative effort of all nations in the Euro-Atlantic area. Strengthening European and transatlantic solidarity, as well as institutional efficiency and good governance are key elements in this concerted effort.*

Key words: *jihadist terrorism, explosive migration, populism, xenophobia, anti-immigration, trans-Atlantic solidarity, good governance.*

De câțiva ani securitatea europeană se află într-o dinamică accentuată de redefinire a coordonatelor sale caracteristice și de reechilibrare strategică. Acest proces este determinat și modelat de mai multe forțe, ce sunt generate atât din interiorul Europei cât și din exteriorul său.

1. Aceste forțe generează **amenințări multiple la adresa securității europene**, amenințări dinamice, cu un potențial evolutiv pronunțat

1.1. Un prim eveniment, care a afectat în mod semnificativ stabilitatea Europei, cu consecințe semnificative în planul securității a fost **criza economico - financiară** declanșată în anul 2007 în SUA și care s-a răspândit într-un timp scurt peste Atlantic, criză care în țara sa de origine a fost inițial declanșată de activitățile speculative de pe piața imobiliară, dar care în Europa a afectat în primul rând acele state care aveau o

datorie publică ridicată, cum erau și încă sunt Grecia, Italia și Spania, a căror credibilitate financiară internațională a fost puternic afectată în momentele de criză.

Dacă în SUA criza a afectat rapid și dramatic atât sistemul financiar-bancar privat, cât și simpli cetățeni, în Europa cele mai afectate au fost instituțiile publice ale statelor, precum și Uniunea Europeană în ansamblul său, care nu s-au dovedit capabile să găsească și să aplice rapid măsuri vizând gestionarea crizei, generând în primul rând o criză majoră de încredere și una de imagine.

Atât în SUA, cât și în UE, modul în care guvernele au gestionat criza a stimulat criticismul la adresa capitalismului contemporan, pe motiv că avantajează marile corporații transnaționale și nu ține cont de destinul cetățenilor obișnuiți. Drept consecință directă, au fost resuscitate mișcările radicale și extremiste, adică de extrema

stângă și respectiv de extrema dreaptă, care promovează, din rațiuni diferite, viziuni anti-sistem, și care identifică vinovații în marile corporații multinaționale și în sistemul economic capitalist însuși.

Deși efectele crizei financiare și economice s-au estompat semnificativ, consecințele sale psihologice și asocierea sa în mentalul colectiv cu servituțile actualului sistem economic și cu răspunsul greoi și ineficient al statelor la criza declanșată continuă să persiste. De asemenea, persistă tendința negativă în ceea ce privește evoluția bugetelor destinate apărării în țările europene membre ale NATO, tendință ce-și are originea în reducerea cheltuielilor bugetare adoptate în perioada 2008-2010. Deși Europa a ieșit din criză, această tendință s-a perpetuat.

1.2. Un al doilea eveniment îl constituie **atitudinea agresivă a Rusiei**, manifestată deschis

după revenirea lui Vladimir Putin la Kremlin, în cel de-al treilea mandat prezidențial al său. Agresivitatea Rusiei se manifestă în două planuri: în plan fizic, incluzând acțiuni subversive și chiar militare, împotriva statelor vecine, foste componente, în urmă cu 27 de ani, ale URSS, acum state independente și suverane, dar care, în viziunea președintelui Putin, trebuie să rămână în zona de influență a Rusiei și să manifeste obediență față de aceasta, acționând în calitate de sateliți ascultători și având economii și sisteme de securitate controlate de la Kremlin. În caz de neconformare, Rusia pune în aplicare diferite instrumente de interferență, mergând până la agresiune directă sau intermediată, așa cum s-a întâmplat în Ucraina, Republica Moldova și Georgia ; al doilea plan este mai subtil, este cel specific agresiunii informaționale, psihologice, al celei comunicaționale și imagologice și al

subversiunii¹ și este direcționat împotriva Occidentului, care trebuie intimidat, dacă nu poate fi convins de „justețea” pretențiilor Kremlinului. Comportamentul Rusiei, bazat pe nerespectarea normelor de drept internațional, pe desconsiderarea vecinilor săi, cândva părți componente ale URSS, dar acum state independente, dar a căror independență Rusia, *de facto*, o încalcă sau o pune la îndoială, utilizând subversiunea și impunerea controlului politic asupra unor guverne ale unor state independente și suverane este total inacceptabil într-o lume civilizată, în care democratizarea relațiilor internaționale este și trebuie să rămână o realitate.

¹ Cf. NATO Post Warsaw: „Strengthening Security in a Tough Neighbourhood”, speech by NATO Deputy Secretary General, Ambassador Alexander Wershow at the Annual Meeting of Romanian Ambassadors in Bucharest, 29 August 2016.

Rusia este capabilă să utilizeze concomitent mai multe instrumente de putere spre a-și realiza obiectivele.

În primul rând utilizează o diplomatie agresivă și menită a-și intimida competitorii, pe care-i identifică din ce în ce mai mult drept adversari.

În al doilea rând utilizează instrumentul economic, stimulând regimurile și statele cu atitudine favorabilă sau măcar binevoitoare față de ea, prin regimuri economice preferențiale, în special prin practicarea unor prețuri mai reduse la exporturile de hidrocarburi în aceste țări.

În al treilea rând, utilizează măsuri de subversiune, atacuri cibernetice, măsuri de influențare a unor lideri politici, a mijloacelor de comunicare în masă, a unor formatori și lideri de opinie, pe care-i capacitează prin persuasiune bazată pe raporturi oneroase. Toate acestea sunt în mod evident orchestrate într-un mod

foarte abil de serviciile de informații ruse.

În fine, în al patrulea rând, Rusia utilizează extensiv instrumentul militar de putere, în două modalități distincte.

În scopul intimidării statelor membre NATO și UE, Rusia planifică și desfășoară exerciții militare de mare amploare, cu desfășurări masive de trupe în regiunile militare din vestul și nordul său, cu participarea Flotei de Nord și a Flotei Mării Negre, cu desfășurarea aviației strategice și a unor forțe de desant aerian și naval. Mai mult, Rusia și-a modificat strategia de securitate în decembrie 2015, identificând NATO drept principala amenințare la adresa securității sale². În cursul anului trecut și-a modificat strategia nucleară în același sens, adoptând o postură mai

amenințătoare, a adoptat o nouă strategie navală și face eforturi susținute pentru a-și înzestra trupele cu echipamente militare moderne, inclusiv cu capacități care să-i permită desfășurarea de operații și acțiuni cibernetice și în spațiul cosmic. De asemenea, Rusia a anunțat că renunță în mod unilateral să mai aplice prevederile tratatului CFE³, semnat la Viena în 1990 și ulterior resemnat în 1996, care limitează principalele categorii de armament ofensiv în Europa.

Pe lângă această utilizare în scop de descurajare și intimidare, Rusia a utilizat și utilizează în mod efectiv puterea militară, prin operații de luptă cu obiectiv limitat, în scopul îndeplinirii obiectivelor sale strategice. Operațiunea ofensivă

² <http://www.ieee.es/Galerias/fichero/OtrasPublicaciones/Internacional/2016/Russian-National-Security-Strategy-31Dec2015.pdf>, accesat la 21.03.2017.

³<http://www.hotnews.ro/stiri-international-19604507-tratatul-privind-armele-conventionale-europa-rusia-retrage-din-grupul-consultativ.htm>, accesat la 08.05.2017.

desfășurată în august 2008 împotriva Georgiei, precum și sprijinirea forțelor separatiste din regiunile separatiste din Ucraina, Donețk și Luhansk, intră în această categorie. Același lucru s-a petrecut și în august 2014, când a fost ocupată militar peninsula Crimeea, fără ca armata ucraineană să opună rezistență, înainte de desfășurarea așa-zisului referendum vizând anexarea acestui teritoriu de către Federația Rusă.

1.3. Un alt fenomen de actualitate este **recrudescența terorismului jihadist internațional**. Dacă în urmă cu douăzeci de ani terorismul internațional încă prezenta caracteristicile specifice Războiului Rece și era chiar o reminiscență a acestuia, fiind în cea mai mare parte secular și de extremă stângă, adică comunist, ori de extremă dreaptă, adică anticomunist, la care se adăugau forme ale terorismului etnic, cum ar fi ETA, și religios, ca de

exemplu IRA, astăzi situația este cu totul diferită.

Odată cu atentatele teroriste din SUA din 11 septembrie 2001, terorismul internațional a căpătat din ce în ce mai mult un caracter islamic-jihadist, anti occidental în general și anti-american în mod special.

Acest tip de terorism este o consecință directă a fundamentalismului islamic contemporan și a radicalizării produse de acesta în cadrul unei societăți tradiționaliste, precum cea islamică, toată această dinamică fiind stimulată și facilitată de globalizare. Cu alte cuvinte, intrarea în contact a lumii islamice cu valorile și produsele culturale, cu artefactele civilizației occidentale, are loc astăzi mult mai direct și mai brutal decât în perioadele anterioare, noile tehnologii IT, internetul, comunicațiile prin satelit și televiziunile de știri fiind doar principalii vectori ai acesteia. Acest contact frust poate produce o reacție de respingere, dar și

de neputință în același timp, neputința de a nu putea opri cursul evenimentelor, al istoriei.

În aceste condiții, unii dintre islamisții fundamentaliști, care consideră revenirea la valorile și preceptele tradiționale, inițiale ale Islamului, așa cum au fost ele revelate Profetului Mahomed și cum au fost înscrise după dictarea acestuia, în Coran, drept singură cale de salvare a lumii de la decădere și distrugere, pot, în disperare de cauză, să aleagă calea atentatelor teroriste, menite a distruge lumea occidentală, dar chiar și pe aliații politici ai Occidentului din lumea musulmană, considerați apostazi și trădători ai Islamului. Obiectivul politic al islamului fundamentalist este instaurarea califatului universal, un stat teocratic islamic care să cuprindă întreg mapamondul.

Din această perspectivă, singura deosebire dintre Al Qaeda și

Daesh/ISIS este că în timp ce prima organizație urmărește întâi distrugerea Occidentului și apoi instaurarea califatului, cea de-a doua a început prin instaurarea califatului, având și un lider, Ibrahim Awwad Ali al-Badri al-Samarrai, ce și-a luat numele de califul Ibrahim⁴, apoi declanșând lupta pentru distrugerea lumii occidentale. Diferența este doar de priorități și nu de obiective. Atentatele teroriste de la Paris din noiembrie 2015, cele de la Bruxelles din 2016 și de la Berlin de la începutul acestui an sunt doar cele mai recente exemple ale eficacității organizațiilor teroriste jihadiste.

1.4. Un alt fenomen caracteristic îl reprezintă **amplificarea explozivă a migrației spre Europa Occidentală**, a creșterea fără precedent a numărului refugiaților, dar și a altor categorii de imigranți ce

⁴ Cf. www.brookings.edu/wp-content/uploads/2014/12/en_whos_who.pdf, accesat la 15.03.2017.

pleacă din zonele de conflict din Orientul Mijlociu, în special din Siria, dar și din Magreb, din Africa subsahariană, din Afganistan, precum și din alte zone defavorizate. La acești refugiați se adaugă și migrații din rațiuni economice, care, în căutarea unei vieți mai bune își părăsesc țările natale, fie că acestea sunt Pakistan, Somalia, Afganistan sau Albania, Kosovo ori Bosnia-Herțegovina.

Într-adevăr există dovezi ce confirmă faptul că o parte din solicitanții de azil nu provin din zone de conflict, unii dintre ei fiind de fapt chiar din state europene, ne-membre ale UE și care încearcă să-și construiască o nouă viață în Europa Occidentală. Numărul foarte mare de imigranți ce au pătruns în statele membre ale UE începând cu anul 2014, a ridicat probleme semnificative privind capacitatea acestor state de a gestiona un număr atât de mare de persoane, în cursul

anilor 2015 și 2016 totalul imigranților de toate felurile fiind de circa un milion anual, direcționați însă spre statele cu standarde mai ridicate de viață și cu programe de protecție socială mai dezvoltate, dar în primul rând spre Germania.

Faptul că o mare parte dintre imigranți, majoritatea susținând că sunt refugiați și ca atare fiind solicitanți de azil, au intrat pe teritoriul UE, fără a exista posibilitatea să li se verifice antecedentele, a creat posibilitatea ca unii dintre ei să fie infractori, chiar membri ai unor rețele de criminalitate organizată transfrontalieră, iar alții să fie membri ai unor grupări și rețele teroriste, mai cu seamă Daesh-ISIS, infiltrați în mod deliberat în state europene, spre a pregăti atentate teroriste, eventual în cooperare cu nuclee și organizații teroriste pre-existente, locale. Incidentele violente ce au avut loc în noaptea de Anul Nou 2017, în special împotriva femeilor, în mai multe localități din

Germania, nu face decât să confirme această supoziție.

La aceasta se adaugă și amenințările lansate de liderii Daesh-ISIS împotriva Europei, de a trimite 50.000 de membri ai acestei grupări teroriste spre a comite atentate vizând distrugerea civilizației occidentale. Chiar și fără această conexiune dintre terorismul islamic internațional și valurile masive de imigranți provenind din Orientul Mijlociu, problema integrării culturale, lingvistice și pe piața muncii a imigranților, într-un timp scurt, creează probleme semnificative statelor Europene, dar în primul rând statelor din Sudul Europei, unde se află punctele de acces spre UE, adică în special Grecia și Italia, unde se află și principalele centre de primire a refugiaților.

Nu trebuie uitat că un număr semnificativ, circa 2,5 milioane de refugiați, se află în tabere din Turcia, iar câteva sute de mii în Liban și Iordania. Fără acordul

încheiat anul trecut între UE și Turcia, ce prevede ca Turcia să mențină refugiații pe teritoriul său și să nu le permită plecarea spre UE, situația din Europa ar fi fost și mai dramatică⁵.

2. Aceste patru amenințări la adresa stabilității sistemului internațional și a securității globale au produs **efecte sistemice**, care sunt foarte semnificative fiindcă sunt însumate, dar și asupra fiecărui stat în parte, mai ales în Europa și America de Nord.

2.1. În primul rând, toate aceste fenomene cumulate au **erodat încrederea populației în instituțiile statului** destinate să-i protejeze și să le asigure securitatea. Mai mult decât atât, a scăzut încrederea în întreg sistemul economic capitalist în general, pe criteriul că nu protejează, sau nu protejează în suficientă măsură pe cei

⁵ Cf. http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-16-963_en.htm, accesat la 15.03.2017.

mai săraci, mai defavorizați, în schimb îi favorizează pe cei mai bogați dintre cei bogați. Acest lucru s-a materializat în succesul mișcărilor și grupărilor anti-sistem, cum ar fi mișcarea „Tea Party” din Statele Unite ale Americii precum și a curentelor, grupărilor și partidelor populiste, anti-imigrație, chiar xenofobe, de extrema dreaptă, precum și a celor izolaționiste.

Succesul surprinzător al Brexit-ului este tocmai o materializare al unei asemenea tendințe. Desfășurată sub sloganul „We want our country back”, campania pentru ieșirea Marii Britanii din UE a stat sub semnul protejării de imigrația venită de pe continent, păstrării locurilor de muncă pentru britanici și înlăturării așa-zisei „tiranii” a Bruxelles-ului.

În Franța, liderul Partidului Frontul Național, de extremă dreapta, Marine Le Pen, a obținut peste 21% din voturi la primul tur de scrutin al alegerilor

prezidențiale ce a avut loc în aprilie anul acesta, clasându-se pe locul al doilea, și a obținut peste o treime din voturi (adică peste zece milioane) la cel de-al doilea tur de scrutin, câștigat de centristul pro-european Emmanuel Macron la 7 mai a.c. Trebuie menționată seria de atacuri cibernetice ce a început în luna ianuarie și a culminat cu două zile înainte de cel de-al doilea tur de scrutin împotriva echipei de campanie a lui Emmanuel Macron, atacuri atribuite unor hackeri din Rusia⁶. Rezultatul alegerilor parlamentare din Olanda, din aprilie, relevă o creștere a numărului de voturi acordate Partidului Libertății, de extremă dreaptă, condus de Geert Wilders, care și-a orientat campania electorală pe măsuri anti-Islam. Chiar dacă acest partid nu a câștigat alegerile, rezultatul

⁶ Cf www.agerpres.ro/externe/2017/04/26/franta-echipa-de-campanie-a-lui-macron-confirma-ca-a-fost-vizata-de-atacuri-cibernetice-14-24-03, accesat la 08.05.2017.

votului indică o creștere semnificativă a audienței de care se bucură în rândul electoratului. Victoria categorică a lui Donald Trump la alegerile prezidențiale din SUA din noiembrie 2016, sub lozinca „America First” este cea mai elocventă materializare a succesului populismului și a măsurilor anti-imigrație și anti globalizare, în general. Rămâne de văzut pe ce coordonate se va desfășura campania electorală din Germania, având în vedere alegerile legislative ce vor avea loc în această țară anul acesta.

Ascensiunea populismului, a măsurilor izolaționiste, anti Uniunea Europeană și chiar anti NATO nu pot să nu stârnească îngrijorare. Tendințele centrifuge în interiorul Uniunii Europene au fost puternic stimulate de Brexit și de succesul lui Donald Trump la alegerile din SUA. Este în același timp regretabil dar și ciudat că la șaiszeci de ani de la semnarea

în 1957 a Tratatelor de la Roma, de constituire a Comunității Economice Europene și a EURATOM, care împreună cu Comunitatea Europeană a Cărbunelui și Oțelului, ce fusese înființată prin Tratatul de la Paris din 1951, au semnat elementele constitutive ale Uniunii Europene de astăzi, și după eforturi constante făcute de statele membre pentru a face ca Proiectul European să fie unul de succes, astăzi, cu mare ușurință mișcări nu de mult periferice și tendințele de destructurare devin tot mai vocale și au din ce în ce mai multă audiență, inclusiv în mass-media, fără însă a explica cu ce ar înlocui beneficiile existenței UE, dacă ea s-ar destrăma.

Nu trebuie uitat ce înseamnă Uniunea Europeană: o piață comună unică, un spațiu de securitate, bunăstare și democrație, dreptul la muncă și liberă circulație, politici comune și mecanisme de creștere a competitivității și

stimulare a dezvoltării economice a țărilor cu un nivel mai redus, printre care și țara noastră. Dar înseamnă și o Politică Externă și de Securitate Comună, un glas mai puternic și mai respectat al Uniunii în ansamblul său în problemele și politica globală. Dacă s-ar renunța la toate acestea, ce am pune în locul lor? Ne-am întoarce la situația din perioada interbelică, adică la un sistem competitiv, dar cu Rusia care ar deveni, din nou, cea mai mare putere europeană, într-o situație în care echilibrul puterii nu ar mai exista? Cui ar folosi o asemenea situație? Evident, doar Rusiei, nu și Europei și în nici un caz României.

2.2. O a doua consecință, nu la fel de vizibilă, dar la fel de periculoasă, este **zdruncinarea coeziunii interne a UE și NATO**. Principalul motiv de disensiune este atitudinea față de agresiunea Rusiei împotriva Ucrainei,

materializată în anexarea ilegală a Crimeei, precum și în susținerea mișcărilor separatiste din Luhansk și Donețk, ambele regiuni aflându-se în Donbas, în Estul Ucrainei. În timp ce statele din Estul Europei, printre care și România, consideră atitudinea agresivă a Rusiei și războiul hibrid pe care ea l-a declanșat și-l sponsorizează acum în Ucraina, drept principala amenințare la adresa securității europene, statele din vestul și sudul continentului nu au aceeași perspectivă, considerând migrația ilegală mai amenințătoare la adresa securității lor. Mai mult decât atât, există forțe politice, în general de extremă dreaptă, ce consideră că atitudinea EU și NATO față de Rusia ar trebui reconsiderată, și că de fapt, ar trebui trecută cu vederea atitudinea agresivă a acestui stat în special în relația cu vecinii săi, pe criteriul că Rusia este o mare putere, iar regulile de comportament ar trebui să fie

diferite pentru marile puteri față de celelalte state.

Trebuie să remarcăm că, după sfârșitul Războiului Rece, statele europene au diminuat treptat importanța acordată securității și apărării, inclusiv în cadrul NATO, mai ales după declanșarea crizei financiare și economice începând cu anul 2007, fapt evidențiat cu pregnanță în diminuarea continuă a bugetelor lor militare până anul trecut, bazându-se pe capacitățile remarcabile ale SUA și totodată, pe efortul financiar al acesteia. Doar câteva state membre respectă recomandarea NATO ca bugetele pentru apărare să reprezinte minim 2% din PIB, iar cheltuielile pentru înzestrarea cu echipamente să reprezinte cel puțin 20% din aceste cheltuieli⁷. Ocuparea de către Rusia a Crimeei în 2014 a fost un semnal de alarmă serios, pe

care țările membre NATO de la flancul estic al Alianței l-au luat mult mai în serios decât multe din celelalte, putând afirma că Summit-ul NATO din Wales din 2014 și mai ales cel de la Varșovia din iulie 2016 reprezintă momente de cotitură din acest punct de vedere.

Aceeași atitudine, de descurajare și oarecum de derută, se manifestă și în cadrul UE, cele cinci scenarii prezentate la 1 martie 2017 de Președintele Comisiei Europene în cuprinsul Cartei Albe cu privire la viitorul Europei (White Paper on the Future of Europe)⁸, care prefigurează cinci direcții posibile de evoluție a UE până în anul 2025, dintre care doar două prevăd o evoluție care să consolideze sau măcar să mențină actualul nivel de integrare, în timp ce celelalte trei au în vedere o reducere a acestuia. Această Cartă Albă a fost elaborată cu scopul declarat

⁷ Cf. http://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2017_03/20170313_170313-pr2017-045.pdf, accesat la 16.03.2017.

⁸ Cf. http://europa.eu/rapid/press-release_IP-17-385_en.htm, accesat la 16.03.2017.

de a fi contribuția Comisiei la pregătirea Summit-ului aniversar de la Roma, din 25 martie 2015.

2.3. O altă consecință a tuturor evoluțiilor din ultima perioadă este **schimbarea centrului de greutate al politicii mondiale dinspre Europa spre Asia de Sud-Est**. Ascendența Chinei, Indiei, Turciei și Braziliei ca puteri regionale și chiar cu ambiții care depășesc acest statut, revenirea Rusiei în primul eșalon de putere, într-un cuvânt emergența BRICs, precum și emergența Iranului, mai ales după declanșarea războiului civil din Siria sunt realități geo-strategice ce trebuie luate în considerare spre a defini noua ecuație globală a puterii.

Niciunul dintre aceste state nu a suferit de pe urma crizei economice ce a afectat America de Nord și Europa în ultimii zece ani, ci dimpotrivă, au fost beneficiari ai acesteia, cu excepția Rusiei, înlocuind statele occidentale, în special

pe piețele emergente. Aceste țări nu au beneficiat numai din punct de vedere economic ci au făcut investiții consistente în sectorul militar, îmbunătățindu-și semnificativ statutul de putere. În plus, trebuie remarcate eforturile Rusiei de a construi un nou complex de securitate, împreună cu Turcia și Iran, care să fie o contrapondere în Asia Centrală și în zona Mării Caspice a influenței UE și NATO. Această tendință de modificare a status quo-ului și deci de modificare a ordinii internaționale actuale de către unele dintre puterile emergente este rezultatul ambițiilor unor lideri politici de a redefini zonele de influență și de a contesta nu numai rolul Occidentului în general, dar și al ordinii internaționale stabilite după sfârșitul Războiului Rece.

3. Având în vedere amenințările la adresa securității europene, a căror dinamică am prezentat-o mai sus, precum și efectele pe care acestea le-au produs și

încă le produc, ne putem pune întrebarea legitimă ce ar trebui să facă țările europene spre a le contracara, în mod concret, ce **măsuri de natură politică** ar trebui întreprinse.

3.1. Înainte de toate, ar trebui **întărită solidaritatea europeană**, solidaritate bazată pe împărtășirea unor valori comune, precum democrația, respectarea drepturilor omului, pluralismul politic, incluziunea socială, respectarea principiilor și consolidarea instituțională a statului de drept, dar și pe un sens al unei identități comune europene, care din păcate încă nu este suficient de consolidat și pentru care sistemele educaționale ar trebui să facă mai mult, căci identitatea este modelată și de educație, atât cea făcută în familie, cât și cea din sistemele de învățământ. Mai mult decât atât, în termenii stricți ai realismului politic, statele europene au astăzi interese comune, în primul rând acela de a-și proteja

securitatea, care este amenințată.

Solidaritatea europeană trebuie să se manifeste la două niveluri. Primul nivel este cel național, statele trebuind să dezvolte relații mai coerente și concertate, să se sprijine și să concluceze, manifestând mai multă bunăvoință și bunăcredință în relațiile reciproce. Al doilea nivel este cel mai consistent, cel al organizațiilor interguvernamentale europene și euroatlantice, Uniunea Europeană și Organizația Tratatului Atlanticului de Nord, în primul rând și Organizația pentru Securitate și Cooperare Europeană în al doilea rând.

Deși UE și NATO s-au înființat și au evoluat independent una de cealaltă, odată cu semnarea Tratatului de la Maastricht în 1992 și mai ales odată cu preluarea în anul 2000 de către UE a sarcinilor și atribuțiilor Uniunii Europene Occidentale, adică odată cu asumarea unei

identități de securitate și apărare europene și ulterior a asumării Politicii Externe și de Securitate Comune, în cadrul căreia s-a conturat Politica de Securitate și Apărare Comună, este evident că aceste două organizații își asumă domeniile de responsabilitate convergente. Domeniile de responsabilitate în domeniul securității și apărării nu sunt și nu trebuie să fie concurente, ci trebuie să rămână complementare, așa cum s-a intenționat de la început. Sarcinile UE în materie de misiuni militare sunt exprimate în așa numitele misiuni tip Petersberg, care în esență se referă la o gamă largă de misiuni militare, cu excepția celor de luptă de mare intensitate, în timp ce nivelul de ambiție este exprimat în obiectivele militare (Military Headline Goal), ultimul asumat fiind cel din anul 2010.

Solidaritatea și cooperarea dintre NATO și UE sunt însă

instituționalizate, în baza Acordurilor Berlin+, care stabilesc modalitățile concrete și procedurile prin care NATO pune la dispoziția UE capacități militare, inclusiv de comandă și control și de supraveghere și avertizare timpurie, pentru operațiile conduse de aceasta.

Această cooperare trebuie însă intensificată și structurată. Ca atare, la Summit-ul NATO de la Varșovia, din iulie 2016, Secretarul General al NATO, Președintele Consiliului European și Președintele Comisiei Europene au semnat o declarație comună ce vizează consolidarea cooperării structurate între cele două organizații⁹. În noiembrie 2016 Consiliul European, pe baza acestei declarații, a aprobat planul de implementare a Strategiei Globale a UE în domeniile securității și apărării, care stabilește un nou nivel de ambiție pentru Uniune, mai

⁹ Cf. http://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_133163.htm, accesat la 20.03.2017.

ambitios și adaptat situației de securitate actuale¹⁰.

3.2. Solidaritatea transatlantică reprezintă un domeniu esențial al stabilității strategice și al echilibrului de putere în emisfera nordică. SUA au intervenit atât în Primul cât și în cel de-al Doilea Război Mondial pentru a salva Europa de la derapajele totalitarismului și pentru a reinstaura libertatea și democrația, ca principii de bază a relațiilor internaționale. În condițiile în care cheltuielile pentru apărare ale membrilor europeni ai NATO reprezintă doar circa o treime din totalul bugetelor pentru apărare al statelor membre ale Alianței, este evident că greul efortului financiar în acest domeniu revine SUA, care și procentual are contribuția cea mai semnificativă, de 3,61% din PIB, la nivelul anului trecut, din totalul cheltuielilor militare, 25% reprezentând investițiile în echipamente militare. La

nivelul Alianței dintr-un total de 892 mld dolari SUA, cât reprezintă totalul cheltuielilor militare, 627 mld. dolari reprezintă bugetele însumate ale SUA și Canadei, adică 71,3% din total¹¹. Aliații europeni din NATO trebuie să facă eforturi mai consistente spre a respecta recomandarea de a asigura un nivel minim de 2% din PIB pentru bugetele apărării, din care cel puțin 20% să reprezinte investițiile pentru apărare. Țara noastră, ca urmare a angajamentului politic asumat în ianuarie 2015 de toate partidele parlamentare, la inițiativa Președintelui României și a eforturilor depuse la începutul acestui an de Președinte și de Guvern, a reușit ca pentru prima dată după intrarea în NATO, în urmă cu 13 ani, să aibă un buget al apărării care să respecte ambele recomandări ale NATO.

În aceste condiții, contribuția SUA este

¹⁰ Cf. https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/eugs_implementation_plan_st14392.en16_0.pdf, accesat la 20.03.2017.

¹¹ Cf. http://www.nato.int/nato_static/fl2014/assets/pdf/pdf_2017_03/20170313_170313-pr2017-045.pdf, accesat la 20.03.2017.

esențială pentru securitatea și apărarea Europei.

3.3. Eficientizarea instituțională și buna guvernantă. La nivelul UE și la nivel național este necesar un proces de reflecție amplu, pentru a identifica direcțiile de acțiune vizând flexibilizarea procesului de luare a deciziilor, în special la nivelul UE, re-apropierea Uniunii de cetățeni și revenirea la filosofia pe care părinții fondatori au avut-o în vedere în momentul lansării Ideii europene, la începutul anilor 50 ai secolului trecut. Pe măsura lărgirii sale și asumării unor domenii de responsabilitate tot mai extinse de către Uniune, instituțiile sale au devenit preocupate tot mai mult de reglementare, de impunerea unor norme, care de multe ori se dovedesc prea constrângătoare pentru națiuni. Este necesară deci o regândire a relațiilor dintre instituțiilor europene și statele membre, pe de o parte, dar și o regândire a rolului cetățeanului în cadrul Uniunii și a relațiilor acestuia cu propriul stat. Buna guvernantă este un concept ce trebuie promovat

și care trebuie implementat nu numai la nivelul statului, ci și la nivelul UE, pe orizontală – între instituțiile europene, dar și pe verticală, între aceste institutii, cele ale statelor membre și cetățeni.

Acest proces de reflecție, din fericire, deja a început: de exemplu, UE revizuieste Politica europeană de vecinătate¹², instrument lansat în anul 2004 cu scopul de nu permite o nouă împărțire a Europei, așa cum s-a întâmplat în timpul Războiului Rece între Est și Vest, de această dată între statele membre ale UE și cele aflate în afara acesteia, însă la frontiera sa, dar și de a contribui la consolidarea prosperității, a stabilității și a securității atât a statelor membre cât și a celor din vecinătatea Uniunii Europene, instrument care însă s-a dovedit a fi în, mare măsură, inefficientă.

De aceea, un obiectiv esențial este creșterea eficacității și eficienței Politicii europene de vecinătate, prin implicarea

¹² Cf. <http://www.eeas.europa.eu/enp.htm>, accesat la 21.03.2017.

mai strânsă a statelor membre în definirea și punerea în aplicare a politicii în țările partenere vizate de politica de vecinătate. Vor trebui introduce o serie de noi metode de lucru, inclusiv abolirea tradiționalului pachet anual de rapoarte pentru fiecare țară. Raportarea va trebui să fie mai bine adaptată specificului și calendarului de lucru proprii fiecărei relații în parte. Politica europeană de vecinătate va trebui să utilizeze resursele financiare disponibile într-un mod mai flexibil, astfel încât UE să poată reactiona mai rapid la noile provocări ce vor apărea în zona sa de vecinătate. În acest efort vor trebui implicați mai activ și responsabil societatea civilă și partenerii sociali, inclusiv reprezentanții organizațiilor de tineret.

Un alt domeniu deosebit de sensibil, ce este component al bunei guvernări, este creșterea rezilienței statelor, a instituțiilor statelor naționale, dar și a celor europene, față de amenințările hibride, care cuprind, generic, o largă

gamă de acțiuni agresive, ce rămân sub pragul de stare de război declarată oficial¹³. Reziliența este, în acest context, capacitatea de a face față stresului și de a se restabili, devenind mai puternic în urma provocărilor¹⁴. Creșterea rezilienței naționale este și trebuie să rămână o preocupare importantă a statelor, spre a putea face față cu succes tuturor situațiilor neprevăzute, crizelor și pericolelor ce vizează securitatea comunităților și instituțiilor.

Putem să afirmăm, fără teamă de a greși, că actuala situație de securitate globală și europeană este mai volatilă decât oricând de la sfârșitul Războiului Rece, iar riscurile și amenințările cu care se confruntă statele europene sunt cele mai eterogene și mai complexe din ultimii 27 de ani. Nu este

¹³ Cf. Comisia Europeană, JOIN (2016) 18, Comunicare comună către Parlamentul European și Consiliu, Cadrul comun privind contracararea amenințărilor hibride, p. 2.

¹⁴ *Idem*, p. 6.

însă suficient ca această situație să fie percepută la nivel oficial și instituțional, este necesar ca ea să fie înțeleasă de clasa politică, de mediile de comunicare în masă și de publicul larg, spre a permite dezvoltarea unei culturi de securitate, care să fie un factor de creștere a coeziunii și stabilității sociale și un fundament al măsurilor normative și chiar a celor coercitive.

Un prim pas pe calea refacerii unității europene a fost făcut odată cu adoptarea Declarației de la Roma, la 25 martie 2017, de către șefii de state și de guverne ai țărilor membre ale UE, la Consiliul European dedicat marcării a 60 de ani de la semnarea Tratatelor de la Roma, document politic menit să definească o viziune comună asupra direcției de continuare a proiectului european pentru următoarea decadă și să contribuie la recâștigarea încrederii cetățenilor în acest proiect.

Așa cum preciza Președintele României, domnul Klaus Werner Iohannis, „extrem de important este faptul că,

după 60 de ani, viziunea fondatorilor proiectului european înscrisă în preambulul Tratatului inițial de la Roma, aceea de a crea o uniune din ce în ce mai strânsă între popoarele Europei, rămâne de actualitate și se regăsește și în Declarația pe care am adoptat-o astăzi. Menținerea unității celor 27 de state membre este și trebuie să rămână deviza noastră în continuare. Într-o lume globalizată, cu nenumărate provocări, o Uniune mai bine integrată oferă perspective în mod clar mai bune pentru noi toți decât o Uniune fragmentată”¹⁵.

¹⁵ Declarația de presă a Președintelui României, domnul Klaus Iohannis, susținută la finalul reuniunii informale a Consiliului European organizată cu prilejul aniversării a 60 de ani de la semnarea Tratatelor de la Roma, <http://www.presidency.ro/ro/media/agenda-presedintelui/declaratie-de-presa1490442889>, accesat la 26.03.2017.

STRATEGII DE SECURITATE ÎN ORIENTUL MIJLOCIU ȘI AFRICA DE NORD

Gl. (r.) prof. univ. dr. Anghel ANDREESCU

Abstaract: *Strategii viabile de securitate în Orientul Mijlociu și Africa de Nord – soluții viabile de stopare a haosului și a pericolului față de lumea întreagă.*

Pentru prima dată România nu este în calea „năvălitorilor”.

Cuvinte cheie: *strategii de securitate viabile, haos, terorism, migrație, combatere, ISIS.*

Marele futurolog James Canton aprecia într-o lucrare privind modul de abordare a viitorului de către omenire, după atacurile de la 11 septembrie 2001, că „nimic nu va mai fi la fel, iar viitorul va fi complex, prin turbulențe, riscuri, amenințări și oportunități pe care nimeni, nici măcar liderii noștri nu îl înțeleg pe deplin.”¹

Din nefericire, evenimentele care s-au

derulat din septembrie 2001 până în prezent în zonele Orientului Mijlociu și Africii de Nord au confirmat predicțiile marelui futurolog american.

Această zonă a lumii este locul de unde a pornit cea mai importantă și mai mare migrație din istoria omenirii, acum 160.000 de ani, din centrul și estul Africii, spre toate marginile pământului, respectiv spre sudul Africii, centrul Orientului Mijlociu – ajungând acum 60.000 de ani (Turcia, Siria, Irak) și spre alte direcții: Europa, Asia, Australia, America.

¹ James Canton, *Provocările viitorului. Principalele tendințe care vor reconfigura lumea în următorii: 5, 10, 20 de ani*, Editura Polirom, București, 2010, p. 13.

Această zonă, care cuprinde Nordul Africii și Orientul Mijlociu, considerată ca fiind leagănul civilizației, unde au apărut primele scrieri din lume, cea hieroglifică din Egipt, scrierea feniciană, aramaică și ebraică, scrierea cuneiformă-akkadiană, adică civilizații; în prezent sunt state eșuate precum Irak, Siria, Libia, Yemen, Afganistan, celelalte din zonă cu mari probleme după eșecul revoluției „Primăvara arabă”, care nu a înlăturat ideologia jihadistă, însă a pus capăt unor regimuri autoritare din Tunisia, Egipt, Libia, Yemen și au zdruncinat serios unele monarhii din Siria, Maroc, Iordania, Bahrein, Kuweit etc.

Statele eșuate precum Irakul, Libia, Siria, Afganistan, războaiele neîncetate de pe teritoriul lor, au creat condiții favorabile pentru dezvoltarea rețelelor teroriste de tot felul de-a lungul anilor, Al Qaeda, Frații Musulmani, culminând cu Statul Islamic (ISIS).

Haosul creat, lupta pentru putere cu actori statali periculoși, lipsa viziunilor puterilor occidentale, a contradicțiilor dintre marile puteri (SUA și Rusia), fără soluții viabile de rezolvare, deci condiții ideale pentru amplificarea fenomenului terorist, a Statului Islamic, cel mai periculos factor de schimbare din zonă și de influențare în toată zona de la Algeria, Tunisia, Libia, Egipt, Irak, Siria, Liban etc.

ONU a devenit de mult timp un organism incapabil să gestioneze situația conflictuală din această zonă a lumii, dar foarte bogată în resurse petroliere și gaze naturale, printre cele mai mari dacă includem și cel mai mare zăcământ descoperit de o firmă din SUA în estul Mării Mediterane și zona Egiptului, Siriei și Libanului.

Apariția ISIS pe teritoriul Irakului și Siriei, cu o ascensiune rapidă, ocupând deja o suprafață mai mare decât teritoriul Marii

Britanii, cea mai bogată organizație teroristă din lume după OEP (cea de pe vremuri) – foarte bine dotată cu armament modern, cu experiență de luptă armată specifică; având și o propagandă modernă, s-a impus relativ ușor în zonă, devenind placa turnantă pentru terorismul global, care atrage numeroși adepți.

Așadar, după state conduse de dictatori, așa cum a fost Irakul, Libia, încă Siria, ISIS s-a realizat profitând de toate slăbiciunile organismelor internaționale, ale contradicțiilor dintre marile puteri, devenind un exemplu demn de urmat în fața slăbiciunilor statelor arabe din zonă și nu în ultimul rând de o propagandă deosebită, virulentă, creată prin acte odioase precum decapitarea unor occidentali, incendierea pilotului iordanian, uciderea creștinilor copti pe o plajă, crucificări, oameni îngropați de vii, adică repulsie, oroare, teamă.

De fapt așa s-a lansat Califatul mondial declarat de ISIS, cu audiență globală prin teroare; așa s-au câștigat adepți și un aparat minuțios, model de stat totalitar, dar cu audiență în rândul statelor din zonă, așa se redesenează harta Orientului Mijlociu și nu numai.

Poleiala religioasă, tacticile teroriste, mașinăria politică și militară pusă la punct; celelalte măsuri ce intră în grija statului; administrație, cantine volante, electricitate, au determinat un consens popular major.

Cea mai bună deviză de luptă împotriva terorismului este „cunoaște-ți dușmanul”, adică ISIS, pentru a-l putea combate și nu neaparat prin bombardamente masive, foarte costisitoare, întrucât experiența Războiului din Golf, prin cucerirea Irakului, Afganistanului, Libiei, de fapt înlăturarea dictatorilor de la conducerea acestor state nu a rezolvat problemele, dimpotrivă au dat naștere la

o migrație fără precedent, un haos total în aceste zone, de care profită ISIS.

Religia islamică a reprezentat o redută de necucerit în fața invaziei economice mondiale, un refugiu al identității bine folosit de ISIS, dar în defavoarea populației.

22 de state arabe au un PIB de 604 mld. \$, cât al Spaniei, cu numai 360 de brevete depuse în 20 de ani, în timp ce Israelul a depus 7652 de brevete, dublu Coreea de Sud, unde cultura se reduce aproape doar la Coran, în Orientul Mijlociu.

Un renumit cercetător în domeniul terorismului² aprecia că „pentru a combate terorismul este necesar, în primul rând, să identificăm care sunt rădăcinile răului. O diagnosticare corectă asigură o mai bună vindecare. În cazul unei erori de judecată

boala se agravează. Mai trebuie găsit tratamentul adecvat care să asigure o vindecare completă.”

Un alt general din armata SUA, aprecia, după Războiul din Golf, că „nu mai este de actualitate folosirea ca mijloc de luptă împotriva terorismului, a tancului, avionului, rachetelor etc., ci cucerirea inimilor oamenilor musulmani, construirea de căi de comunicații, școli, canalizare etc.

Se aprecia că degeaba Bin Laden, Mohamed Atef, au fost uciși, Abou Zubaida a fost capturat, probabil și Baghdadi a fost ucis sau rănit grav de o dronă, violența nu s-a redus, celulele teroriste s-au refăcut mereu, ISIS ar fi introdus în UE peste 4000 de teroriști, pentru a cuceri Europa din interior, așa cum considera chiar comandantul NATO din Europa.

Nu s-a reușit să se închidă sursele de finanțare, de recrutare a noi adepți, nu există un consens în rândul marilor puteri, nu s-au

² Ali Laïdi, *Efectul de bumerang. Cum a determinat globalizarea apariția terorismului*, Editura House of Guides, București, 2007, p. 165.

construit strategii viabile, concrete, cu soluții politice.

S-a încercat ajutarea punerii la punct a armatelor Irakului, Afganistanului cu instructori militari, armament, însă rezultatele nu sunt pe măsura așteptărilor, iar eșecul noii armate a Irakului este demonstrat prin corupția generalizată, o slabă pregătire și o dotare departe de ce era armata pe timpul lui Saddam Husein, ca să nu mai amintim de un moral foarte scăzut, fără o motivație reală, adaptată la noile condiții.

La toate acestea, se adaugă fragmentarea tribală așa cum este în Libia, sectarismul și specificul fiecărei țări care formează „Orientul Mijlociu Extins”, adică o regiune cu peste 450 de milioane de locuitori și 25 de state, unde palestinienii și kurzii încă aspiră la state naționale, tensiunile dintre șiiții și suniții din Irak și din zonă, reapariția Iranului pe scena politico-diplomatică, fapt contestat de Israel și

Arabia Saudită, dorința Turciei de a adera la UE, deși nu îndeplinește toate condițiile, mai ales politice, iritarea Arabiei Saudite și a Emiratelor Arabe Unite față de Iran.

Rusia a speculat slăbiciunile și lipsa deciziilor Occidentului, înlăturând imaginea determinată de criza Ucrainei și ocuparea Crimeii, prin implicarea sa în războiul împotriva ISIS, sprijinind Siria, unde de fapt are o puternică bază militară.

Apreciem că soluțiile tehnice, fie ele militare, civile sau combinate, în rezolvarea turbulențelor din această zonă nu au niciun efect până la rezolvarea problemelor politice din zonă, a punerii de acord între marile puteri și asta cât mai rapid, întrucât zona a determinat fluxuri de migrație fără precedent, care riscă să destabilizeze tot Occidentul, iar autoizolarea Europei nu este o soluție în momentul de față.

Așadar, pacea în această zonă atât de zbuciumată este soluția de

bază pe care oamenii vor putea construi o lume normală, respectând drepturile omului, consolidând democrația de mult apusă în această parte a lumii care se numește „leagănul civilizației umane”.

Liderii occidentali au fost prea preocupați de revenirea economică post-criză și de confortul țărilor lor, iar paharul Orientului Mijlociu s-a umplut – disperarea putând a se revărsa oricând peste liniștea și bunăstarea UE.

Abordările moi și inerțiale, ezitățile, tergiversările și eschivările nu au dus la nimic bun.³

Pentru prima dată în istorie, România nu este în calea năvălitorilor.

³ Peter Mansfield, *O istorie a Orientului Mijlociu*, Editura Humanitas, București, 2015, p. 513.

EVALUĂRI ȘI OPTIUNI MILITARE ÎN ZONA MĂRII NEGRE

Col. (r) prof. univ. dr. Ion MITULEȚU

Membru titular

al Academiei de Științe ale Securității Naționale

Abstract: *Marea Neagră constituie o zonă de importanță strategică pentru actorii globali, regionali și locali, care-și dispută interesele în acest spațiu marcat de instabilitate, conflictualitate și incertitudine.*

În acest sens, Marea Neagră a devenit o zonă de interes strategic pentru Federația Rusă care dorește controlul total al acestui spațiu, dar și pentru NATO, care dezvoltă strategii, măsuri și acțiuni adecvate de răspuns.

Evaluarea cuprinzătoare a zonei Mării Negre este un proces cognitiv, are caracter anticipativ, dispune de mecanisme care asigură cunoașterea și înțelegerea realității, permite identificarea consecințelor militare potențiale cu impact asupra securității naționale și regionale și oferă cadrul adecvat pentru formularea opțiunilor militare de răspuns.

Opțiunile militare de răspuns în zona Mării Negre formulate de NATO și România, cuprind viziunea strategică cu privire la măsurile și acțiunile necesare pentru contracararea riscurilor și amenințărilor convenționale, neconvenționale, non-cinetice, asimetrice și hibride.

Cuvinte cheie: *zonă de interes strategic, zonă de influență, evaluare cuprinzătoare, opțiuni militare de răspuns, acțiuni anticipativ-preventive, descurajare, apărare colectivă.*

1. Evaluarea cuprinzătoare a zonei Mării Negre

Evaluarea cuprinzătoare este un proces continuu desfășurat de către structurile de conducere de nivel strategic din cadrul Sistemului de apărare, ordine publică și siguranță națională/

SAOPSN sau din cadrul NATO/UE pentru aprecierea mediului strategic de interes, analiza actorilor principali și a modului de implicare internațională, evidențierea potențialelor riscuri și amenințări și desprinderea unor considerații finale cu

relevanță pentru situația dată¹.

Aprecierea mediului strategic de interes vizează cunoașterea și înțelegerea situației din punct de vedere al manifestării factorilor politici, militari, economici, sociali, informaționali și de infrastructură (PMESII) în zona supusă evaluării².

Evidențierea interdependențelor existente între acești factori, precizarea aspectelor relevante și ierarhizarea lor în funcție de importanța și intensitatea manifestării în mediul strategic de interes, constituie primul pas în cunoașterea și înțelegerea situației.

Analiza actorilor principali, a rolului, comportamentului și capabilităților militare de care dispun în zona de interes strategic determină aprecierea potențialului militar al acestora, natura sistemelor și echipamentelor militare și modul de

influențare a forțelor și sistemelor proprii/aliate.

În această fază a procesului de evaluare cuprinzătoare a capabilităților militare ale actorilor principali se analizează punctele tari și punctele slabe, interdependențele dintre mijloacele și sistemele la dispoziție, comportamentul dominant, modalitățile de influențare, posibilele acțiuni și obiective vizate în timp și spațiu și se determină centrele strategice de greutate ale adversarilor potențiali.

Analiza intereselor și a modului de implicare internațională vizează evidențierea cadrului juridic, a modului de cooperare interinstituțională și multinațională și aprecierea mediului informațional, mediatic și de comunicare strategică, precum și a problemelor relevante existente în zona de interes strategic.

Evidențierea principalelor riscuri și amenințări existente în zona

¹ SMG-3, Manualul de planificare a operațiilor, București, 2016, p. 38.

² *Ibidem*, p.11.

de interes strategic vizează natura acestora (riscuri și amenințări potențiale convenționale, neconvenționale, asimetrice sau hibride) și nivelul de manifestare (redus, mediu, mare, iminent).

Tipologia și gradul de potențialitate al riscurilor și amenințărilor analizate în zona de interes strategic vor constitui indici pentru formularea unor măsuri graduale de răspuns prin utilizarea adecvată a instrumentelor de putere.

Considerațiile finale au la bază identificarea consecințelor potențiale care pot afecta direct sau indirect interesele de securitate naționale, europene sau euroatlantice în zona strategică evaluată, fapt ce asigură formularea opțiunilor de răspuns.

Utilizarea instrumentului militar în soluționarea crizei/rezolvarea unei situații strategice trebuie făcută cu mult discernământ, după analizarea detaliată a consecințelor politice,

diplomatice, economice, sociale, culturale, religioase, etc, a constrângerilor și a celorlalți factori care implică alianțele/coalițiile internaționale.

Acesta este contextul în cadrul căruia evaluarea cuprinzătoare a zonei de interes strategic este un proces cognitiv care se desfășoară continuu, are caracter anticipativ, dispune de mecanisme care asigură cunoașterea și înțelegerea realității, permite identificarea consecințelor militare potențiale cu impact asupra securității naționale și regionale și oferă cadrul adecvat pentru formularea opțiunilor militare de răspuns.

Prezentarea sintetică a aspectelor teoretice privind evaluarea cuprinzătoare a zonei de interes strategic oferă cadrul metodologic de abordare a acestui proces la Marea Neagră.

În Declarația finală a Summit-ului NATO de la Varșovia din 2016 este stipulat faptul că Marea Neagră este una din zonele

de interes strategic ale Alianței Nord-Atlantice, având aceeași valoare strategică și pentru România.

În contextul actual, vom aborda evaluarea cuprinzătoare a zonei Mării Negre după algoritmul prezentat anterior.

Privind aprecierea zonei Mării Negre în contextul geopolitic și geostrategic actual, afirmăm faptul că acest spațiu este volatil, incert și complex, fiind marcat de instabilitate, impredictibilitate și insecuritate.

În acest spațiu se intersectează interesele unor actori globali, regionali și locali în domeniile politic/diplomatic, militar, economic, social, informațional și al infrastructurii, caracterizate de complexitate și dinamism, dar și generatoare de instabilitate, de crize și chiar de conflicte.

Modalitatea agresivă de manifestare a unor actori statali și non-statali a transformat zona Mării Negre dintr-un spațiu

destinat securității, cooperării și dezvoltării economice, într-unul al conflictualității și confruntării, cu efecte perturbatoare asupra securității regionale.

În acest sens, apreciem faptul că Marea Neagră a devenit un pivot în jocul geopolitic și geostrategic al actorilor care-și dispută interesele în acest spațiu, fiind alături de Marea Baltică, zona cea mai vulnerabilă în accepțiunea NATO.

Totodată, Marea Neagră a căpătat valențe multiple, devenind, pe lângă o importantă zonă economică, bogată în resurse energetice și geografică prin apropierea de Orientul Mijlociu, o rută a criminalității transfrontaliere și un spațiu de dispută a conflictelor de interese în care se manifestă o diversitate de riscuri și amenințări cu potențial exploziv.

De aceea, apreciem că Marea Neagră, obiectiv de importanță strategică în ecuația de putere, a devenit un spațiu al instabilității și

conflictualității, unde diferiți actori își dispută interesele și doresc redesenarea zonelor de influență care să le asigure un avantaj operațional multidimensional.

În acest context, principalul actor este Federația Rusă, adepta panslavismului și a ideologiei expansioniste, cu implicații directe în remodelarea spațiului european și protejarea etnicilor ruși în „*vecinătatea apropiată*”.

Astfel, Federația Rusă și-a motivat acțiunile agresive sub masca necesității contracarării amenințărilor NATO în zona Mării Negre, determinate de intenția de extindere a Alianței către est (fiind vizate Georgia, Ucraina și R.Moldova) și de dislocare a unor echipamente și materiale militare în apropierea granițelor sale (capabilități de comandă și control, sisteme de apărare antirachetă, nave militare, elemente de infrastructură). De asemenea, Federația Rusă a acționat sub impulsul obsesiv de a îndepărta pericolul unei noi „*îndiguiri*”

realizată de adversarii potențiali și care i-ar limita intențiile și obiectivele politice în zonele de interes strategic, inclusiv în Marea Neagră.

Având în vedere aceste premise, Federația Rusă a deschis brutal „*Cutia Pandorei*” prin declanșarea conflictelor din Georgia și estul Ucrainei și prin menținerea unui control politic și militar total în Transnistria, cu implicații asupra securității R. Moldova.

În acest fel, Federația Rusă și-a redesenat sferile de influență și a creat bazele înaintate care să-i permită obținerea statutului de mare putere și de control a unor importante zone de interes strategic în cadrul cărora Marea Neagră devine un pion central.

Anexarea Crimeei de către Federația Rusă s-a bazat pe așa numita „*lovitură de creion*” sau „*uzurpare legitimă*”, fapt ce i-a permis deschiderea „*ușii*” către controlul Mării Negre din punct de vedere economic, energetic și militar,

interzicerea accesului în zonă, proiectarea puterii către zona Mării Mediterane și îndepărtarea dezideratului Georgiei, Ucrainei și R. Moldova de intrare în NATO.

Peste această acțiune „*de familie*”, în Crimeea s-a suprapus războiul hibrid din estul Ucrainei, un conflict atipic conceput de strategii ruși sub denumirea de „*războiul altfel*”, unde se combină o multitudine de operațiuni de natură informațională, psihologică, cibernetică, mediatică și asimetrică (acțiuni separatiste desfășurate de terți/interpuși, dar cu mijloace militare furnizate de statul sponsor).

Prin desfășurarea acestor acțiuni, Federația Rusă a câștigat inițiativa strategică în zona Mării Negre, a generat dezechilibrul balanței de putere și a cucerit „*capete de pod*” care să-i asigure libertatea de acțiune în controlul și interzicerea accesului în acest spațiu, influențarea și amenințarea

statelor riverane, dezvoltarea și modernizarea sistemelor de armamente și echipamente militare destinate desfășurării unor operații complexe în acest areal sau proiectării puterii în partea de est a Mediteranei.

Consecințele acestor acțiuni agresive în zona Mării Negre sunt direcționate pe de-o parte către intimidarea, descurajarea și amenințarea statelor membre NATO, iar pe de altă parte către asigurarea unui control extins asupra Georgiei, Ucrainei și R. Moldova prin aplicarea principiului brejnevist al „*suveranității limitate*”.

Atitudinea Federației Ruse privind intenția probabilă de a cuceri partea ucrainiană a gurilor Dunării și propaganda exprimată în mass-media că unele obiective militare sau de infrastructură de pe teritoriul României pot deveni ținte pentru sistemele de rachete proprii, constituie un semnal clar de perpetuare a agresivității și conflictualității în zona Mării Negre și în

acest sens, de amenințare gravă a securității naționale și regionale.

În acest context, se constată faptul că Federația Rusă desfășoară în prezent multiple operații de intimidare, descurajare, amenințare și influențare în arealul Mării Negre care au la bază acțiunile informaționale, psihologice, cibernetice și mediatice orientate către statele din acest spațiu, membre NATO sau non-NATO.

Astfel, virulența acțiunilor non-cinetice desfășurate de Federația Rusă, în special informaționale, de propagandă și dezinformare, coroborate cu dislocarea în Peninsula Crimeea a unor echipamente navale și aeriene, precum și sisteme de rachete, atestă necesitatea elaborării unor scenarii în cadrul cărora, posibilitatea producerii unei agresiuni militare convențională sau hibridă în zona Mării Negre de către un actor-stat, poate

deveni o realitate, nu doar o utopie³.

Ceilalți actori aflați în arealul Mării Negre sunt Ucraina, Georgia, țări non-NATO, și Turcia, Bulgaria și România, state membre NATO.

Georgia și Ucraina dispun de capacități militare insuficiente la Marea Neagră pentru a executa acțiuni militare și se mențin în siajul Federației Ruse.

Deși prezența NATO la Marea Neagră era întărită prin forțele navale ale Turciei, în prezent, se constată o reținere din partea statului turc de a participa la contracararea amenințărilor rusești în Marea Neagră, mai ales după lovitura de stat eșuată și apropierea de Moscova.

Privind poziția Bulgariei la Marea Neagră, acesta dispune de mijloace navale insuficiente pentru a-și manifesta prezența în zonă și totodată, și-a exprimat dezacordul cu privire la înființarea unei flote NATO

³ Strategia Militară a României (proiect), București, 2015, p. 11.

în acest spațiu. În acest sens, constatăm o politică de prudență și de reținere a Bulgariei în soluționarea problemelor Mării Negre generate de Federația Rusă.

România devine, pe cale de consecință, un actor important la Marea Neagră în soluționarea problemelor de securitate, însă este nevoie de finanțare pentru modernizarea forțelor militare și de sprijinul SUA și NATO în acest spațiu de interes strategic.

Analizând la modul general actorii care-și dispută interesele strategice la Marea Neagră, constatăm faptul că, pe de-o parte, Federația Rusă și-a redesenat zonele de influență, a cucerit noi teritorii, a modificat arhitectura geopolitică a Europei și a dezechilibrat balanța de putere, fapt ce i-a asigurat controlul economic, energetic și militar în acest spațiu și libertatea de acțiune în proiectarea puterii la nivel regional, iar pe de altă parte, insuficiența capacităților navale ale Georgiei, Ucrainei, Bulgariei și României,

precum și reținerea Turciei și Bulgariei de a participa la efortul NATO de a contracara amenințările existente.

Privind implicarea externă în soluționarea situației existente la Marea Neagră, se constată mai multe tipuri de măsuri luate de către organismele internaționale (ONU, UE, NATO, OSCE) pentru sancționarea acțiunilor „în forță” executate de Federația Rusă în Crimeea, estul Ucrainei și Transnistria.

Aceste măsuri de natură diplomatică, juridică și economică direcționate către Moscova au ca scop sancționarea atitudinii, comportamentului și acțiunilor agresive desfășurate de Federația Rusă asupra unor state suverane. Totodată, organismele internaționale manifestă un real spirit democratic și pun accentul pe relansarea unor negocieri, consultări și înțelegeri în vederea detensionării situației din zona Mării Negre.

De asemenea, SUA și NATO au dezvoltat o

strategie adecvată situației din zona Mării Negre, care cuprinde măsuri active de descurajare și contracarare a atitudinii și comportamentului agresiv al Federației Ruse. În acest sens, a fost întărită prezența militară a SUA și NATO în zona Mării Negre în sistem rotațional, au fost dislocate capacități de comandă și control, prepoziționate echipamente și materiale militare pe teritoriul statele membre NATO de la frontiera est și s-a intensificat desfășurarea exercițiilor multinaționale în diferite medii.

Implicarea SUA și NATO în zona de interes strategic a Mării Negre trebuie să fie orientată către descurajarea reală a atitudinii agresive a Federației Ruse prin măsuri de consolidare a apărării și de contracarare a amenințărilor informaționale, psihologice, cibernetice și mediatice.

În acest context, apreciem faptul că, în zona Mării Negre, riscurile și amenințările sunt multiple,

diverse și omnidirecționale. În acest spațiu, devenit un creuzet în care se combină elemente periculoase (interese, riscuri, amenințări și vulnerabilități, actori statali și non-statali), există probabilitatea ca situația să devină incertă, explozivă și să scape de sub control, afectând grav echilibrul de putere și securitatea în plan local, regional și global.

Astfel, în zona Mării Negre se manifestă o multitudine de riscuri și amenințări convenționale (cinetice), neconvenționale, non-cinetice, asimetrice și hibride.

Privind *riscurile convenționale* în zona Mării Negre, deși se apreciază că o agresiune, chiar cu obiectiv limitat, asupra României sau a aliaților săi, este improbabilă pe termen scurt și mediu, o astfel de amenințare nu poate fi exclusă în totalitate, iar scenariile elaborate trebuie să prevadă și situații de acest tip.

În acest sens, se apreciază că riscurile și

amenințările convenționale în zona Mării Negre au o probabilitate redusă de manifestare, dar au un impact major asupra securității regionale, de aceea măsurile de contracarare trebuie să fie consistente⁴.

Deși apreciem ca fiind realistă exprimarea improbabilității producerii unei agresiuni militare convenționale la Marea Neagră, totuși atitudinea agresivă, pe multiple planuri, a Federației Ruse în acest spațiu, coroborată cu măsurile luate pentru intimidarea, descurajarea, influențarea și amenințarea statelor din zonă, îndeamnă la vigilență și la răspunsuri adecvate și ferme din partea NATO.

Riscurile și amenințările neconvenționale sunt determinate de forțele speciale care execută acțiuni destabilizatoare în estul frontierei României, diversioniste, de descurajare și amenințare a statelor

riverane Mării Negre, dar și de potențialul nuclear al Federației Ruse supus unui amplu proces de modernizare.

În categoria *riscurilor și amenințărilor non-cinetice* includem operațiile informaționale cu derivatele acestora, psihologice (propagandă, dezinformare), cibernetice (atacuri informatice asupra rețelilor de calculatoare, distrugerea informațiilor vitale, dezorganizarea sistemelor de conducere) și mediatice (comunicate care denaturează adevărul, de intimidare și chiar de amenințare).

Apreciam că operațiile non-cinetice se desfășoară în prezent în Europa pentru a justifica acțiunile Federației Ruse, a intimida, descuraja și amenința statele din zonă de a nu avea o reacție adecvată de răspuns.

Acesta este motivul pentru care statele membre NATO trebuie să fie pregătite pentru un posibil „război al viitorului” în care orice tip de manifestare devine o armă, fie că se referă la armamentul convențional

⁴ Strategia Națională de Apărare a Țării pentru perioada 2015-2019, București, 2015, p. 15.

(rachete, bombe, proiectile) sau la alte tipuri de mijloace, cibernetice (hackeri, viruși informatici), psihologice, mediatice sau asimetrice, toate fiind orientate către obținerea și menținerea unui avantaj operațional în zona de interes strategic.

Riscurile și amenințările asimetrice în zona Mării Negre sunt determinate de fenomenul terorist, de criminalitatea organizată transfrontalieră și de fluxurile migraționiste, al căror impact negativ asupra securității locale și regionale este evident.

În acest sens, manifestarea virulentă a terorismului în arealul geografic al Mării Negre nu ocolește înscrierea României pe lista țintelor vizate de acesta, iar rutele de trafic ilegal de persoane, droguri și materiale periculoase dinspre est spre vest și care tranzitează țara noastră au un efect destabilizator și perturbator în zonă.

Combinarea mai multor tipuri de riscuri și amenințări generează

provocări de natură hibridă care pot masca adevăratele scopuri strategice prin dezinformare, atacuri cibernetice, mediatice sau prin acțiuni ale unor terți (separatiști, interpuși, mercenari), însă cu sprijinul multidimensional și disimulat al statului sponsor.

Conflictul din estul Ucrainei a devoalat fizionomia războiului hibrid dus de Federația Rusă și a tras semnalul de alarmă pentru statele membre NATO care trebuie să înțeleagă mecanismele de desfășurare și să se pregătească pentru contracararea efectelor unui astfel de conflict.

De fapt, acțiunile de intimidare, descurajare, influențare și amenințare desfășurate în prezent de Federația Rusă în zona Mării Negre pot constitui faza inițială a războiului hibrid, acestea putând fi percepute ca activități premergătoare derulării ulterioare a etapelor neconvențională și convențională a unui posibil

conflict de acest tip, având ca țintă România sau aliații săi⁵.

Din acest proces de evaluare cuprinzătoare putem desprinde unele aprecieri și considerații privind importanța Mării Negre în plan regional și global.

În primul rând, Marea Neagră constituie o zonă complexă, marcată de instabilitate, insecuritate, incertitudine și ambiguitate și spațiu de complementaritate pentru actorii locali, regionali și globali care-și dispută interesele strategice prin instrumente diplomatice, economice, informaționale și militare.

În al doilea rând, multitudinea riscurilor și amenințărilor existente în zona Mării Negre, diversitatea actorilor statali, non-statali sau hibridi, generează provocări și vulnerabilități la adresa securității locale, regionale și globale, precum și necesitatea unei reacții oportune și consistente din partea

statelor și organismelor internaționale pentru prevenirea, diminuarea și contracararea efectelor acestora.

În al treilea rând, atitudinea agresivă a Federației Ruse în zona Mării Negre a afectat echilibrul de putere în regiune, a sfidat normele juridice internaționale și a permanentizat un complex de acțiuni de intimidare, descurajare, influențare și amenințare a statelor NATO.

Ocuparea unor poziții strategice la Marea Neagră/ baze strategice înaintate de către Federația Rusă, îi asigură menținerea inițiativei strategice și libertatea de acțiune pentru controlul acestei zone, interzicerea accesului, proiectarea puterii în plan regional și desfășurarea unor acțiuni de descurajare și intimidare a statelor riverane.

Creșterea potențialului militar al Federației Ruse prin dislocarea mijloacelor navale, aeriene și a sistemelor de rachete în Crimeea și modernizarea

⁵ Strategia Militară a României (proiect), București, 2015, p. 12.

acestora, atestă intențiile ofensive ale Federației Ruse de a controla în totalitate zona Mării Negre, de a descuraja acțiunile adversarilor și probabilitatea de a desfășura operații complexe (amfibii, aeri-mare, neconvenționale, hibride) în spațiul de interes strategic.

În al patrulea rând, NATO trebuie să-și proiecteze viziunea strategică la Marea Neagră și să transforme funcția oratorică în formularea practică a opțiunilor militare de răspuns la întreaga gamă a provocărilor de natură convențională, neconvențională, asimetrică sau hibridă.

În al cincilea rând, România trebuie să-și dezvolte potențialul militar, să asigure condițiile necesare pentru consolidarea sistemului NATO de apărare în zona Mării Negre și să integreze acțiunile proprii în opțiunile militare de răspuns ale Alianței.

2. Opțiuni militare în zona Mării Negre

Complexitatea situației geopolitice și geostrategice existentă la Marea Neagră, tendințele de evoluție și de manifestare a unor riscuri și amenințări potențiale în acest spațiu, comportamentul agresiv al unor actori statali, non-statali și hibridi pe multiple planuri, determină NATO și statele membre din acest areal să genereze o atitudine de răspuns consistentă și adecvată stării actuale.

În acest context, organismele de conducere ale NATO au luat măsurile necesare pentru abordarea multidirecțională a securității la Marea Neagră și pentru formularea opțiunilor militare de răspuns.

Opțiunile militare de răspuns sunt variante de acțiune, formulate de către structurile de conducere de nivel strategic, pe baza considerațiilor și deducțiilor rezultate din evaluarea situației și cuprind pașii necesari pentru îndeplinirea obiectivelor, realizarea

efectelor și a stării finele dorite⁶.

Astfel, opțiunile militare de răspuns în cadrul Alianței cuprind acțiuni preventive, evitarea surprinderii strategice, stările de alertă și contra-agresiunea⁷.

Dacă privim contextul geopolitic și geostrategic actual existent în zona Mării Negre pot fi elaborate ipoteze cu măsurile graduale de contracarare a acțiunilor de intimidare, influențare, descurajare și amenințare desfășurate de Federația Rusă.

În acest sens, se apreciază faptul că, elaborarea opțiunilor militare au la bază cadrul strategic adecvat care să permită abordarea graduală a măsurilor și acțiunilor preconizate prin formularea răspunsurilor la întrebările „Ce trebuie să facem?”, „Ce ar trebui să facem?” și „Ce am putea face?”⁸.

⁶ SMG-3, Manualul de planificare a operațiilor, București, 2016, p. 192

⁷ *Ibidem*, pp. 192-193.

⁸ *Ibidem*, pp. 52-53.

Summit-ul NATO desfășurat în 2016 la Varșovia a precizat coordonatele operaționale ale Alianței la frontiera de est, astfel că, Marea Neagră își menține statutul de zonă de interes strategic, iar măsurile preconizate vizează răspunsul gradual, multidimensional, anticipativ-preventiv și non-agresiv la multitudinea riscurilor și provocărilor existente și la acțiunile de intimidare, descurajare, influențare și amenințare desfășurate de Federația Rusă în acest spațiu.

Din analiza documentelor rezultă că NATO a formulat următoarele opțiuni militare strategice la Marea Neagră și în zona limitrofă acesteia:

- anticipativ-preventive;
- descurajarea;
- întărirea capacității militare a Alianței și a statelor membre;
- apărarea colectivă în cazul unei agresiuni;
- diplomația pro-activă.

Opțiunea anticipativ-preventivă vizează aplicarea

graduală a măsurilor stabilite la stările de alertă, inclusiv alerta timpurie, precum și desfășurarea unui ansamblu de activități de persuadare și disuadare a adversarilor potențiali.

Stările de alertă sunt rezultatul culegerii, transmiterii, prelucrării și diseminării datelor și informațiilor obținute din monitorizarea permanentă a zonei de interes strategic a Alianței și care oferă indiciile necesare alertării/avertizării structurilor de decizie politică și militară.

În funcție de amploarea și intensitatea crizei se iau măsuri anticipative/preventive care să contracareze efectele potențiale ale acesteia sau să o dezamorseze.

Persuadarea presupune utilizarea instrumentului diplomatic pentru a convinge un oponent/adversar să nu facă un anumit lucru care poate avea consecințe negative.

În acest sens, NATO desfășoară acțiuni de persuadare pentru a

detensiona situația agresivă a Federației Ruse în zona Mării Negre și a preveni escaladarea stării de conflictualitate. Pe lângă măsurile diplomatice, comunicatele mass-media au un rol important în persuadarea oponentilor.

Disuadarea este un concept care combină măsurile și acțiunile diplomatice active cu cele de sancționare economică pentru a determina oponentul/adversarul să renunțe la hotărârile luate sau a-l abate de la intențiile de a se manifesta violent/agresiv.

Astfel, disuadarea are un important rol preventiv, orientat spre detensionarea unor situații de criză, fără a impune utilizarea instrumentului militar.

Descurajarea este un concept complex, care integrează mecanisme, măsuri și forțe destinate demoralizării adversarului și diminuării curajului acestuia de a acționa împotriva statelor membre NATO sau de a escalada prezența în

zonele de interes strategic ale Alianței.

De fapt, descurajarea este un concept adoptat de NATO pentru a-și impune prezența înaintată în zonele cu potențiale riscuri și provocări la adresa securității locale și regionale, a preveni și contracara cu oportunitate eventualele efecte predictibile.

În ceea ce privește zona Mării Negre, elementele de descurajare vizează prezența NATO înaintată adaptată, prin dislocarea pe teritoriul României a unor capacități de comandă și control pentru sud-estul Europei, a unor structuri militare și facilități, ca parte a Forței consolidate de răspuns a Alianței.

În acest sens, accentul este pus pe dislocarea temporară a unor forțe terestre și aeriene care participă la planificarea și desfășurarea unei game largi de exerciții tactice multinaționale pentru contracararea riscurilor și amenințărilor previzibile în acest spațiu.

Totodată, NATO își manifestă prezența la Marea Neagră cu nave militare pe baza principiului rotațional, având în vedere limitările Convenției de la Montreux.

În prezent, se depun eforturi pentru dezvoltarea unor noi capacități credibile de descurajare, în sensul constituirii și operaționalizării unor structuri terestre multinaționale pe teritoriul României, alături de sistemele de apărare aeriană/antirachetă, precum și pentru crearea unei flote comune la Marea Neagră la care să participe Turcia, Bulgaria și România (deziderat dificil de îndeplinit în condițiile actuale, având în vedere situația actuală din Turcia și poziția precaută a Bulgariei).

Cu toate animozitățile și indeciziile momentului din partea unor state membre ale Alianței, NATO s-a angajat ferm în proiectarea unei forțe credibile de descurajare la Marea Neagră, care să îndepărteze mitul existenței „statelor periferice”, mai puțin

importante în mediul de securitate actual. Desigur că efortul de susținere și dezvoltare a conceptului de descurajare trebuie să se manifeste și din partea statelor membre NATO care sunt riverane Mării Negre, mai ales în domeniul cooperării și integrării unor capacități militare.

Privind *întărirea capacității militare a Alianței și a statelor membre*, opțiunea NATO constă în dezvoltarea unor măsuri și structuri care să completeze capacitățile actuale, în special în domeniul operațiilor informaționale, psihologice și cibernetice pentru a preveni și contracara amenințările non-cinetice din zona Mării Negre.

Abordarea acestor opțiuni NATO, conferă flexibilitate și consistență conceptului de descurajare prin integrarea graduală a măsurilor de întărire a capacității militare a Alianței în zona Mării Negre, spațiu de interes strategic în contextul geopolitic actual.

Centrul de greutate al conceptului constă în operaționalizarea capacităților necesare pentru ca NATO să asigure reacția imediată la toată gama riscurilor și amenințărilor cu potențial de manifestare în zona Mării Negre, convenționale, neconvenționale, cibernetice, psihologice, asimetrice sau hibride.

Acesta este sensul în care apreciem că descurajarea și întărirea graduală a capacității militare a Alianței la Marea Neagră, constituie opțiuni strategice pregătitoare care să garanteze succesul în cazul desfășurării apărării colective pentru respingerea unei potențiale agresiuni asupra unui stat membru NATO.

Apărarea colectivă constituie opțiunea fundamentală a NATO care garantează securitatea și apărarea statelor membre în cazul producerii unei agresiuni asupra acestora.

În acest sens, apărarea colectivă presupune

utilizarea instrumentului militar, ca forță de reacție imediată în cazul unei agresiuni asupra unui stat membru NATO, pentru a bloca, respinge sau înfrânge adversarul potențial, a îndeplini obiectivele strategice și a realiza starea finală dorită.

Privind starea actuală, marcată de conflictualitate, determină NATO să depună eforturi pentru menținerea unor punți de negociere cu Federația Rusă, prin utilizarea pârghiilor unei diplomații active, astfel încât, situația din zonă să nu se acutizeze și să poată fi abordată corespunzător de ambele părți. În acest sens, SUA s-au angajat în menținerea unor relații de cooperare cu Federația Rusă în problemele complexe ale Mării Negre pentru a detensiona situația existentă și a asigura securitatea la nivel local și regional.

De aceea, apreciem faptul că, situația actuală existentă în zona Mării Negre, determinată de intensitatea cu care se

manifestă o multitudine de riscuri și amenințări și de acțiunile ofensive ale unor actori statali, non-statali și hibridi, necesită opțiuni ferme de continuare a dialogului între părți, pentru a crea cadrul adecvat care să permită negocierea și aplicarea măsurilor corespunzătoare de reducere a tensiunilor și a riscului declanșării unor crize ale căror efecte devin foarte greu de gestionat.

Conceptul de negociere pro-activă coroborat cu măsurile de persuadare, disuadare și descurajare, contribuie cu succes la procesul de prevenire a conflictelor și gestionare a crizelor în zona Mării Negre.

În acest context, România își integrează opțiunile militare în cele ale NATO, în condițiile în care beneficiază de oportunitatea exprimată prin voința politică de a aloca minimum 2% pentru apărare, începând cu anul 2017.

Astfel, apreciem faptul că efortul României în domeniul apărării trebuie să

aiă în vedere următoarele opțiuni strategice:

- dezvoltarea capacităților militare naționale;

- sprijinul multilateral pentru consolidarea capacităților de apărare NATO existente pe teritoriul național (în prezent și în viitor);

- revigorarea industriei naționale de apărare.

Privind dezvoltarea capacităților militare naționale trebuie avute în vedere nevoile proprii de apărare, natura riscurilor și amenințărilor din zona de interes strategic a României, precum și necesitatea respectării obligațiilor asumate în cadrul Alianței și a celorlalte organizații internaționale de securitate.

Rolul important pe care îl are România la Marea Neagră, acela de pilon de bază în realizarea unei strategii integrate cu sprijinul SUA (NATO), presupune un efort susținut la nivel politic și militar pentru modernizarea și dezvoltarea capacităților

navale, precum și continuarea achiziționării și modernizării mijloacelor aeriene.

Totodată, considerăm faptul că, trebuie continuate activitățile de redimensionare și operaționalizare a forțelor terestre pentru a fi în măsură să execute misiunile planificate atât în cadrul apărării naționale, cât și în contextul apărării colective.

Exprimarea la nivelul conducerii militar-strategice a României a nivelului de ambiție care vizează constituirea și operaționalizarea unei forțe întrunite capabilă să planifice, să pregătească și să execute operația de apărare pe teritoriul național pentru contracararea acțiunilor de natură convențională, neconvențională sau hibridă ale unui adversar potențial, până la intervenția forțelor principale ale NATO, obligă factorul politic să susțină multilateral acest demers foarte generos.

În acest sens, credibilitatea unei armate în cadrul alianțelor nu se câștigă

numai prin exprimarea unor concepte sau prin asumarea teoretică a unor strategii, ci prin dezvoltarea și consolidarea capabilităților necesare, care să răspundă nevoilor de apărare națională și colectivă.

Sprrijinul multilateral pentru consolidarea capabilităților de apărare NATO existente pe teritoriul național constituie tot un element de credibilitate și de participare activă la dezvoltarea acestor capacități.

Existența pe teritoriul național a unor capabilități multinaționale de comandă și control, a unor sisteme de apărare antirachetă, a unor unități militare, mijloace aeriene și navale (pe baza principiului rotațional) aparținând SUA (NATO) și care participă la forța de descurajare și la o gamă largă de exerciții tactice multinaționale, constituie garanția asigurării securității României și atestă importanța acordată de Alianță zonei Mării Negre.

Decizia luată la Summit-ul NATO de la Varșovia, de a se constitui și operaționaliza o brigadă multinațională pe teritoriul României, constituie un demers bazat pe încredere și care dă consistență conceptului Alianței de a-și manifesta prezența înaintată în zonele de interes strategic, iar în acest caz, la Marea Neagră.

Dezvoltarea acestor capabilități militare NATO pe teritoriul național ne obligă la planificarea și desfășurarea unor acțiuni de consolidare a potențialului național de apărare, pentru a ne putea integra în structurile de forțe multinaționale.

Revigorarea industriei naționale de apărare constituie un demers generos destinat susținerii, consolidării și dezvoltării capabilităților de apărare pentru contracararea întregii game de riscuri și amenințări din zona de interes strategic, în context național și multinațional.

În acest sens, trebuie dezvoltate acele capacități de

producție care să asigure derularea programelor de înzestrare a structurilor de forțe naționale cu echipamentele, sistemele și materialele militare necesare, precum și compatibilitatea și interoperabilitatea cu cele din dotarea celorlalte armate ale statelor membre NATO.

Abordarea cuprinzătoare a opțiunilor militare la nivel național, integrate viziunii strategice NATO de consolidare și dezvoltare a apărării în zona Mării Negre, transformă România pe termen mediu, într-un actor important la frontiera de est a Alianței, ale cărei acțiuni trebuie să aibă consistență, credibilitate și predictibilitate.

Concluzii

Contextul geopolitic și geostrategic actual atestă creșterea importanței Mării Negre, care, în timp, s-a transformat dintr-o zonă de „periferie naturală europeană”, într-un spațiu de interes strategic pentru actorii globali, regionali și locali.

În acest sens, există o confruntare directă între interesele strategice ale Federației Ruse care au ca obiectiv politico-militar includerea Mării Negre în zona sa de influență, deținerea controlului total și interzicerea accesului oponentilor în acest spațiu în situații de conflict și cele ale statelor membre NATO, care vizează măsuri de răspuns pentru contracararea riscurilor și amenințărilor predictibile.

Acesta este motivul pentru care NATO consideră Marea Neagră ca zonă de interes strategic, iar viziunea sa pentru acest spațiu cuprinde o multitudine de măsuri și acțiuni anticipativ-preventive, de descurajare și la nevoie, de apărare, pentru a contracara riscurile și amenințările existente în acest spațiu.

Deși efortul Alianței este concentrat în patru zone de interes strategic (Atlanticii de Nord, Marea Mediterană, Marea Baltică și Marea Neagră), apreciem faptul că trebuie acordată o

atenție specială Mării Negre, ca spațiu cu potențial crescut de conflictualitate, având în vedere conflictele înghețate, cele desfășurate (Georgia) sau derulate în prezent (estul Ucrainei), coroborate cu alte tipuri de amenințări asimetrice, care afectează grav echilibrul de putere și securitatea la nivel regional și local.

România, în calitate de actor principal la frontiera de est a NATO, unde Marea Neagră constituie zonă de interes strategic, depune eforturi pe plan intern și în cadrul Alianței pentru a consolida capacitatea de apărare și a dezvolta capacitățile necesare

contracărării eficiente a riscurilor și amenințărilor convenționale, neconvenționale, asimetrice sau hibride.

Bibliografie:

1. *Strategia Națională de Apărare a țării pentru perioada 2015-2019*, București, 2015;
2. *Doctrina Armatei României*, București, 2012;
3. SMG-3, *Manualul de planificare a operațiilor*, București, 2016;
4. *Strategia Militară a României (proiect)*, București, 2015;
5. *Documentele Summit-ului NATO de la Varșovia din 08-09 iulie 2016*.

SCHIMBĂRILE CLIMATICE ȘI ADAPTAREA SOCIETĂȚII LA EFECTELE ACESTORA *CLIMATE CHANGE AND SOCIETY ADAPTION TO ITS EFFECTS*

Conf. univ. dr. ing. Florin NEACȘA

Membru titular

al Academiei de Științe ale Securității Naționale

Rezumat: *Articolul tratează succint un subiect de mare actualitate la nivel mondial și anume schimbările climatice și adaptarea societății la efectele acestora. Primele două capitole se referă la cauzele care au dus la apariția fenomenului de încălzire globală, cu accent pe influența factorului antropic și la efectele încălzirii globale asupra Pământului arătând care sunt consecințele asupra atmosferei, hidrosferei, litosferei și biosferei. În următorul capitol sunt prezentate cele mai importante consecințe ale încălzirii globale. În capitolul patru este prezentată preocuparea specialiștilor și a oamenilor politici, la nivel internațional și național, în ceea ce privește adaptarea societății la efectele schimbărilor climatice, arătând faptul că acest lucru trebuie să se realizeze având în vedere prioritățile dezvoltării durabile.*

Cuvinte cheie: *schimbări climatice, adaptare, societate, efecte, antropic, dezvoltare durabilă.*

Abstract: *The article briefly discusses a current subject highly debated worldwide, namely climate change and society adaption to its effects. The first two chapters refer to the causes which led to global warming, laying an emphasis on the influence of the anthropic factor and on the effects of global warming on Earth, displaying the consequences on the atmosphere, hydrosphere, lithosphere and biosphere. The next chapter presents the most important consequences of global warming. Chapter four presents the specialists' and politicians' concern, both nationally and internationally, as regards the society's adaption to climate change effects, showing the fact that this should be achieved in light of sustainable development priorities.*

Keywords: *climate change, adaption, society, effects, anthropic, sustainable development.*

Cauze ale încălzirii globale

Din analizele și observațiile specialiștilor s-a observat la nivel planetar o creștere îngrijorătoare a temperaturilor medii din atmosferă și la suprafața solului. Acest lucru a fost observat și în ceea ce privește apa oceanelor.

Această creștere a temperaturii medii s-a manifestat constant în ultimele două secole, dar creșterea care îi pune în alertă pe specialiști a fost observată în ultimele două decenii. Este foarte adevărat că aceste fenomene de încălzire ale Pământului au existat dintotdeauna și au fost asociate de către specialiști cu fenomenul cosmic de maximum solar fiind alternate cu perioade de mici glaciațiuni corespunzătoare fenomenului cosmic de minimum solar. Aceste perioade de maxim și minim solar poartă denumirea de ciclul solar. Durata medie, a unui ciclu

solar, este de 11,2 ani, însă, acest lucru nu este fix, de-a lungul timpului înregistrându-se cicluri solare care au avut între 8 și 15 ani.

Planeta noastră se află în momentul de față în al 24-lea ciclu solar, calculat din 1755, când a început înregistrarea, de către specialiști, a activității astronomice. Această variație periodică a radiației solare influențează în mod direct schimbările climatice pe Pământ. Ciclul solar actual a început la data de 08 ianuarie 2008 și specialiștii au calculat că maximumul lui solar a fost în 2013.

Conform măsurătorilor și analizelor efectuate de specialiștii din cadrul NASA's Goddard Institute for Space Studies (GISS), în ianuarie 2015 temperatura medie a aerului în apropierea Pământului în ultimul secol a crescut cu 0,87 °C, iar anul 2015 a fost cel mai cald an înregistrat până în prezent¹.

¹ <http://climate.nasa.gov/vital-signs/global-temperature/>

Dacă această încălzire globală a Pământului este recunoscută de toată lumea, cauzele producerii acesteia generează discuții aprinse între oamenii de știință și factorii de decizie din întreaga lume.

Este foarte clar pentru toată lumea că această încălzire are legătură directă cu poziția Pământului față de Soare², cu activitatea vulcanică³ și cu creșterea concentrației gazelor cu efect de sera.

În cel de-al cincilea Raport de Evaluare al Grupului Inter-Guvernamental privind schimbările climatice, întocmit sub auspiciile Națiunilor Unite, un grup de 1300 de experți științifici

independenți din întreaga lume au ajuns la concluzia că există o probabilitate mai mare de 95% ca activitățile antropice, desfășurate din ultimele 5 decenii, să fie cauza încălzirii Pământului. Grupul de specialiști a ajuns la concluzia că în ultimele 5 decenii, activitățile antropice au dus la eliberarea în atmosferă a unor cantități foarte mari de gaze cu efect de seră, cum sunt, dioxidul de carbon, metanul și oxidul de azot, care au dus la încălzirea Pământului⁴.

Organizația Meteorologică Mondială, care își desfășoară activitatea sub auspiciile ONU, a prezentat faptul că, în luna aprilie a anului 2014, a fost depășită pentru prima dată valoarea de 400ppm a concentrației de CO₂ din atmosferă. Acest lucru este valabil pentru emisfera nordică a planetei noastre. ONU este de părere că, acest lucru arată, o dată în plus, că încălzirea globală are legătură directă cu

² Genthon, C. (1 octombrie 1987). „VostokIce Core – Climatic responseto CO₂ and orbital forcingchanges over thelast climatic cycle”. *Nature* **329** (6138): 414-418.

³ Robock, Alan, andClive Oppenheimer, Eds., 2003: *VolcanismandtheEarth’sAtmospher e*, GeophysicalMonograph 139, American Geophysical Union, Washington, DC

⁴ <http://climate.nasa.gov/causes/>

creșterea concentrațiilor de gaze cu efect de seră din atmosferă. Aceste gaze cu efect de seră sunt eliberate în atmosferă prin arderea combustibililor fosili și prin anumite activități desfășurate de către oameni. În Greenhouse Gas Bulletin au fost publicate o serie de date care arată că la începutul secolului XIX, concentrația de CO₂ din atmosferă avea valoarea de 278 ppm, ajungând în anul 2012 la valoarea de 393,1 ppm, creșterea fiind de peste 140%. Din măsurătorile efectuate, în ultimii 10 ani, concentrația de CO₂ din atmosferă a crescut cu 2 % anual, specialiștii OMM fiind de părere că valoarea de 400ppm, a concentrației medii anuale, va fi depășită în 2015, sau cel mai târziu în 2016⁵.

Metanul este un gaz cu efect de seră mult mai nociv decât dioxidul de carbon, dar datorită concentrației mici din atmosferă 1,8 ppm are un

efect mult mai redus. Această hidrocarbură este produsă atât natural, dar și ca rezultat al activităților antropice cum sunt culturile agricole în special cele de orez, descompunerea deșeurilor, digestia rumegătoarelor, gunoiul de grajd al animalelor domestice, etc. Oamenii de știință au calculat și arătat faptul că de la începutul secolului XIX până în prezent concentrația de metanului în atmosferă a înregistrat o creștere procentuală îngrijorătoare, fiind de 149%⁶.

Un alt gaz cu efect de sera puternic este oxidul de azot, rezultat în urma utilizării îngrășămintelor organice și comerciale în activitățile de cultivare a solului, în procedeul de producere a acidului azotic, prin arderea combustibililor fosili și a biomasei.

Efectele încălzirii globale

Efectele încălzirii globale asupra Pământului

⁵ <http://scinews.ro/concentratia-de-co2-din-atmosfera/>

⁶ <http://zebu.uoregon.edu/2004/es39/lec02.html>

sunt deosebit de importante cu influențe foarte accentuate asupra atmosferei, hidrosferei, litosferei și biosferei.

Astfel încălzirea globală va duce la perturbarea atmosferei prin creșterea fenomenului de evaporatie, fapt ce va duce la creșterea precipitațiilor, dar și apariția eroziunilor, mai ales în Africa, ceea ce poate duce la apariția deșertificării. Oamenii de știință consideră că, prin creșterea fenomenului de evaporare, se creează premise pentru apariția de furtuni puternice, inclusiv a cicloanelor în zona Atlanticului de Sud (până în prezent cicloanele se formează doar în zona Atlanticului de Nord).

Conform măsurărilor efectuate de NASA, nivelul global al apei mării a crescut cu 17 cm (6,7 inci) în ultimul secol. Alarmant este faptul că rata de creștere a ultimului deceniu este aproape dublă față de cea a ultimului secol. Creșterea nivelului global al apei mării este rezultatul a

doi factori: expansiunea volumului de apă din cauza încălzirii și aportul de apă dulce adus prin topirea calotelor polare și a ghețarilor terestri.

Din datele de recuperare gravitațională și experimente climatice de la NASA se observă o scădere în masă a calotelor de gheață din Antarctica și Groenlanda; astfel se arată că Groenlanda a pierdut 150 până la 250 de kilometri cubi (36 până la 60 de mile cubi) de gheață pe an, între 2002 și 2006, în timp ce Antarctica a pierdut aproximativ 152 de kilometri cubi (36 mile cubi) de gheață între 2002 și 2005⁷.

Tot specialiștii NASA arată faptul că, între 1979 și 2015, calota de gheață a Antarcticii a scăzut cu 13,3% la fiecare 10 ani, iar în 2007, prin topirea calotei de gheață arctică, s-a deschis în mod natural pasajul maritim Nord-Vestic, care leagă oceanul Atlantic de oceanul Pacific prin nordul Canadei;

⁷ <http://climate.nasa.gov/vital-signs/sea-level/>

totodată Antarctica pierde 134 miliarde de tone pe an⁸.

Oamenii de știință atrag atenția și asupra fenomenului topirii ghețarilor tereștri, peste tot în lume, inclusiv în Alpi, Anzi, Alaska, Africa, Himalaya sau Munții Stâncoși. Aceștia au început să fie monitorizați cu atenție începând cu anul 1950. Serviciul Mondial de Urmărire a Ghețarilor (*World Glacier Monitoring Service – WGMS*) și Centrul Național de Date pentru Zăpadă și Gheață (*National Snow and Ice Data Center – NSIDC*) au întocmit numeroase măsurători și studii prin care arată că volumul ghețarilor tereștri este într-o continuă scădere. Conform datelor oferite de NASA, la nivel planetar ghețarii tereștri au pierdut 400 miliarde de tone pe an din 1994 până în prezent⁹.

O altă observație foarte importantă asupra căreia

oamenii de știință atrag atenția este fenomenul de acidifiere a apei oceanice. Acest fenomen apare din cauza dizolvării surplusului de dioxid de carbon în apă, fapt ce duce la scăderea pH-ului apei de la suprafața oceanului, fenomen ce duce la acidifierea apei. Calculele specialiștilor estimează faptul că într-un interval de 243 de ani, dacă ne raportăm la intervalul 1751-1994, a fost observată o scădere a pH-ului suprafeței oceanelor de la valoarea de 8,179 la valoarea de 8,104 (diferența înregistrată este de -0.075). Cantitatea de dioxid de carbon absorbită de stratul superior al oceanelor crește cu circa 2 miliarde de tone pe an¹⁰.

Un alt fenomen foarte important care este direct influențat de creșterea temperaturii, este fenomenul

⁸ <http://climate.nasa.gov/interactive-s/global-ice-viewer/#/4>

⁹ <http://climate.nasa.gov/interactive-s/global-ice-viewer/#/1>

¹⁰ Key, R.M. (2004). „A global ocean carbon climatology: Results from GLODAP”. *Global Biogeochemical Cycles* 18: GB4031. doi:10.1029/2004GB002247. ISSN 0886-6236.

de circulație globală naturală a apelor oceanice, cunoscut sub numele de termosifonul salin. Specialiștii sunt de părere că odată cu creșterea temperaturii, circulația normală a termosifonului salin va fi foarte mult încetinită, existând pericolul opririi acestuia, fapt ce va duce la modificări ale climei pe glob, deosebit de importante.

Un alt efect al creșterii temperaturii medii a planetei este creșterea temperaturii solului, fapt ce favorizează apariția incendiilor de pădure, dar și eliberarea metanului, un gaz cu efect de seră deosebit de nociv, prin topirea permafrostului siberian. Specialiștii estimează că în următorii 20 de ani ar putea fi eliberată o cantitate de aproximativ 70 de miliarde de tone de metan¹¹.

Consecințele încălzirii globale

Din punct de vedere economic, încălzirea globală poate duce la suprapunerea intereselor energetice între statele NATO și Rusia. Prin topirea calotei de gheață a Arcticii se facilitează accesul la zăcămintele de hidrocarburi din zonă, considerate de specialiști ca fiind foarte mari, și care până acum erau inaccesibile, iar state precum Norvegia, Rusia, Danemarca, Statele Unite și Canada se vor afla în competiție directă¹².

Totodată, zonele de pescuit vor suferi modificări importante, extinzându-se către nord. Inițial, specialiștii au considerat că încălzirea globală poate avea un efect benefic asupra agriculturii, prin mărirea numărului de culturi pe an, sau prin cultivarea plantelor în zone unde acest lucru era imposibil în urmă cu puțin timp, spre

¹¹ <https://www.newscientist.com/article/mg18725124-500-climate-warning-as-siberia-melts>

¹² Încălzirea globală va acutiza divergențele dintre Rusia și NATO, Mediafax, 10 martie 2008.

exemplu cultivarea orzului în Islanda Totuși, acest lucru este relativ, ținând cont de faptul că în unele zone cum sunt cele nordice, aceasta poate să fie benefică, dar în zone precum Africa există pericolul extinderii zonei Sahel către sud.

Din studiul rapoartelor întocmite de Centrul de Cercetare a Epidemiologiei Dezastrelor – Centre for Research on the Epidemiology of Disasters (CRED), rezultă faptul că numărul dezastrelor naturale în lume este într-o continuă creștere. Din 1988 Centrul de Cercetare a Epidemiologiei Dezastrelor, actualizează și ține evidența Bazei de date a situațiilor de urgență Emergency Events Database (EM-DAT). Analiza statistică a EM-DAT arată faptul că între 1994 și 2013 au fost înregistrate 6.876 dezastre în lume. Trebuie subliniat faptul că dacă numărul dezastrelor naturale de natură geofizică (cutremure de pământ, tsunami, alunecări de pământ, erupții vulcanice) a

rămas aproximativ constant, s-a observat o creștere semnificativă a numărului dezastrelor legate de climă cum sunt inundațiile, furtunile și seceta.

Astfel, din 2000, EM-DAT a înregistrat o medie de 341 dezastre de natură climatică mai mult cu 44% față de media perioadei 1994-2000 și de peste două ori nivelul mediei din perioada 1980-1989¹³.

Conform statisticii EM-DAT pentru perioada 1994-2013, pe prima poziție se situează inundațiile, care au reprezentat 43% din totalul dezastrelor înregistrate, fiind afectat un număr de aproximativ 2,5 miliarde de oameni. Al doilea dezastru ca frecvență au fost furtunile, care au produs pagube în valoare de 936 miliarde de dolari și au ucis peste 244.000 de oameni. În ciuda faptului că seceta a reprezentat doar 5% din totalul dezastrelor din perioada respectivă, aceasta a

¹³ http://cred.be/sites/default/files/The_Human_Cost_of_Natural_Disasters_CRED.pdf

afectat 25% din totalul oamenilor afectați de dezastre la nivel mondial. De remarcant este faptul că 41% din totalul dezastrelor produse de secetă, au avut loc în Africa, unde țările fiind slab dezvoltate, nu au putut face față acestei amenințări.

Pe lângă pierderile de vieți omenești, dezastrele climatice produc și numeroase pierderi economice, fiind afectate casele oamenilor, dar și infrastructurile economice. Cele mai mari probleme le au țările slab dezvoltate din Asia, Africa și Oceania, care nu dispun de fondurile necesare pentru realizarea măsurilor de prevenire a dezastrelor și nici de fondurile necesare limitării efectelor acestora.

Adaptarea la schimbările climatice

Este foarte clar pentru toată lumea că schimbările climatice sunt direct proporționale cu scăderea emisiilor de gaze cu efect de

seră, fapt ce duce la o comportare destul de variabilă a efectelor climatice pe glob. Specialiștii în domeniu și oamenii politici sunt preocupați de adaptarea la schimbările climatice a mediului socio-economic, iar acest lucru are în vedere prioritățile dezvoltării durabile.

În 1987, Comisia Mondială pentru Mediu și Dezvoltare (WCED) convocată de către Statele Unite ale Americii, pentru a analiza degradarea mediului la nivel mondial, în raportul întocmit cu această ocazie și denumit „Our Common Future” („Viitorul nostru comun”), a prezentat cea mai utilizată definiție a dezvoltării durabile și anume „dezvoltarea durabilă este dezvoltarea care urmărește satisfacerea nevoilor prezentului, fără a compromite posibilitatea generațiilor viitoare de a-și satisface propriile nevoi”¹⁴.

¹⁴ Report of the World Commission on Environment and Development: *Our Common Future*

Trebuie precizat faptul că acest termen de dezvoltare durabilă nu este nou, el a fost folosit încă din anul 1972, când a avut loc la Stockholm Conferința privind Mediul Ambient, și unde pentru prima dată specialiștii au arătat că deteriorarea mediului înconjurător din cauza activităților antropice are un efect deosebit de negativ, fiind amenințat inclusiv viitorul omenirii. În urma rezoluției adoptate de Adunarea Generală a Națiunilor Unite, în 1983 s-a înființat Comisia Mondială pentru Mediu și Dezvoltare (WCED) sub conducerea politicianului norvegian Gro Harlem Brundtland.

În 1985 are loc Convenția de la Viena, unde, subiectul discuțiilor este legat de protejarea stratului de ozon care protejează planeta noastră, având în vedere descoperirea unei găuri în stratul de ozon care protejează Antarctica. Așa cum am arătat mai sus, după accidentul de la centrala

nucleară de la Cernobîl, este elaborat în 1987 raportul WCED, intitulat „Our Common Future”, unde pe lângă definiția dezvoltării durabile specialiștii sunt de acord cu faptul că dezvoltarea economică este imposibil de oprit dar strategiile de dezvoltare economică trebuie să țină cont de protejarea mediului și de utilizarea cu responsabilitate a resurselor planetei. Totodată, se arată că este imperios necesar să se organizeze o conferință internațională care să aibă ca subiect de dezbatere dezvoltarea durabilă.

Astfel, este organizat la Rio de Janeiro, în 1992, „Summit-ul Pământului”, unde au fost prezenți reprezentanți din aproximativ 170 de state și unde au fost adoptate mai multe convenții privind reducerea emisiilor gazelor cu efect de sera, oprirea defrișărilor masive și protejarea diversității biologice. Summit-ul privind dezvoltarea durabilă, a avut loc la Johannesburg, în 2002.

Uniunea Europeană a acordat o atenție sporită prevenirii impactului schimbărilor climatice asupra activității socio-economice și a mediului fiind elaborate următoarele documente: „Cartea Verde privind adaptarea la efectele schimbărilor climatice în Europa – posibilitățile de acțiune ale Uniunii Europene” în 2007 și „Cartea Albă” privind „Adaptarea la efectele schimbărilor climatice: către un cadru de acțiune la nivel European” în 2009.

În primul document elaborat, „Cartea Verde”, a fost stabilită orientarea Uniunii Europene printr-o abordare flexibilă pe baza a patru piloni de acțiune. Primul pilon implică o acțiune imediată la nivelul European care constă în: modificarea legislației și politicilor actuale și viitoare ținându-se cont de integrarea adaptării la schimbările climatice; elaborarea programelor de finanțare și întocmirea de noi strategii de acțiune europeană, având în

vedere integrarea adaptării la schimbările climatice. Al doilea pilon are în vedere relația Uniunii Europene cu țările terțe, prin integrarea adaptării la schimbările climatice, în relațiile externe ale acesteia. Al treilea pilon face referire la necesitatea extinderii bazei cercetării științifice cu privire la schimbările climatice, printr-o cercetare integrată care să ducă la reducerea incertitudinii în evoluțiile viitoare ale climei la nivel local sau regional. Aceasta este o cercetare complexă, intersectorială, având în vedere multitudinea de factori care intervin și nu poate fi abordată independent, iar tehnologia informațiilor și comunicațiile vor constitui elemente de foarte mare importanță în managementul situațiilor de criză. Al patrulea pilon implică realizarea de strategii comune de adaptare la schimbările climatice la nivelul statelor membre ale Uniunii Europene, coordonate în mod unitar și

implicarea în realizare acestora a sectoarelor economice și a factorilor de decizie direct afectate de posibilele schimbări climatice. Totodată, se analizează posibilitatea instituirii la nivel European a unui grup consultativ, constituit din experți, care ar avea sarcina să prezinte rezultatele cercetărilor specifice, privind posibilele schimbări climatice, începând cu noiembrie 2007, pentru o perioadă de 1 an¹⁵.

În urma activității desfășurate de oamenii de știință după 2007, pe baza orientării stabilite de „Cartea Verde”, au fost identificate o serie de măsuri care trebuie adoptate cât mai repede, în vederea reducerii vulnerabilității Uniunii Europene la impactul schimbărilor climatice. Ținând cont de aceste aspecte, a fost elaborată în 2009, „Cartea Albă” care, așa

cum îi spune și numele, stabilește cadrul de acțiune pentru reducerea vulnerabilității la schimbările climatice, și este astfel realizat încât poate evolua odată cu noile descoperiri ale specialiștilor din domeniu. Cartea albă se adaugă la eforturile depuse pe plan mondial pentru identificarea celor mai bune soluții pentru adaptare la schimbările climatice, și este un instrument care vine în sprijinul țărilor în curs de dezvoltare, care nu dispun de resursele necesare identificării de soluții viabile. Sectoarele analizate în Cartea albă, sunt cele care potrivit oamenilor de știință, sunt cele mai expuse efectelor schimbărilor climatice și cu influență directă asupra populației și anume: apa, agricultura, sănătatea oamenilor, oceanul planetar, zonele costiere¹⁶.

¹⁵ Cartea Verde privind Adaptarea la efectele schimbărilor climatice în Europa - posibilitățile de acțiune ale Uniunii Europene, 2007.

¹⁶ „Cartea Albă” privind „Adaptarea la efectele schimbărilor climatice: către un cadru de acțiune la nivel European”, 2009.

În 2013 a fost elaborată „Strategia Uniunii Europene privind adaptarea la efectele schimbărilor climatice”, în cadrul căreia se arată faptul că este prioritară creșterea capacității de răspuns la schimbările climatice, având în vedere că prin afectarea resurselor de apă sunt influențate în mod dramatic și de cele mai multe ori ireversibil ecosistemele naturale și activitățile social-economice. Fenomenul schimbărilor climatice duce la apariția riscurilor climatice într-o multitudine de sectoare economice, iar stabilirea măsurilor de reducere și gestionarea eficientă a riscurilor climatice influențează direct procesul de dezvoltare durabilă.

Criza financiară majoră care a afectat întreg mapamondul și a dus la apariția crizei economice pentru multe state ale lumii, inclusiv din Europa, împreună cu efectele schimbărilor climatice, a determinat o reacție promptă a oamenilor politici. În acest

sens în 03.03.2010, la Bruxelles, a apărut comunicarea Comisiei Europene „Europa 2020: O strategie europeană pentru o creștere inteligentă, durabilă și favorabilă incluziunii”. Între prioritățile Strategiei Europa 2020, se află și creșterea durabilă, cu referire directă la crearea condițiilor pentru realizarea unei economii eficiente și competitive, prin utilizarea cu responsabilitate a resurselor materiale și prin folosirea metodelor moderne, ecologice. Totodată, având în vedere prioritățile, au fost stabilite cinci obiective principale, cu conexiuni directe între ele, între care și obiectivele „20/20/20”¹⁷, care presupun: reducerea cu 20% a emisiei de gaze cu efect de seră (dacă permit condițiile, acest procentaj se poate majora la mai mult de 30%), prin utilizarea de tehnologii moderne de captare și stocare a acestora; reducerea

¹⁷http://www.mae.ro/sites/default/files/file/Europa2021/Strategia_Europa_2020.pdf. p. 5.

importurilor de petrol și gaze naturale, astfel încât 20% din energia utilizată să fie realizată prin folosirea de resurse regenerabile, totodată, acest lucru ar duce la apariția unor locuri de muncă noi și realizarea unei securități energetice la nivel european; acordare unei importanțe mărite eficienței economice, prin creșterea cu 20% a acesteia. Comisia Europeană, având în vedere specificitatea fiecărui stat membru, propune ca obiectivele stabilite prin strategia Europa 2020, să fie adaptate la condițiile specifice fiecărui stat membru, prin stabilirea de obiective și direcții de acțiune naționale¹⁸.

În vederea realizării progresului, în toate temele prioritare ale strategiei Europa 2020, Comisia, prezintă șapte inițiative deosebit de importante, între care și inițiativa „*O Europă eficientă din punctul de*

vedere al utilizării resurselor”. Aceasta are în vedere, ca dezvoltarea economică să nu mai fie direct proporțională cu utilizarea resurselor, adoptarea de soluții tehnice care să ducă la diminuarea emisiei de carbon din atmosferă, folosirea cu preponderență a surselor regenerabile de energie, adaptarea sectorului transporturi la noile cerințe prin utilizarea de motoare cu emisii zero sau foarte scăzute de CO₂ și stimularea realizării eficienței energetice¹⁹.

În România, implementarea Strategiei naționale privind schimbările climatice se află în responsabilitatea Guvernului. Ministerul responsabil cu coordonarea acestei activități fiind Ministerul Mediului, Apelor, și Pădurilor (MMA) prin Direcția Generală Schimbări Climatice. În acest sens, în

¹⁸ http://www.mae.ro/sites/default/files/file/Europa2021/Strategia_Europa_2020.pdf.

¹⁹ http://www.mae.ro/sites/default/files/file/Europa2021/Strategia_Europa_2020.pdf, p. 6.

29.09.2008, a fost elaborat **Ghidul privind adaptarea la efectele schimbărilor climatice (GASC)**, aprobat prin OM 1170/2008, și publicat în Monitorul Oficial nr. 711 din 20.10.2008. Ghidul are ca scop, identificarea măsurilor pentru reducerea efectelor negative ale schimbărilor climatice la nivel național. Aceste măsuri, având în vedere inerția sistemului climatic, au la bază analiza unor posibile scenarii climatice, care ar putea influența dezvoltarea economică și ecosistemul țării noastre, pentru un interval de timp de nivel mediu și lung, până în anul 2030.

În 2013, Guvernul României a aprobat prin Hotărârea de Guvern nr. 529/2013, Strategia Națională a României privind Schimbările Climatice (2013-2020), care a fost în vigoare de la 26.08.2013 până la 20.10.2016, când a fost abrogată și înlocuită de HG nr. 739/2016 pentru aprobarea Strategiei

naționale privind schimbările climatice și creșterea economică bazată pe emisii reduse de carbon pentru perioada 2016-2020. Totodată a fost aprobat și Planul național de acțiune pentru implementarea Strategiei naționale privind schimbările climatice și creșterea economică bazată pe emisii reduse de carbon pentru perioada 2016-2020.

Principalul obiectiv al Strategiei naționale pentru perioada 2016-2020 are în vedere cele două componente importante, reducerea emisiei de gaze de seră și adaptarea la efectele schimbărilor climatice.

Strategia națională are în vedere îndeplinirea angajamentelor prevăzute în Strategia Uniunii Europene în ceea ce privește adaptarea la efectele schimbărilor climatice, pentru anul 2030, care vizează reducerea cu 40% a emisiei de gaze de seră comparativ cu anul 1990 și creșterea eficienței economice cu 27%.

În Strategia națională, reducerea emisiei de gaze de seră a stabilit o serie de indicatori ce trebuie realizați până în 2030 și 2050, având în vedere creșterea economică a țării noastre. Astfel au fost identificate sectoarele economice cu cel mai mare aport în emisia de gaze de seră stabilindu-se totodată și măsurile care trebuie adoptate pentru reducerea acestora. *Sectoarele identificate sunt: energie, transport, procese industriale, agricultură, silvicultură, deșeuri*²⁰.

În privința adaptării la efectele schimbărilor climatice a sectoarelor economice naționale, strategia stabilește o serie de măsuri, care, dacă sunt corect aplicate, pot reprezenta investiții avantajoase, iar în cazul apariției unor

evenimente climatice extreme, să ducă la reducerea costurilor generate de acestea.

În cadrul Strategiei au fost stabilite măsuri suplimentare, pentru sectoarele de activitate considerate a fi cel mai mult afectate de efectele schimbărilor climatice. Prezint pe scurt în continuare câteva din aceste măsuri.

Pentru sectorul industrie se impun printre altele: mărirea măsurilor în ceea ce privește acțiunile de prevenire și de intervenție în cazul situațiilor de urgență generate de schimbările climatice, în industriile vitale ale economiei; dezvoltarea sistemului de asigurări, pentru pierderile ce ar putea să apară în sectorul industrial, din cauza schimbărilor climatice. Pentru sectorul agricultură cele mai importante măsuri sunt: refacerea și dezvoltarea sistemului de irigații și drenaj; adoptarea de măsuri tehnice care să vizeze reutilizarea apei folosite pentru irigații, identificarea

²⁰ HG nr. 739/2016, Strategia națională privind schimbările climatice și creșterea economică bazată pe emisii reduse de carbon pentru perioada 2016-2020, Anexa1, p. 12.

zonelor vulnerabile la eroziune sau alte procese negative și punerea în aplicare a planurilor de amenajare a teritoriului. Pentru sectorul turism măsurile vizează protejarea și adaptarea zonei de litoral a României, având în vedere posibilele schimbări climatice. Totodată se arată faptul că planificarea dezvoltării activităților în turism, trebuie să țină cont de eventualele consecințe ale schimbărilor climatice. În sectorul sănătate publică măsurile au în vedere: protejarea sănătății cetățenilor în cazul apariției dezastrelor naturale și antropice; dezvoltarea sistemului național de monitorizare a evenimentelor de sănătate publică, indiferent de sursa de generare. În sectorul infrastructură, construcții și planificare urbană măsurile vizează: adaptarea clădirilor și a altor construcțiilor la posibilele schimbări climatice prin modificarea codurilor de construcții și a normelor existente; realizarea de planuri care să aibă în vedere

adaptarea orașelor la eventualele schimbări climatice, în baza analizelor de evaluare a riscurilor. În sectorul transport măsurile vizează: planificarea activităților și luarea deciziilor să aibă în vedere posibilele schimbări climatice; realizarea de evaluări care să identifice eventualele vulnerabilități, având în vedere posibilele schimbări climatice. În sectorul apă măsurile vizează: diminuarea riscului la inundații prin întocmirea de hărți de hazard și de risc la inundații; realizarea unei analize privind disponibilitatea resursei de apă, având în vedere schimbările climatice. În sectorul silvicultură printre măsurile stabilite se are în vedere ameliorarea stării de sănătate a fondului forestier al României, în vederea reducerii riscului la schimbările climatice. În sectorul energie măsurile vizează: adaptarea infrastructurii critice de transport a energiei, în vederea creșterii existenței la eventualele fenomene

extreme; efectuarea de analize în ceea ce privește cererea de energie, având în vedere posibilele schimbări climatice cu influențe majore în diminuarea potențialului hidrologic al României. În sectorul biodiversitate măsurile vizează: mărirea rezilienței ecosistemelor; conservarea biodiversității și refacerea habitatelor afectate; determinarea coridoarelor ecologice²¹.

Concluzii

Societatea umană este profund afectată de o multitudine de schimbări climatice, care se manifestă cu precădere în ultimul deceniu. Oamenii de știință depun eforturi susținute pentru a afla care sunt cauzele acestora și totodată pentru a arăta care sunt efectele pe termen scurt, mediu dar mai ales lung

asupra dezvoltării sociale și protejării biodiversității.

Cele două direcții de acțiune identificate sunt reducerea emisiei de gaze cu efect de seră și adaptarea societății la efectele schimbărilor climatice. Dacă în privința apariției riscurilor naturale, de cele mai multe ori, oamenii nu pot intervenii, nedepinzând de voința lor, managementul corespunzător al acestora, poate duce la reducerea efectelor acestora. Diminuarea acestui risc, asociat schimbărilor climatice, poate fi dus la un nivel acceptabil, prin măsuri și acțiuni la nivel internațional, național sau local. Toate aceste măsuri și acțiuni care s-au făcut la nivel internațional prin stabilirea de strategii și obiective foarte clare, pentru adaptarea la schimbările climatice, au în vedere dezvoltarea durabila.

România a aderat în totalitate la aceste măsuri stabilite pe plan internațional, iar eforturile în ceea ce privește dezvoltarea durabilă se regăsesc în momentul de față în HG

²¹ HG nr. 739/2016, Strategia națională privind schimbările climatice și creșterea economică bazată pe emisii reduse de carbon pentru perioada 2016-2020, Anexa1, pp. 15-16.

nr. 739/2016 pentru aprobarea Strategiei naționale privind schimbările climatice și creșterea economică bazată pe emisii reduse de carbon pentru perioada 2016-2020 și a Planului Național de acțiune pentru implementarea Strategiei naționale privind schimbările climatice și creșterea economică bazată pe emisii reduse de carbon pentru perioada 2016-2020, publicată în Monitorul Oficial nr. 831 din 22.10.2016, Anexele 1 și 2.

Strategia națională privind schimbările climatice și creșterea economică bazată pe emisii reduse de carbon pentru perioada 2016-2020, cuprinde o serie de măsuri și acțiuni pentru reducerea efectelor și adaptarea la schimbările climatice, deosebit de complexe, impunând o acțiune integrată în toate sectoarele economice. Totodată, având în vedere numărul mare de ministere implicate în punerea în aplicare și monitorizarea măsurilor stabilite, este necesară o coordonare interministerială.

Bibliografie:

1. Genthon, C. (1 octombrie 1987). „VostokIce Core - Climatic responseto CO₂ and orbital forcingchanges over thelast climatic cycle”. *Nature* **329** (6138): 414-418.
2. Key, R.M. (2004). „A global ocean carbon climatology: Resultsfrom GLODAP”. *Global BiogeochemicalCycles* 18: GB4031. doi:10.1029/2004GB002247. ISSN 0886-6236.
3. Robock, Alan, andClive Oppenheimer, Eds., 2003: *VolcanismandtheEarth'sAtm osphere*, GeophysicalMonograph 139, American Geophysical Union, Washington, DC.
4. Report of the World Commission on Environment and Development: *Our Common Future World Commission on Environment and Development (1987). Our Common Future. Oxford: Oxford University Press. p. 27. ISBN 019282080X.*
5. Cartea Verde privindAdaptarea la efecteleschimbărilorclimaticeîn Europa- posibilitățile de acțiune ale UniuniiEuropene, a Comisiei Comunităților Europene, Bruxelles,

- 29.6.2007 COM(2007) 354 final.
6. Cartea Albă privind „Adaptarea la efectele schimbărilor climatice: către un cadru de acțiune la nivel European”, a Comisiei Comunităților Europene, Bruxelles, 1.4.2009 COM(2009) 147 final.
7. Încălzirea globală va acutiza divergențele dintre Rusia și NATO, Mediafax, 10 martie 2008, sursa, <http://www.mediafax.ro/externe/incalzirea-globala-va-acutiza-divergentele-dintre-rusia-si-nato-2442223>.
8. HG nr. 529/2013, pentru aprobarea Strategiei Naționale a României privind Schimbările Climatice, 2013-2020, publicată în Monitorul Oficial nr. 536 din 26.08.2013.
9. HG nr. 739/2016 pentru aprobarea Strategiei naționale privind schimbările climatice și creșterea economică bazată pe emisii reduse de carbon pentru perioada 2016-2020 și a Planului Național de acțiune pentru implementarea Strategiei naționale privind schimbările climatice și creșterea economică bazată pe emisii reduse de carbon pentru perioada 2016-2020, publicată în Monitorul Oficial nr. 831 din 22.10.2016, Anexa 1.
10. <http://climate.nasa.gov/causes/>.
11. <http://scinews.ro/concentratia-de-co2-din-atmosfera/>;
12. <http://zebu.uoregon.edu/2004/es399/lec02.html>.
13. <http://climate.nasa.gov/vital-signs/sea-level/>
14. <http://climate.nasa.gov/interactives/global-ice-viewer/#/4>;
15. <http://climate.nasa.gov/interactives/global-ice-viewer/#/1>.
16. <https://www.newscientist.com/article/mg18725124-500-climate-warning-as-siberia-melts>.
17. http://cred.be/sites/default/files/The_Human_Cost_of_Natural_Disasters_CRED.pdf;
18. http://www.mae.ro/sites/default/files/file/Europa2021/Strategia_Europa_2020.pdf. p. 5.
19. http://www.mae.ro/sites/default/files/file/Europa2021/Strategia_Europa_2020.pdf.
20. http://www.mae.ro/sites/default/files/file/Europa2021/Strategia_Europa_2020.pdf. p. 6.

EDUCAȚIE ȘI SECURITATE NAȚIONALĂ ÎN CONTEXTUL DEZVOLTĂRII DURABILE

Gl. bg. (r) prof. univ. dr. Viorel BUȚA
Col. prof. univ. dr. Mihail ANTON

Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

Abstract: *Lucrarea prezintă selectiv rezultate ale cercetării în domeniul educației pentru securitate în strânsă conexiune cu dezvoltarea durabilă. Ca surse principale de informare-documentare au fost folosite cele mai recente studii și rapoarte în domeniul analizat, realizate atât la nivel național cât și la nivel european sau internațional. Concluziile cele mai importante pun în evidență necesitatea adoptării unui set de măsuri care pot conduce la îmbunătățirea proceselor educaționale și implicit la asigurarea unei securități viabile într-o societate democratică angajată într-un parcurs de dezvoltare sustenabilă.*

Dezvoltarea durabilă – premise ale asigurării securității naționale și educației de calitate.

Consacrarea unei definiții larg acceptată privind conceptul de dezvoltare are ca punct de plecare raportul intitulat „Viitorul nostru comun” (*Our Common Future*)¹, elaborat

de Comisia Mondială pentru Mediu și Dezvoltare din cadrul Națiunilor Unite în anul 1987, conform căreia dezvoltarea durabilă reprezintă „dezvoltarea care răspunde nevoilor din prezent, fără a compromite capacitatea generațiilor

Our Common Future), disponibil la adresa de internet <https://sustainabledevelopment.un.org/> sau la adresa <http://habitat.igc.org/open-gates/wced-ocf.htm>

¹ Raportul Brundtland (Report of the World Commission on Environment and Development:

viitoare de a răspunde propriilor nevoi”.

Obiectivele privind dezvoltarea durabilă au fost preluate începând cu anul 2010 în cadrul *Strategiei Europa 2020 pentru creștere inteligentă, durabilă și incluzivă*² și a diverselor inițiative subsecvente și circumscrise principalelor scopuri de dezvoltare durabilă (SDGs). La nivel național, în anul 2008 a fost adoptată *Strategia Națională pentru Dezvoltare Durabilă a României. Orizonturi 2013-2020-2030*.

Este larg acceptată ideea că între securitatea națională și calitatea educației există o relație directă de susținere reciprocă. Astfel, o societate cu un nivel ridicat al calității educației va asigura premisele unei societăți sigure și puternice din punct de vedere economic, social, militar etc. În același timp, o societate organizată

după principiile dezvoltării durabile va asigura atât resursele economico-financiare cât și contextul social al promovării unei educații de calitate.

Privind locul educației și securității în domeniul dezvoltării durabile în România, printre cele mai evidente referințe menționăm *Strategia Națională de Apărare a Tarii pentru perioada 2015-2019*. În conformitate cu această strategie, conceptul de securitate națională extinsă are o cuprindere mai largă, în cadrul acestuia regăsindu-se pentru prima dată menționată și dimensiunea educațională. În acord cu această concepție, printre principalele direcții de acțiune și modalități de asigurare a securității naționale în domeniul educației se regăsesc următoarele:

- conturarea unui amplu proiect național de educație, care să asigure mecanisme de

² <http://ec.europa.eu/eu2020/pdf/COMPLET%20EN%20BARROSO%20%20%20007%20Europe%202020%20-%20EN%20version.pdf>

- planificare pe programe, proiecte și performanță;
- stimularea cercetării științifice, în corelație cu sistemul de educație, ca demers esențial pentru înțelegerea naturii amenințărilor și provocărilor actuale;
 - dezvoltarea culturii de securitate, inclusiv prin educație continuă, care să promoveze valorile, normele, atitudinile sau acțiunile care să permită asimilarea conceptului de securitate națională;
 - corelarea politicilor privind piața muncii cu cele din educație în vederea sprijinirii proceselor de dezvoltare durabilă.

Această nouă concepție privind securitatea națională a României este menită să adapteze modelele noastre cu conceptele de securitate ale statelor europene și ale SUA, dar, în același timp, să

răspundă obiectivelor de dezvoltare durabilă. Astfel, dacă în general, conform definiției conceptului de securitate, dată de Școala de la Copenhaga la sfârșitul anilor '80, aceasta cuprindea doar cinci dimensiuni (militară, economică, politică, socială și de mediu), astăzi, regăsim în documentul menționat, alături de cele cinci dimensiuni și altele, precum dimensiunile diplomatică, educațională, demografică și de sănătate.

Cu siguranță, conceptul de securitate poate fi considerat unul din cele mai complexe existente în literatura de specialitate. Acesta a evoluat foarte mult de la paradigma realismului conform căreia securitatea viza strict probleme de suveranitate a statului, integritate teritorială și autonomie politică. În mod tradițional, realismul se concentrează asupra violenței interstatale, iar securitatea așa cum este folosit acest concept în teoria și practica relațiilor internaționale se

concentrează pe probleme cum ar fi războiul, pacea și echilibrul puterilor.

Astfel, transformările rapide în politica mondială au condus, odată cu sfârșitul Războiului Rece, la o nouă semnificație acordată actorilor nestatali și creșterii interdependenței, scăderea ca importanță a puterii militare și proeminența sporită a problemelor de mediu.

Această schimbare paradigmatică, care a avut loc în timpul anilor 1980, a lărgit conceptul de securitate în două moduri diferite. În primul rând, securitatea nu se mai limitează doar la dimensiunea militară, ci include în schimb dimensiunile economică, societală, de mediu, precum și dimensiunea politică. Toate acestea pot fi analizate în același timp ca efecte și cauze ale securității sau insecurității, într-o perspectivă sistemică, a relațiilor de interdependență dintre diversele dimensiuni ale securității.

În al doilea rând, problemele care sunt necesar de abordat nu ar trebui să fie numai în funcție de stat, ci și în funcție de populație, societate civilă și comunitate internațională. În cartea sa, *Oamenii, statele și frica*³, Barry Buzan subliniază limitările paradigmei realiste privind conceptul de securitate, dominată de o orientare centrată pe rolul statului și preponderența puterii militare ca instrument al politicii de stat în context internațional. Buzan, în opoziție cu teza realistă, argumentează că oamenii sunt afectați de amenințări în diferite domenii, altele decât cele militare, cum ar fi sectoarele politic, economic, social și de mediu. El susține că atât indivizii cât și statele și sistemul internațional au un roluri importante, și toate

³ Buzan, Barry, *People, States and fear: An agenda for International Security Studies in the Post-Cold War Era*, London: Harvester Wheatsheaf, 1991

aspectele vieții, economice, sociale și cele de mediu trebuie să fie considerate ca fiind la fel de importante ca și cele militare sau cele politice. În privința rolului educației în domeniul dezvoltării durabile, ultimul raport al secretarului general al ONU conține elemente concrete privind îndeplinirea obiectivului educațional (SDG 4). Astfel, în ciuda progreselor înregistrate, lumea nu a reușit să îndeplinească Obiectivul de Dezvoltare ale Mileniului (Millennium Development Goal), de realizare a învățământului primar universal până în 2015. În 2013, ultimul an pentru care sunt disponibile date, 59 de milioane de copii cu vârsta de școală primară se regăsesc în afara școlii. Estimările arată că, dintre cei 59 de milioane de copii, 20% dintre acești copii au abandonat școala, iar tendințele recente arată că 2 din 5 copii neînregistrați într-un program de studii nu a fost niciodată într-o sală de clasă. Obiectivele de

Dezvoltare Sustenabilă recunosc în mod clar că acest decalaj trebuie să fie redus, deși comunitatea internațională este preocupată mai explicit de provocările privind asigurarea calității și echității în domeniul educațional.

La sfârșitul școlii primare, copiii ar trebui să fie capabili să citească și să scrie și să înțeleagă și să folosească conceptele de bază în matematică. Cu toate acestea, în 2014, între 40% și 90% dintre copii nu au reușit să atingă nivelurile minime de competență în lectură, în 10 țări din Africa, iar în nouă din aceste țări, între 40% și 90% dintre copii nu au reușit să atingă niveluri minime de competență în matematică.

Sfârșitul învățământului secundar inferior coincide de multe ori cu sfârșitul educației obligatorii. La sfârșitul acestei etape, tinerii ar trebui să stăpânească cunoștințe și competențe în

principalele discipline și să posede abilități personale și sociale. Datele din 38 de țări dezvoltate arată că, în majoritatea acestor țări, cel puțin 75% din tineri au obținut cel puțin o competență minimă în citire și/sau matematică; același lucru este valabil pentru numai 5 din 22 de țări în curs de dezvoltare, conform datelor disponibile.

Calitatea educației în România – vulnerabilitate sau suport al securității naționale

Există tot mai multe indicii și evidențe în România că sistemul educațional suferă din multe puncte de vedere. Acest lucru are consecințe negative în toate domeniile și sferile de activitate socio-economică, inclusiv în domeniul securității naționale. Inspirați fiind de un studiu realizat de un grup de cercetători din

Statele Unite ale Americii⁴, care avertiza asupra riscului la care este expus sistemul de securitate ca urmare a calității foarte slabe a resurselor umane destinate apărării și securității, și care considera criza din educație ca determinant al crizei securității naționale, prezentăm în continuare câteva concluzii esențiale ale celui mai recent studiu realizat în România în domeniul calității educației sau sistemului de învățământ superior⁵.

Un prim aspect este cel al ponderii populației cu studii superioare la nivel de țară în comparație cu situația întâlnită la nivelul Uniunii Europene (UE). Astfel, față de datele înregistrate la nivelul UE, situația în România

⁴ Council on Foreign Relations, *U.S. Education Reform and National Security*, USA, 2012.

⁵ Agenția Română de Asigurare a Calității în Învățământul Superior (ARACIS), *Barometrul calității 2015. Starea calității sistemului de învățământ superior românesc*, București, 2015.

prezintă valori inferioare de vârstă.
 pentru toate categoriile

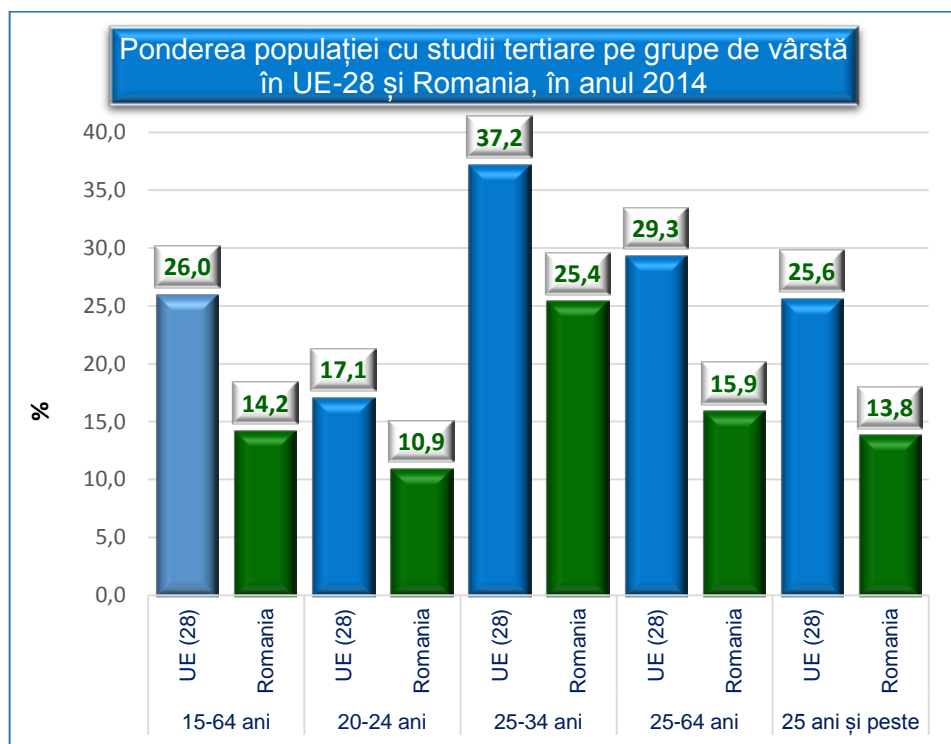

Figura 1. Ponderea populației cu studii terțiare pe grupe de vârstă în UE-28 și România, în 2014

Sursa: ARACIS, Barometrul calității, 2015

Analiza detaliată la nivel european¹ a datelor înregistrate pentru grupa de vârstă 20-24 ani pun în

¹28 țări membre UE alături de Islanda, Norvegia, Elveția, Macedonia și Turcia.

evidență partea superioară a ierarhiei constituită din țări precum Cipru, Franța, Marea Britanie, Austria, Belgia și Irlanda (cu valori de peste 25%), în timp ce România ocupă locul 22 din 33 cu o

pondere de 10,9%, plasându-se
mult sub media la nivel

European (17,1 %).

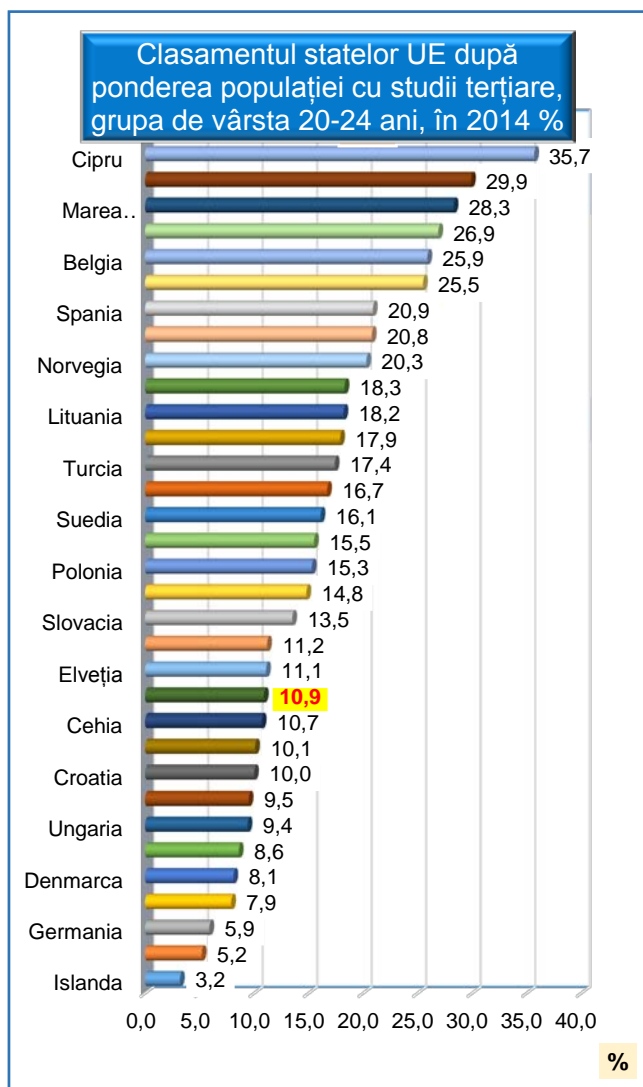

Figura 2. Clasamentul statelor UE după ponderea populației cu studii terțiare, grupa de vârstă 20-24 ani, în anul 2014
Sursa: ARACIS, Barometrul calității, 2015

Legătura dintre educație și diverse dimensiuni ale dezvoltării durabile

Statele membre ale ONU vor trebui să adopte în curând un set de Obiective de Dezvoltare Sustenabilă (SDG) enunțate de Organizația Națiunilor Unite în 2014 și considerate obiective de referință pentru comunitatea internațională pentru perioada 2015-2030. Cele șaptesprezece obiective acoperă o gamă mult mai largă de aspecte decât obiectivele precedente sub titlul *Millennium Development Goals* (MDG). Acestea au ca scop să fie universale, adică aplicabile tuturor țărilor și nu numai țărilor în curs de dezvoltare, și servesc drept puncte de reper pentru o tranziție la nivel mondial în domeniul dezvoltării durabile. Educația a fost identificată ca obiectiv de sine stătător (SDG 4). Aceasta constituie o prioritate ridicată și continuă acordată educației în cadrul agendei de dezvoltare, educația fiind enunțată deja ca obiectiv proeminent și în documentul precedent (ODM).

Recunoașterea interdependențelor, compromisurilor și sinergiilor între diferitele obiective, precum și integrarea acestora în elaborarea politicilor, este recunoscută ca fiind o problemă critică ce trebuie soluționată adecvat pentru a continua programele de dezvoltare durabilă. Educația este relevantă pentru activitatea multor organizații ONU, chiar dacă acestea se adreseze din perspective diferite. Educația are un rol bine recunoscut de facilitator în mai multe zone aflate sub SDG, de exemplu creșterea economică, egalitatea de gen, și multe altele. Pe de altă parte, progresele înregistrate în alte domenii pot afecta educația în multe feluri. Privind legătura dintre educație și alte dimensiuni ale dezvoltării durabile, un studiu recent¹ prezintă

¹ Vladimirovaa, Katia și Le Blanc, David, *How well are the links between education and other sustainable development goals covered in UN flagship reports? A contribution to the study of the science-policy interface on education in the UN system*, DESA Working Paper No. 146, Department of Economic & Social Affairs (DESA), 2015

interdependențele complexe fiind educația.
dintre acestea, în mijlocul lor

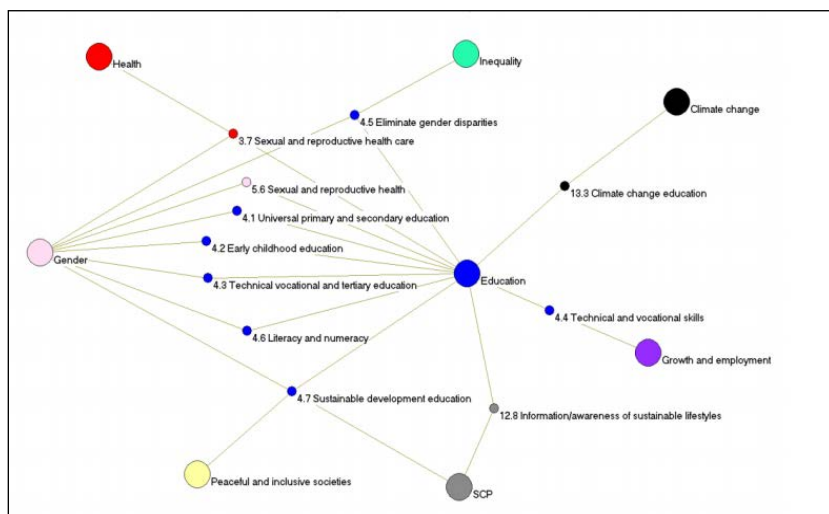

Figura 3. Legătura dintre educație și alte elemente ale dezvoltării durabile
Sursa: DESA Working Paper No. 146, Department of Economic & Social Affairs
(DESA), 2015

Legătura dintre educație și securitate

Așa cum am prezentat anterior, există determinări reciproce între educație și securitate națională. Astfel, un sistem de educație neperformant poate conduce la vulnerabilizarea securității naționale prin calitatea slabă

a resursei umane destinată să lucreze în acest domeniu. Un studiu dedicat acestei problematici¹, pune în evidență mai multe disfuncții la nivelul sistemului de educație, dintre care

¹ Bădescu Gabriel, Sinea Anca și Jiglău George (coord.), *Educație, bună guvernare și securitate națională*, Cluj-Napoca, 2016

menționăm următoarele aspecte:

- subfinanțarea sistemului;
- utilizarea insuficientă a cercetării în vederea fundamentării politicilor în domenii și sectoare specifice;
- atractivitate scăzută pentru profesia didactică;

- demotivare și descurajare profesională.

În concluzie, absența unor măsuri ferme în vederea redresării situației la nivelul sistemului de învățământ va atrage după sine deteriorarea stării de securitate, va afecta dezvoltarea socio-economică sustenabilă a societății și va pune sub semnul întrebării valențele pozitive ale democrației.

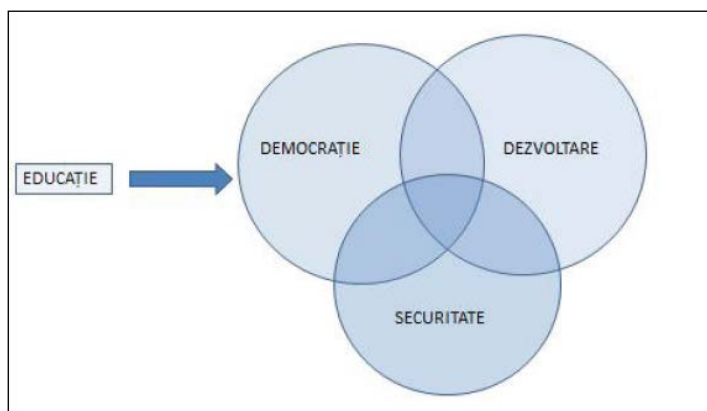

Figura 4. Educația – determinant al securității și dezvoltării durabile într-o societate democratică

Sursa: *Educație, bună guvernare și securitate națională, Cluj-Napoca, 2016*

Bibliografie

1. *** *Strategia Națională de Apărare a Țării pentru perioada 2015-2019. O Românie puternică în Europa și în lume*, București, 2015; document disponibil pe pagina de Internet a administrației prezidențiale a României:
2. http://www.presidency.ro/files/userfiles/Strategia_National_a_de_Aparare_a_Tarii_1.pdf
3. *** *Barometrul calității 2015. Starea calității sistemului de învățământ superior românesc*, Agenția Română de Asigurare a Calității în Învățământul Superior (ARACIS), București, 2015
4. *** *Raportul Brundtland (Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future)*, disponibil la adresa de internet <https://sustainabledevelopment.un.org/> sau, alternativ, la adresa <http://habitat.igc.org/open-gates/wced-ocf.htm>
5. *** *Report of the Secretary-General: Progress towards the Sustainable Development Goals*, High-level political forum on sustainable development, convened under the auspices of the Economic and Social Council, 2016
6. Buzan, Barry, *People, States and fear: An agenda for International Security Studies in the Post-Cold War Era*, London: Harvester Wheatsheaf, 1991
7. Vladimirovaa, Katia și Le Blanc, David, *How well are the links between education and other sustainable development goals covered in UN flagship reports? A contribution to the study of the science-policy interface on education in the UN system*, DESA Working Paper No. 146, Department of Economic & Social Affairs (DESA), 2015.
8. Bădescu Gabriel, Sinea Anca și Jiglău George (coord.), *Educație, bună guvernare și securitate națională*, Cluj-Napoca, 2016. disponibil la adresa de internet http://democracycenter.ro/application/files/2414/6645/8012/White_Paper_-_Educatie-buna-guvernare-securitate-nationala.pdf

AGENȚIA EUROPEANĂ PENTRU POLIȚIA DE FRONTIERĂ ȘI GARDA DE COASTĂ

Prof. univ. dr. George ȚICAL

Membru titular

al Academiei de Științe ale Securității Naționale

Abstract: *Romania is a country present in the EU's external border management and camper and rescue operations conducted through the European Border Police and Coast Guard Agency. Permanent participation in the Agency's operations is revealed in its reports and the General Inspectorate of the Romanian Border Police.*

The efforts of the Romanian policemen are rewarded by lives saved in the maritime area of the EU frontier.

The Agency, after a year, shows the results that are significant and the proposals following the border risk assessment report to the EU Member States.

Keywords: *EU external border management, migration, Frontex, search and rescue operations, migrants*

Protecția eficientă a frontierelor externe ale Uniunii Europene este o condiție prealabilă pentru funcționarea normală fără controale la frontierele interne. Investiția și angajamentul comun pentru asigurarea funcționării cât mai rapide a frontierei europene și a pazei de coastă reprezintă o expresie practică a angajamentului statelor membre de a împărți

responsabilitatea și de a demonstra solidaritatea în interesul comun.

Având în vedere presiunea migraționistă susținută la frontierele externe, este evident că provocarea urgentă pentru autoritățile de control la frontiera externă a UE este de a rezolva două probleme. Pe de o parte, este necesară o creștere a operațiunilor de căutare și salvare, care

creează involuntar condiții în care contrabandiștii pun în pericol viața imigranților pentru a-și spori profiturile. Și pe de altă parte, este necesar să se introducă măsuri de prevenire eficiente pentru diminuarea presiunii la frontiere. Deși măsurile concrete vor depinde în ultimă instanță de tipurile de fluxuri migratorii și de situația politică din ultima țară de plecare, soluțiile necesită o combinație de acțiuni rapide și eficiente de protecție a frontierelor, măsuri în și cu țările terțe, precum și operațiuni îmbunătățite de returnare. Există riscul ca persoanele care prezintă o amenințare la adresa securității să intre în UE.

Gestionarea frontierelor are o componentă importantă de securitate, arătată de evenimentele tragice petrecute la nivelul UE. Numărul crescut de persoane vulnerabile raportate la frontieră relevă, de asemenea, foarte clar că detectarea eficientă a

persoanelor traficate pentru exploatare sexuală, muncă forțată și alte scopuri rămâne o provocare majoră pentru autoritățile de frontieră. De fapt, victimele însăși nu sunt adesea conștiente de soarta lor atunci când ajung în țările de tranzit sau de destinație.

Fluxurile regulate de pasageri peste frontierele externe vor crește semnificativ în următorii ani, în special la frontiera aeriană, din cauza creșterii mobilității globale.¹ Procesele de liberalizare a vizelor și acordurile privind traficul local de frontieră conduc, de asemenea, la o mai mare responsabilitate pentru autoritățile de control la frontieră. Deplasările pe frontierele externe sunt gestionate printr-o abordare stratificată, în care frontiera este împărțită în patru niveluri. În acest context, granița fizică devine treptat un nivel secundar pentru evaluarea riscurilor, ceea ce

¹ http://frontex.europa.eu/assets/About_Frontex/Governance_documents/Work_programme/2015/PoW_2015_RO.pdf

înseamnă că verificarea începe cu mult înainte ca pasagerii să se transfere de la punctele de control a aeroporturilor.

Colaborarea dintre polițiile de frontieră cu autoritățile vamale variază foarte mult între statele membre ale UE, dar este esențială pentru abordarea unei serii de activități criminale, de la detectarea imigranților ascunși în vehicule, la prevenirea contrabandei cu mărfuri accizabile, arme și droguri. În plus, colaborarea cu autoritățile polițienești și judiciare este, de asemenea, importantă pentru dezvoltarea unor activități eficiente și eficiente de control la frontieră.

Limitările fostei agenții de frontieră a UE, Frontex, i-au împiedicat capacitatea de a aborda și de a remedia în mod eficient situația creată de criza refugiaților: aceasta nu avea propriul personal operațional, nu se baza pe contribuțiile statelor membre și nu putea să își desfășoare

propriile activități de gestionare a frontierelor, fără solicitarea prealabilă a unui stat membru. Bazându-se pe fundamentele Frontex, rolul și activitățile Agenției Europene pentru Poliția de Frontieră și Garda de Coastă au fost consolidate și extinse în mod semnificativ pentru a aborda toate aceste aspecte.

În prezent, agenția își mărește capacitățile proprii pentru a acorda sprijin statelor membre din prima linie prin achiziționarea de echipamente. Începând cu anul 2017, Agenția are la dispoziție încă 10 milioane de euro pe an pentru a-și achiziționa propriul echipament, în special pentru activele mici și mijlocii.²

Noua agenție asigură ca standardele Uniunii pentru gestionarea frontierelor să fie garantate la toate frontierele externe ca responsabilitate comună între agenție și autoritățile

² <https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/european-agenda-security>

naționale. Agenția monitorizează punerea în aplicare a recomandărilor și va notifica Comisia Europeană în cazul neaplicării măsurilor recomandate.

Prevenirea criminalității transfrontaliere reprezintă o prioritate pentru agenție și instituțiile de aplicare a legii din domeniul pazei și controlului la frontieră. Acesta va pune la punct posibilitatea prelucrării datele personale ale persoanelor suspectate implicate în activități criminale, cum ar fi contrabanda cu migranți, terorismul sau traficul de ființe umane. De asemenea, va putea colecta informații precum numerele de înmatriculare, numerele de identificare ale vehiculelor, numerele de telefon sau numerele de identificare a navelor necesare analizării rutelor și metodelor migranților utilizate în diferite tipuri de infracțiuni transfrontaliere. Aceste informații vor fi comunicate

autorităților din statele membre ale UE și Europol, permițându-le acestora să lanseze investigații relevante acolo unde este necesar.

Agenția efectuează operațiuni comune de-a lungul principalelor rute migratoare, în special în Marea Mediterană Centrală, în Marea Mediterană de Est și mai departe pe ruta Balcanilor de Vest. De asemenea, Agenția a lansat o nouă operațiune comună pentru a aborda fluxurile migratorii neregulate pe ruta vest-mediteraneeană.

Sprijinul acordat statelor membre în ceea ce privește returnarea migranților ilegali a fost adăugat ca unul dintre domeniile prioritare. Eforturile Agenției în acest domeniu au adus rezultate pozitive, însă sunt necesare eforturi suplimentare pentru a opera și a exploata pe deplin potențialul unora dintre noile instrumente de returnare.

Ritmul operațiunilor de returnare organizat de

Agenția a continuat să crească, ajungând la un număr total de 6,799 în 2017. Agenția se pregătește să lanseze un proiect-pilot pentru un acord cu transportatorii comerciali pentru a facilita operațiunile de returnare către țări terțe.

În cadrul noului său mandat, Agenția este autorizată să efectueze operațiuni pe teritoriul țărilor terțe vecine, sub rezerva acordului prealabil. În urma adoptării de către Consiliu Europei, la 8 martie 2017, a deciziilor sale autorizează Comisia Europeană să deschidă negocieri cu Serbia și Fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei privind acordurile de stat pentru desfășurarea de activității a echipelor europene de frontieră și de gardă de coastă pe teritoriile lor, și se intenționează deschiderea negocierilor cu alte țări vecine, inclusiv Albania, Bosnia și Herțegovina și Muntenegru. Agenția va trimite ofițeri de legătură în

Niger și Serbia în iulie și respectiv august 2017.

În 2016, UE a cunoscut un alt an de presiune migratorie intensă la frontierele sale externe. Statele membre au raportat mai mult de 511.000 de detectări de trecere ilegală a frontierei, ceea ce corespunde aproximativ 382.000 de noi sosiri din Africa, Orientul Mijlociu și Asia. Aceasta a fost o scădere semnificativă față de 2015, când peste un milion de migranți au venit în UE.³ Cu toate acestea, situația generală la frontierele externe ale Europei a rămas o provocare. Scăderea sosirilor a fost cauzată, în principal, de mai puțini migranți care sosesc în Grecia din Turcia. Această scădere a fost rezultatul declarației UE-Turcia din martie 2016 și al introducerii unor măsuri stricte de control al frontierelor în țările din Balcanii de Vest, care au

³ <https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/european-agenda-security>

închis efectiv ruta balcanică. Ca urmare a declarației UE-Turcia, migranții care au sosit pe insulele grecești după luna martie pot fi returnați în Turcia. Într-adevăr, din aprilie 2016, Agenția a sprijinit autoritățile grecești în întoarcerea migranților care au primit decizii de returnare. În timp ce numărul migranților din Asia și Orientul Mijlociu a scăzut, 2016 a fost marcată de o creștere a presiunii migratorii din Africa, în special pe traseul din Libia în Italia.

Italia a înregistrat cel mai mare număr de sosiri înregistrate vreodată – aproximativ 182.000, cu o creștere semnificativă a numărului de migranți din Africa de Vest. În mod tragic, în ciuda eforturilor de salvare ale Agenției, Garda de Coastă italiană și Marina, Operațiunea EUNAVFOR Med și asistența multor nave ONG-uri și comerciale, mai multe mii de migranți care au făcut trecerea în bărci de cauciuc supraaglomerate și

nesigure au pierdut viața în Marea Mediterană.⁴

A existat o creștere a activităților de contrabandă a persoanelor, atât pe rutele care duceau spre, cât și în interiorul Europei. Mulți dintre migranți au folosit documente false, ceea ce rămâne o provocare pentru autoritățile de frontieră. În plus, un număr mare de migranți prost documentați care se deplasează în Europa continuă să constituie o amenințare la adresa securității interne a Europei.

Mai mult de un an după ce declarația UE-Turcia a fost aprobată de șefii de stat și de guvern ai UE și de Turcia și, în ciuda provocărilor, Declarația continuă să ducă la rezultate concrete, asigurând o gestionare eficientă a fluxurilor migratorii de-a lungul rutei est-mediteraneene.

Numărul de treceri zilnice din Turcia către insulele grecești rămâne constant, în ciuda

⁴ *Idem*

incidentelor tragice, numărul de vieți pierdute în Marea Egee a scăzut substanțial. În general, sosirile au scăzut cu 97% de la intrarea în funcțiune a Declarației. Ritmul operațiunilor de returnare a înregistrat unele evoluții pozitive, cu o revenire suplimentară de 311 față de martie 2017.

Din octombrie 2016 Agenția Europeană de Frontieră și Coastă a folosit în mod constant între 1.000 și 1.500 de polițiști de frontieră la frontierele externe ale UE. În cadrul operațiunilor sale maritime în Marea Mediterană și în Marea Egee, navele dislocate de agenție au salvat 90.000 de migranți.⁵

În același timp, ofițerii Frontex au asigurat înregistrarea și identificarea a mii de migranți nou-sosiți în Grecia și Italia. În operațiunile Frontex din Italia, Grecia, Spania, Ungaria, Croația și Bulgaria, au fost arestați 1.265 de persoane suspectate de trafic

de persoane și au fost confiscate peste 95 de tone de stupefiante ilegale.⁶

Ritmul relocalizării a crescut în mod semnificativ în 2017, cu aproximativ 10.300 de persoane transferate din ianuarie – o creștere de cinci ori față de aceeași perioadă în 2016. Începând cu data de 9 iunie, numărul total de relocări este de 20.869 (13.973 din Grecia, 6.896 din Italia). Cu aproape toate statele membre care se deplasează acum din Italia și Grecia, este posibilă relocarea tuturor celor eligibili (în prezent în jur de 11.000 înregistrați în Grecia și în jur de 2000 înregistrați în Italia, în 2016 și 2017) până în septembrie 2017.⁷ În orice caz, obligația legală de relocare a statelor membre nu va înceta după luna septembrie. Deciziile Consiliului European privind relocalizarea se aplică tuturor persoanelor care sosesc în Grecia sau Italia până la 26 septembrie 2017, iar

⁶ <http://frontex.europa.eu/>

⁷ *Idem*

⁵ *Idem*

solicitanții eligibili trebuie relocați într-un termen rezonabil după aceea.

În ultimele luni, Comisia Europeană a invitat în mod repetat acele state membre care nu au relocat încă o singură persoană sau care nu se angajează, să facă acest lucru. Din păcate, în ciuda acestor solicitări repetate, Republica Cehă, Ungaria și Polonia, prin încălcarea obligațiilor legale care decurg din deciziile Consiliului European și angajamentele lor față de Grecia, Italia și alte state membre, nu au luat încă măsurile necesare. În acest context, Comisia Europeană a decis să lanseze proceduri privind încălcarea dreptului comunitar împotriva acestor trei state membre.

Sunt necesare eforturi suplimentare din partea statelor membre pentru a răspunde solicitărilor de desfășurare a operațiunilor în curs de desfășurare și pentru a elimina lacunele atât în ceea ce privește resursele umane, cât și echipamentele

tehnice, fapt dovedit prin evaluările realizate la nivelul fiecărei instituții.

S-au înregistrat progrese în lupta împotriva traficantilor, printr-o cooperare mai strânsă cu țările-cheie din Africa pentru a aborda fluxurile migratorii pe ruta mediteraneană centrală, cu un accent deosebit pe cooperarea cu Libia.

Agenția pune în aplicare trei operațiuni diferite în Grecia. Operațiunea comună *Poseidon* din Marea Egee sprijină Grecia în controlul frontierelor și punerea în aplicare a abordării hotspot pe insulele din Marea Egee și a Declarației UE-Turcia. Agenția sprijină Grecia prin operațiuni comune flexibile operaționale și puncte focale în activitățile de control la frontieră, precum și cu operațiunile aeriene relevante. Activitatea operațională din Grecia de Nord îmbunătățește supravegherea frontierelor și previne mișcările secundare

neregulate, consolidând astfel răspunsul UE la provocările de pe ruta Balcanilor de Vest. Actuala desfășurare la granița terestră a Greciei cu Albania și Fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei este deficitară.

Sub umbrela Operațiunii Comune *Triton*, desfășurată în Italia și în Marea Mediterană Centrală, Agenția a desfășurat activități de aplicare a abordării hotspot.

Agenția continuă să sprijine Bulgaria în controlul frontierelor terestre, în vederea prevenirii mișcărilor secundare neregulate. Sprijinul este asigurat prin operațiuni comune, operațiuni operaționale flexibile și puncte focale, la frontierele terestre ale Bulgariei cu Turcia și Serbia, precum și cu operațiunile aeriene relevante.

Operațiunea comună *Indalo 2017* a fost lansată la 3 mai 2017 pentru a sprijini activitățile operaționale coordonate la frontierele maritime externe ale regiunii

Mării Mediterane, pentru a controla fluxurile migratorii nereglementate către UE și pentru a combate criminalitatea transfrontalieră.

Cele mai importante activității ale Agenției se desfășoară în cadrul Operațiunilor Comune flexibile la granițele terestre din Croația și Ungaria cu Serbia, precum și Puncte Focale și Puncte de Coordonare la granițele terestre.

Ar trebui ca Agenția Europeană de Frontieră și Pază de Coastă să intensifice eforturile pentru a căuta în mod proactiv contribuțiile necesare la operațiunile în curs în cadrul contactelor bilaterale cu statele membre și să asigure aprobarea rapidă de către consiliul de administrație a strategiei globale privind modul în care capacitățile Agenției vor fi dezvoltate și utilizate în perioada 2017-2020.

Agenția ar trebui să monitorizeze periodic gestionarea frontierelor

externe de către statele membre nu numai prin analiza riscurilor, schimbul de informații și sistemul european de supraveghere a frontierelor (EUROSUR), ci și prin prezența ofițerilor de legătură în State membre. Până în octombrie 2017, agenția urmează să semneze un Memorandum de înțelegere cu fiecare stat membru pentru a stabili modalitățile de desfășurare a activităților ofițerilor de legătură.

Prin extinderea activităților și instrumentelor Agenției se fac pașii în a asigura cât mai curând posibil o capacitate consolidată de a proteja și gestiona eficient frontierele externe UE. În special, agenția a emis un prim set de recomandări, cu măsuri concrete propuse, pentru a aborda vulnerabilitățile identificate în primele evaluări de bază. S-au înregistrat progrese suplimentare în cadrul negocierilor cu Serbia cu privire la acordul care odată

încheiat, va oferi un cadru juridic clar pentru cooperarea operațională între autoritățile de supraveghere a frontierelor din statele membre și Serbia, facilitată și coordonată de Agenția.

Cu toate acestea, statele membre trebuie să-și îndeplinească angajamentele privind capacitatea operațională deplină a grupurilor de reacție rapidă, în special pentru a completa golurile pentru echipamentul de reacție rapidă. Sunt necesare eforturi suplimentare pentru a elimina lacunele persistente pentru desfășurarea operațiunilor comune în curs, în sprijinul statelor membre principale în gestionarea eficientă a frontierelor externe. Aceste lacune trebuie abordate cu prioritate.

Statele membre UE sunt încurajate să intensifice utilizarea capacității consolidate a agenției, de a le acorda asistență în domeniul operațiunilor de returnare. Factorii de impulsioneare a

migrației către Europa
rămân.

„Obiectivul principal al
Operațiunii Comune
«POSEIDON SEA 2017» este
de a oferi suport autorităților
elene în supravegherea și
controlul frontierelor
maritime ale Uniunii
Europene, precum și de
căutare și salvare a
persoanelor aflate în
dificultate pe mare la
frontiera externă a Uniunii
Europene.

Se are în vedere
derularea de măsuri comune
pe linia gestionării fluxului
migraționist la frontierele
maritime ale spațiului
comunitar, intervenția în
cazurile de salvare a
persoanelor aflate în
dificultate pe mare (Search
and Rescue), creșterea
operativității schimbului de
date și informații între
autoritățile implicate în
operațiune, precum și un
schimb eficient de experiență
și de bune practici între
polițiștii de frontieră
europeni.

Activitatea este o
continuare a operațiunilor
organizate de Agenția
FRONTEX pentru
gestionarea fluxurilor de
migrație ilegală, în cadrul
cărora Poliția de Frontieră
Româna a avut o contribuție
semnificativă, atât din punct
de vedere al mijloacelor
tehnice, cât și din punctul de
vedere al numărului,
profilurilor și
profesionalismul experților
detașați, aprecierile venind
atât din partea autorităților
de frontieră aparținând
statelor membre participante,
cât și din partea Agenției
Frontex.”⁸

Bulgaria și România,
care au fost avertizate din
timp, au reușit să își ai
măsurile necesare pentru a
face față valului de migranți,
iar sistemul garantează o
funcționare optimă. Trebuie
să ținem seama și de faptul
că la frontieră sistemul de
management integrat a fost
evaluat în mai multe rânduri
de UE și rezultatele au
fost pozitive, deci avem

⁸ www.politiadefrontiera.ro

capacitatea să răspundem oricărei risc. Având în vedere cu ce s-ar putea confrunta, migrații nu preferă această rută.

România, prin poliția de frontieră are o activitate susținută în cadrul Agenției, prin aportul folosirii de polițiști și tehnică în operațiunile de căutare și salvare în Marea Egee și Marea Mediterană.

Referințe bibliografice:

1. http://europa.eu/rapid/press-release_IP-17-1587_en.htm;

2. Report from the commission – the operationalisation of the European Border and Coast Guard, European Commission, COM(2017) 325 final, Strasbourg, 13.6.2017;

3. <http://frontex.europa.eu/>

4. EU-Turkey statement, 18 March 2016;

5. COM(2016) 792 final of 8 December 2016;

6. C(2017) 1600 final of 7 March 2017;

7. COM(2017) 212 final of 12 April 2017;

8. www.politiadefrontiera.ro.

FENOMENUL IMIGRAȚIEI ILEGALE ȘI AZILULUI. RISCURI TERORISTE ASOCIATE

Viorel VASILE

Chestor șef, inspector general al Inspectoratului General pentru Imigrări

Rezumat: În contextul actual internațional, este tot mai semnificativă legătura dintre imigrație și amenințările teroriste, Statele Membre UE incluzând problema imigrației pe agenda discuțiilor politice. Se consideră din ce în ce mai mult că imigrația ilegală reprezintă un pericol pentru întreg continentul european și întrucât mulți dintre imigranții ilegali nu pot sau nu doresc să fie identificați, aceștia reprezintă un potențial pericol în ceea ce privește terorismul și criminalitatea. Pornind de la consistența și continuitatea fluxurilor migratorii, numărul persoanelor depistate, componența grupurilor de imigranți dar și modurile de operare, rutele și tendințele actuale, au fost identificate trei focare migraționiste principale care prezintă și potențiale riscuri teroriste - Egipt, Libia și Turcia. Acestea sunt alimentate atât din bazine migraționiste proprii dar și din alte țări de origine, pentru minimizarea riscurilor impunându-se consolidarea cooperării internaționale în ceea ce privește imigrația, în toate componentele sale.

Cuvinte cheie: migrație, azil, rute de migrație, securitate, fluxuri migratorii, imigranți, moduri de operare, bazine migraționiste.

I. ASPECTE GENERALE

În ultimii ani, migrația internațională și-a făcut loc spre fruntea agendelor privind securitatea ale mai multor state, în special în Europa și America de Nord. Percepția imigrației ca o amenințare la adresa

securității s-a dezvoltat în același timp cu creșterea rapidă a numărului de imigranți din întreaga lume: dacă în anul 2005 erau aproximativ 191 milioane de persoane care locuiau în afara țării lor de origine, până în 2010 acest număr a crescut la aproximativ 214 milioane.

În sensul cel mai general al termenului, securitatea se referă la absența amenințărilor.

Datorită extinderii conceptului de securitate, o multitudine de probleme cum ar fi cele legate de mediu, sărăcia și migrația internațională au fost etichetate ca riscuri sau amenințări la adresa securității.¹

În afară de securitate socială și economică, securitate internă a apărut, de asemenea, ca un aspect al securității, care este amenințată de imigrație.

Noțiunea de imigrare ca o amenințare la adresa securității interne a apărut în anii 80, iar Acordul Schengen și Convenția de la Dublin conectat imigrația la

domeniile terorismului, criminalității internaționale și controlul la frontieră. După atacurile teroriste din 11 septembrie, imigrația a fost un aspect important pe ordinea de zi în ceea ce privește combaterea terorismului, iar guvernele au înăsprit politicile de imigrație, creând o legătură între imigrație și activitățile teroriste.²

Având în vedere situația operativă actuală, în care organizațiile teroriste și-au diversificat și intensificat modurile de acțiune, implicându-se în activități în afara teritoriilor unde acționau în mod tradițional, legătura dintre imigrație și amenințările teroriste a devenit tot mai semnificativă.

În acest context, guvernele statelor membre ale Uniunii Europene care se confruntă cu afluxuri masive

¹ Krause, K. și M. Williams, *Broadening the Agenda of Security Studies: Politics and Methods*, *Mershon International Studies Review* 40(2), pp. 229-254. 1996, Lohrmann, R., *Migrants, Refugees and Insecurity: Current Threats to Peace?*, *International Migration* 38(4), pp. 3-22. 2000 (<http://www.e-ir.info/2013/08/24/is-immigration-a-threat-to-security/>)

² Spencer, A., *Linking Immigrants and Terrorists: The Use of Immigration as an Anti-Terror Policy*, *The Online Journal of Peace and Conflict Resolution* 8(1), pp. 1-24. 2008

de imigranți ilegali și solicitanți de azil au înscris problemele imigrației pe agenda discuțiilor politice.

Astfel, se consideră că imigrația ilegală reprezintă un pericol pentru întreg continentul european și întrucât mulți dintre imigranții ilegali nu pot sau nu doresc să fie identificați ei reprezintă un potențial pericol în ceea ce privește terorismul și criminalitatea.³

Totodată, în ultima vreme au apărut noi fiefuri ale terorismului islamist în apropierea frontierelor Uniunii Europene, unul din cele mai importante fiind terorismul islamist din Libia care constituie o amenințare directă pentru statele membre ale Uniunii Europene.⁴

Pentru minimizarea pericolelor teroriste conexe imigrației, unele state membre ale Uniunii Europene au în vedere măsuri care să reducă „ghetoizarea” și radicalizarea sau chiar auto-radicalizarea în rândul populațiilor de imigranți aflate pe teritoriu. Astfel, au fost propuse „politici de populare” cu scopul de lupta împotriva „ghetoizării” cartierelor sensibile, a căror populație majoritară este constituită de către imigranți.⁵ Specialiștii în domeniu afirmă că Europa se află în fața unui fenomen de tip nou, caracterizat de acces liber la teritoriile statelor membre atât pentru imigranți, care vin în spațiul Uniunii și apoi se întorc în țările de origine, cât și pentru proprii cetățeni care merg în străinătate sa se antreneze și

³Alessandro de Pedys, Ambasadorul Italiei în Polonia <http://www.euractiv.com/sections/eu-priorities-2020/italian-ambassador-illegal-immigration-poses-security-threat-europe>

⁴ Valls M. – prim-ministru al Franței, la congresul social-democraților europeni ([http://www.mediafax.ro/externe/manuel-valls-terorismul-islamist-din-](http://www.mediafax.ro/externe/manuel-valls-terorismul-islamist-din)

libia-este-o-amenintare-directa-pentru-uniunea-europeana-13866107)

⁵ Valls M. – prim-ministru al Franței (<http://www.mediafax.ro/externe/valls-propune-o-politica-de-populare-antighetou-in-cartierele-sensibile-cu-imigranti-13781511>)

apoi revin.⁶ În acest context, au fost publicate date care arată că între 3.000 și 5.000 de cetățeni din Uniunea Europeană au plecat în țări precum Siria, pentru a participa la Jihad. De asemenea, s-a afirmat că persoanele care au călătorit în străinătate, în special tineri, se pot întoarce în țările lor de origine și comite atacuri, așa cum s-a întâmplat în cazul atentatelor de la Paris.⁷

II. FENOMENUL IMIGRAȚIEI ILEGALE ȘI AZILULUI ȘI RISCURI TERORISTE ASOCIATE

Având în vedere
consistența și continuitatea

⁶ Cazeneuve B. – ministrul francez de interne
(<http://www.hotnews.ro/stiri-international-19043622-manuel-valls-franta-afla-razboi-contra-terorismului-bernard-cazeneuve-confruntam-nou-tip-terorism-fenomen-emploare-88-000-politisti-mobilizati-franta.htm>)

⁷http://www.realitatea.net/europol-intre-3-000-i-5-000-de-ceta-eni-din-ue-au-plecat-pentru-a-participa-la-jihad_1608985.html#ixzz3OmZCFbSk

fluxurilor migratorii, numărul relativ al detecțiilor de către autoritățile competente precum și componența grupurilor de imigranți ilegali coroborate cu detalii privind modurile de operare, rute, tendințe, au fost identificate trei focare migraționiste⁸ principale care prezintă și potențiale riscuri teroriste – Egipt, Libia și Turcia, alimentate din bazine migraționiste⁹ proprii dar și din alte țări de origine și care vizează Europa pe rute specifice.

II.1. Focarul

imigraționist nord african

II.1.1. Egipt

Situația generală din Egipt din punct de vedere al imigrației

Egiptul este considerat atât țară de origine (pentru

⁸ Prin focar migraționist se înțelege acel spațiu geografic în care se concentrează fluxurile migratorii înainte de a ajunge pe teritoriul Uniunii Europene

⁹ Prin bazin migraționist se înțelege un spațiu geografic caracterizat prin generarea de fluxuri migratorii masive

proprii cetățeni care intenționează să emigreze în Europa), cât și de tranzit (pentru cetățenii provenind, de regulă, din țările situate în regiunea estică a Sahelului, din zona Cornului Africii, din Irak, Siria, Iordania și Teritoriile Palestiniene).

Principala cauză de emigrare a cetățenilor egipteni este șomajul (aproximativ 25% din populație), circa 61% dintre tineri dorind să-și părăsească țara în orice mod, inclusiv în mod ilegal. Conform UNHCR în Egipt se află circa 212.500 de refugiați, dintre care cea mai mare parte sirieni, precum și aproximativ 38.170 de solicitanți de azil.¹⁰

Din punct de vedere al situației securității, pe tritoriul Egiptului au fost înregistrate atentate și atacuri executate, în principal, de organizația Provincia Sinai (fostă Ansar Bayt al Maqdis) afiliată Statului Islamic. În acest

context, violențele au determinat deplasarea internă a numeroși locuitori din Shaikh Zuweid spre al-Arish, în special a creștinilor copti.

În contextul menținerii situației instabile din Libia, s-au înregistrat repatrierii voluntare importante ale cetățenilor egipteni, de regulă prin aeroportul internațional din Cairo și punctul terestru de trecere a frontierei Salloum.

Unele surse deschise auzenat posibilitatea ca reprezentanți ai autorităților egiptene să sprijine facilitatorii migrației ilegale permițând plecarea navelor cu migranți și totodată realizând depistări formale pentru crearea aparenței eficacității.

Bazine migraționiste, situația generală din acestea

Egiptul reprezintă cel de-al treilea focar ca importanță ce afectează Europa, pe tritoriul acestuia fiind concentrați migranți

¹⁰ http://reporting.unhcr.org/node/2540#_ga=1.5788150.41989309.1474536514

provenind de pe coasta estică a Africii precum și din Orientul Mijlociu.

Factorii care determină apariția fluxurilor migratorii din regiunea estică a Sahelului și a Cornului Africii sunt, de regulă, situația economică precară ce determină apariția riscului de foamete, instabilitatea politică, încălcarea drepturilor omului, conflictele militare precum și insurgența islamistă.

Factorii care determină apariția fluxurilor migratorii din Orientul Mijlociu sunt confruntările între autorități și diferitele grupări armate, situația economică precară și încălcarea drepturilor omului.

Rute și moduri de operare

Principalele puncte de tranzit pentru migranții originari de pe coasta estică a Africii sunt Addis Abeba, Metema, Teseney, al Qadarif, Kassala, Wad Madani, Khartoum, Omdurman, Dongola, Atbara, Port Sudan,

Wadi Halfa, Shalateen, Abu Simbel, Aswan, Cairo.

Migranții originari de pe coasta estică a Africii călătoresc de regulă ilegal din țările de origine până în Egipt, fiind totuși înregistrate și situații când aceștia au călătorit legal cu diferite curse aeriene (de regulă migranții somalezi).

Prețul călătoriei migranților din estul Africii/Orientul Mijlociu spre Italia variază în funcție de țara de origine și facilitatorul ales, putând varia de la 400 la 5000 USD. Ca modalități de achitare a serviciilor de facilitare sunt utilizate preponderent transferurile prin sistem *hawala* (cu sprijinul rudelor și utilizarea serviciilor operatorilor somalezi și sudanezi). De regulă, migrantul este nevoit să achite prețul călătoriei integral/partial înainte de începerea acesteia.

În cazul migranților egipteni prețul călătoriei este achitat diferit, persoana sau membrii familiei sale semnând acte oficiale care

atestă existența unei datorii către facilitator ce urmează a fi achitată după ajungerea în Italia.

Au fost semnalate și cazuri în care facilitatorii au oferit migranților posibilitatea să-și achite traversarea Mediteranei în schimbul prelevării de organe în clinici din Cairo.

Mijloacele de transport folosite de către migranții originari de pe coasta estică a Africii constau de regulă în autoturisme de teren cu platformă externă sau camioane cu care sunt transportați până în orașul egiptean Aswan de unde își continuă călătoria spre Cairo cu trenul. Ulterior, migranții sunt transportați spre locurile de îmbarcare cu microbuze, autobuze sau camioane.

Durata călătoriei de pe coasta estică a Africii spre Egipt poate dura de la o săptămână (cu un preț majorat direct proporțional cu siguranța călătoriei) până la câțiva ani (în cazul migranților cu posibilități

materiale reduse care sunt nevoiți să lucreze în țările de tranzit pentru procurarea banilor necesari continuării călătoriei).

Conducerea operațiunilor de facilitare a migrației iregulare este realizată exclusiv de egipteni, care însă sunt sprijiniți de recrutori având aceeași origine ca și migranții (eritreeni, somalezi, etiopieni, sudanezi). De asemenea, a reieșit că facilitatorii egipteni cooperează cu cei din țările aflate pe rutele de afluire dinspre țările de origine ale migranților.

Traversarea Mediteranei dinspre focarul egiptean este efectuată de regulă cu ambarcațiuni pescărești din lemn sau metalice (până la 700 de persoane) pilotate de către migranți de origine arabă (de regulă minori egipteni), interceptate ulterior pe Mediterana.

Riscuri asociate fluxurilor migratorii

Și în cazul Egiptului se evidențiază pericolul infiltrării fluxurilor migratorii iregulare de către islamiști ce acționează în regiunea Sahelului, Cornului Africii, Peninsulei Sinai, Siriei și Teritoriilor Palestiniene.

De asemenea, având în vedere starea de fapt din țările de origine ale imigranților, se menține pericolul „exportului” de diverse maladii (se pot menționa focarul de febră dengue din Yemen (zona Aden) precum și epidemia de holeră din Burundi, Tanzania și Sudanul de Sud din anul 2015).

Estimări

Focarul migraționist din Egipt va continua să afecteze direct Italia menținându-se estimarea de creștere a fluxurilor migratorii.

Pe fondul deteriorării situației securității din Yemen, este posibilă

preluarea fluxurilor migratorii originare din Cornul Africii care tranzitau teritoriul yemenit spre statele din Golful Persic, precum și a cetățenilor yemeniți care vor intenționa să emigreze ilegal.

De asemenea, se poate reține posibilitatea preluării unor migranți ce se vor deplasa pe rute migratorii secundare, având în vedere intenția autorităților din diverse state de a îndepărta de pe teritoriile lor străinii cu ședere ilegală sau solicitanți de azil.

Se poate exemplifica situația din Israel, unde autoritățile și-au manifestat în permanență intenția de a expulza circa 42.000 de solicitanți de azil eritreeni și sudanezi către țări terțe din Africa.

De asemenea, în același context poate fi plasată și intenția autorităților kenyene de a desființa tabăra de refugiați somalezi Dadaab în care se află peste 600.000 de persoane (respectiva locație este considerată cea mai mare

din lume), fiind posibil ca o parte dintre aceștia să decidă deplasarea spre Europa și să contribuie la sporirea presiunii migratorii.

Impactul asupra României

Focarul migraționist egiptean are un impact minim asupra României, existând posibilitatea ca migranții ce l-au tranzitat sau cetățenii egipteni să călătorească ulterior în România în calitate de vectori ai organizațiilor islamiste ori grupărilor de criminalitate organizată cu care s-au aflat în contact pe perioada călătoriei din țările de origine spre Egipt.

II.1.2. Libia

Situația generală din Libia din punct de vedere al imigrației

Libia este considerată atât țară de origine (pentru proprii cetățeni care intenționează să emigreze în Europa), cât și de tranzit (pentru cetățenii provenind, de regulă, din țările situate în

regiunea centrală și estică a Sahelului, din zona Cornului Africii, nordul Africii și ocazional din Siria, Yemen și Bangladesh).

Pe fondul haosului din țară, există două guverne: cel recunoscut internațional cu sediul al Tobruk și cel islamist cu sediul la Tripoli.

Se estimează că au apărut circa 1.500 de grupări islamiste ce reunesc aproximativ 200.000 de combatanți aflați în competiție continuă. În ciuda entuziasmului manifestat de negociatorii ONU, eforturile de mediere a unui acord de pace s-au soldat cu un succes parțial, doar guvernul recunoscut internațional și câteva grupări insurgente declarându-se de acord.

Din punct de vedere al insurgenței islamiste, se remarcă acțiunile Statului Islamic care execută periodic atentate teroriste sinucigașe, cu precădere în localitățile Tripoli, Derna, Misrata, Sirte. De asemenea, conducerea Statului Islamic, cu sprijinul altor organizații

teroriste afiliate, intenționează transformarea Libiei în principala bază operațională din Africa, demers ce scoate în evidență incapacitatea autorităților de a administra țara.

Sursele publice au evidențiat faptul că organizația Boko Haram a detașat combatanți în Libia pentru a sprijini filiala Statului Islamic.

Pe fondul anarhiei și incapacității/corupției autorităților, traficul de migranți spre Europa a devenit endemic, atât investigațiile jurnalistice cât și cele ale autorităților italiene și spaniole confirmând implicarea milițiilor islamiste în traficul de migranți peste Mediterana.

Bazine migraționiste, situația generală din acestea

Libia reprezintă al doilea focar ca importanță care afectează spațiul Uniunii Europene. Acesta concentrează fluxurile

migratorii originare în special din vestul Africii, fiind totuși întâlniți și migranți originari din estul și nordul Africii, Bangladesh sau Orientul Mijlociu (Siria).

De regulă, migrații provenind din nordul Africii sau Orientul Mijlociu au intrat în Libia în urmă cu câțiva ani în calitate de lucrători, decidând să emigreze pe fondul deteriorării constante a situației securității din această țară.

Factorii care determină apariția fluxurilor migratorii din regiunea centrală și estică a Sahelului sunt, de regulă, situația economică precară, instabilitatea politică, încălcarea drepturilor omului, conflictele militare precum și insurgența islamistă ce se manifestă cu precădere în Nigeria, Niger, Camerun, Ciad și Somalia.

În contextul insurgenței islamiste active în acest bazin migraționist sunt de menționat grupările sunnite Boko Haram și Al Shabaab. De asemenea, a fost

semnalată extinderea și în Sudan a acțiunilor Statului Islamic, precum și riscul ca regiunea Darfur să devină pepinieră pentru teroriști pe fondul deteriorării situației securității și infiltrării islamiștilor care profită de frontierele permissive.

Situația securității și umanitară din Sudan și Sudanul de Sud este afectată în principal de încălcarea generalizată a drepturilor omului și confruntările dintre autoritățile și rebelii din cele două state, circa 500.000 de persoane din ambele state fiind refugiați iar alte 2,5 milioane primind asistență alimentară din partea ONU.

În Somalia persistă confruntările cu militanții Al Shabaab care vizează preponderent ținte guvernamentale și misiunea Uniunii Africane, precum și situația umanitară gravă, fiind evidențiate eforturile misiunii de menținere a păcii a Uniunii Africane de pregătire a armatei somaleze în vederea preluării

atribuțiilor privind apărarea la sfârșitul anului 2016.

În Eritreea persistă încălcarea generalizată a drepturilor omului (în special serviciul militar obligatoriu pe durată nedeterminată) dublată de situația economică precară, în special în rândul tinerilor. Autoritățile sudaneze menționează că, lunar, sunt înregistrați circa 800 de solicitanți de azil eritreeni.

Organizația sunnită Al Shabaab afiliată Al Qaida continuă acțiunile teroriste din Kenya, vizând preponderent ținte oficiale, menținându-se avertismentele privind eventualitatea extinderii acțiunilor și în Uganda.

Rute și moduri de operare

Principalele puncte de tranzit pentru migranții originari de pe coasta vestică a Africii sunt Bamako, Ouagadougou, Niamey, Kano, Agadez, Arlit, Dirkou, Tamanrasset, Ouargla, Djanet, Debdeb, Ghadames,

Ghat, Sebha, Bani Walid, Tripoli.

Migranții originari de pe coasta vestică a Africii călătoresc legal din țările de origine până în Niger în baza regimului de liberă circulație în Spațiul Ecowas (Benin, Burkina Faso, Capul Verde, Gambia, Ghana, Guineea, Guineea Bissau, Coasta de Fildeș, Liberia, Mali, Niger, Nigeria, Senegal, Sierra Leone și Togo), fiind ulterior racolați de către facilitatorii din orașul Agadez de unde își continuă călătoria prin traversarea ilegală a frontierei algeriene sau direct a celei libiene.

Prețul călătoriei migranților din vestul Africii spre Europa variază în funcție de țara de origine, facilitatorul ales și punctul de intrare în Libia, putând varia de la 1000 la 2000 USD. Ca modalități de achitare a serviciilor de facilitare sunt utilizate plata directă, transferurile prin sistem hawala (cu sprijinul rudelor și utilizarea serviciilor operatorilor malieni,

gambieni și senegalezi) precum și transferurile bancare (cu sprijinul rudelor). De regulă, migrantul este nevoit să achite prețul călătoriei integral/partial înainte de începerea acesteia.

Mijloacele de transport folosite de către migranții originari de pe coasta vestică a Africii constau în autobuze de linie până la Agadez de unde sunt preluați cu autoturisme de teren cu platformă externă sau camioane și transportați spre Algeria sau direct în Libia. Migranții care tranzitează Algeria utilizează autobuzele de linie sau taxiurile pentru a se deplasa la frontiera libiană.

Durata medie a călătoriei de pe coasta vestică a Africii spre Libia este de 3-4 săptămâni (cu un preț majorat direct proporțional cu siguranța călătoriei) până la câțiva ani (în cazul migranților cu posibilități materiale reduse care sunt nevoiți să lucreze în țările de tranzit pentru procurarea

banilor necesari continuării călătoriei).

Principalele puncte de tranzit pentru migranții originari de pe coasta estică a Africii sunt Addis Abeba, Metema, al Qadarif, Wad Madani, Khartoum/Omdurman, Dongola, al Jawf, Tazirbu, Ajdabiya, Bani Walid, Tripoli.

Prețul călătoriei migranților din estul Africii spre Italia variază în funcție de țara de origine și facilitatorul ales, media fiind de circa 5000 USD. Ca modalități de achitare a prețului sunt utilizate preponderent transferurile prin sistem *hawala* (cu sprijinul rudelor). De regulă, migrantul este nevoit să achite prețul călătoriei integral/parțial înainte de începerea acesteia.

Migranții originari de pe coasta estică a Africii călătoresc ilegal din țările de origine până în Sudan, fiind ulterior racolați de către facilitatorii din orașele Khartoum și Omdurman de unde își continuă călătoria

prin traversarea ilegală a frontierei libiene. Mijloacele de transport folosite de către migranții originari de pe coasta estică a Africii constau de regulă în autoturisme de teren cu platformă externă sau camioane.

Durata medie a călătoriei de pe coasta estică a Africii spre Libia este de circa 3 luni.

Conducerea operațiunilor de facilitare a migrației iregulare este realizată exclusiv de libieni, care însă sunt sprijiniți de recrutori având aceeași origine ca și migranții (senegalezi, nigerieni, gambieni, eritreeni, somalezi, etiopieni, sudanezi), de personal de pază/auxiliar în cadrul locațiilor de cazare sau de navigatori pe ambarcațiunile ce traversează Mediterana (nigerieni, gambieni sau senegalezi care ulterior sunt transportați în Italia pe cale maritimă cu plata unui preț redus). De asemenea, a reieșit că facilitatorii libieni cooperează cu cei din țările

aflăte pe rutele de afluire dinspre țările de origine ale migranților.

Traversarea Mediteranei dinspre focarul libian este efectuată preponderent cu ambarcațiuni din cauciuc de mare capacitate (până la 150 de persoane) cu podea ranforsată conduse de către migranți originari de pe coasta vest-africană și interceptate în Strâmtoarea Siciliei după circa 8-9 ore.

Riscuri asociate fluxurilor migratorii

Având în vedere situația din Libia se evidențiază pericolul infiltrării fluxurilor migratorii iregulare ce tranzitează Libia de către islamisți ce acționează fie în regiunea Sahelului, Magrebului sau Cornului Africii, fie în Siria, ulterior fiind posibilă răspândirea acestora pe continentul european.

De asemenea, există posibilitatea ca transporturile de migranți spre Europa să fie controlate de către

milițiile islamiste afiliate Statului Islamic care percep taxă de protecție din partea facilitatorilor, sens în care autoritățile spaniole cât și cele italiene sunt în alertă permanentă.

Estimări

Focarul migraționist din Libia va continua să afecteze direct Italia, estimându-se că fluxurile migratorii de pe ruta Libia-UE se vor menține la cote ridicate, inclusiv datorită redirectionării unui număr de imigranți aflați pe teritoriul Turciei.

În același context trebuie plasată și intenția autorităților kenyene de a desființa tabăra de refugiați somalezi Dadaab în care se află peste 600.000 de persoane (respectiva locație este considerată cea mai mare din lume¹¹), precum și subfinanțarea de 90% a

¹¹ http://www.the-star.co.ke/news/2016/09/20/ruto-defends-dadaab-refugee-camp-closure-at-united-nations-assembly_c1423000

programele umanitare ale ONU din regiune, fiind posibil ca o parte dintre persoanele deplasate intern/extern să decidă deplasarea spre Europa și să contribuie la sporirea presiunii migratorii.

Impactul asupra României

Focarul migraționist libian își menține aprecierea de impact minim asupra României, existând posibilitatea ca migrații care au tranzitat teritoriul libian sau cetățenii libieni să călătorească ulterior în România în calitate de vectori ai organizațiilor islamiste ori grupărilor de criminalitate organizată cu care s-au aflat în contact pe perioada călătoriei din țările de origine spre Libia.

II.2. Focarul imigraționist din Turcia

Situația generală din Turcia din punct de vedere al imigrației

Turcia este considerată atât țară de origine (pentru

proprii cetățeni care intenționează să emigreze în Europa), cât și de tranzit (pentru cetățenii provenind, de regulă, din țările africane și asiatice).

Turcia a devenit o punte către Europa pentru numeroși migranți datorită poziționării geografice și pe fondul eliminării vizelor pentru cetățenii provenind din țările în curs de dezvoltare, țara devenind în același timp principala rută de tranzit a jihadiștilor străini din întreaga lume către teatrele de conflict din Siria și Irak, zonele de trecere situându-se de regulă în provincia Şanlıurfa. Sursele consultate semnalează prezența recrutaților Statului Islamic în Istanbul, Ankara și Konya, fiind semnalat riscul desfășurării de către Statul Islamic a acțiunilor de recrutare în taberele de migranți sirieni.

Potrivit autorităților turce, în țară au intrat circa 3 milioane de migranți sirieni înregistrați la care se mai

adaugă circa 200.000 de migranți irakieni și un număr nedeterminat de alți străini. Migranții sirieni din Turcia reprezintă peste 3% din populația totală, 90% dintre aceștia fiind analfabeți, 50% având vârsta sub 18 ani, prezentând totodată caracteristici îngrijorătoare din punct de vedere al pieței muncii deoarece predomină lucrătorii necalificați și șomajul generalizat. Sursele publice au evidențiat că 75% dintre migranții sirieni aflați în Turcia nu doresc repatrierea în cazul finalizării războiului din țara de origine.

Sursele consultate au atras atenția regrupării în Turcia a câteva mii de combatanți ai Statului Islamic după înfrângerile suferite în fața coaliției internaționale coordonate de SUA, existând deja celule de sprijin însărcinate cu planificarea de atacuri teroriste și facilitarea tranzitului combatanților extremiști spre vestul

Europei cu tranzitarea Bulgariei ca refugiați.

În plus față de pericolul jihadist prezent la frontiera sudică, Turcia se confruntă cu reactivarea conflictului cu rebelii kurzi ale căror acțiuni se desfășoară în zona de sud și sud-est a țării (Yukseko, Cizre, Silopi, Cukurca, Nusaybin, Şemdinli, Erüh, Varto, Bulanik, Lice, Tunceli, Mardin, Şanlıurfa), confruntările soldându-se cu un important număr de victime și deplasarea internă sau externă, către nordul Irakului, a câtorva sute de mii de persoane.

Bazine migraționiste, situația generală din acestea

Cel mai important focar migraționist care afectează spațiul european este Turcia. Pe teritoriul acestei țări întâlnim concentrați migranți provenind din toate zonele lumii. Astfel, principalele bazine migraționiste ce alimentează Turcia rămân

țările din Africa (Nigeria, Niger, Camerun, Angola, Ciad, Mali, Burkina Faso, Mauritania, Senegal, RD Congo, Gambia, Ghana, Coasta de Fildeș, Sierra Leone, Algeria, Comore, Eritreea, Somalia, Sudan) și Asia (Afganistan, Siria, Irak, Pakistan, Iran, Bangladesh, Birmania, Teritoriile Palestiniene).

Factorii care determină apariția fluxurilor migratorii din Africa sunt, de regulă, situația economică precară, instabilitatea politică, încălcarea drepturilor omului, conflictele armate, precum și insurgența islamistă (a se vedea focarele libian și egiptean).

Factorii care determină apariția fluxurilor migratorii din Asia (primele 3 state ca pondere în rândul migranților fiind Siria, Afganistan și Irak) sunt situația economică precară, încălcarea drepturilor omului, violența generată de regulă de terorism și conflictele armate.

În Siria prevalează violența generalizată, dublată de colapsul economiei după 4 ani de conflict armat intern între trupele guvernamentale și insurgenții islamști, între insurgenții islamști și forțele kurde susținute de coaliția internațională, precum și între grupările insurgente islamiste. Principalele grupări islamiste ce acționează în Siria sunt Stat Islamic și Frontul Nusra și grupările afiliate acestora.

În Afganistan predomină toate cauzele generale anterior menționate în cazul celorlalte bazine migraționiste, prevalând însă insurgența islamistă promovată de diferitele grupări teroriste (talibanii, Rețeaua Haqqani, Hizb-e-Islami Hekmatyar, Partidul Islamic al Uzbekistanului, Comandourile Islamice) și situația economică precară.

Rute și moduri de operare

Migranții originari din țările africane se deplasează de regulă legal cu avionul

spre Turcia, iar cei originari din Asia se deplasează cu diferite mijloace de transport/pedestru pe rutele terestre Hatay – Ankara – Istanbul-Mersin/Bodrum/Izmir/Edirne, Bagdad – Erbil – Zakho – Ankara – Istanbul-Mersin/Bodrum/Izmir/Edirne, Afganistan/Pakistan – Teheran-Urmia/Maku – Kogdag/Konuksayar/Sacan/Yavuz/Caldiran – Van/Igdir – Ankara – Istanbul-Mersin/Bodrum/Izmir/Edirne.

Ocazional, migranții sirieni se deplasează legal în Turcia de unde călătoresc ilegal pe ruta Balcanilor de Vest sau pe ruta maritimă spre Libia și ulterior Italia.

Ulterior, migranții își continuă călătoria spre Europa urmând trei direcții de deplasare:

- pe Marea Egee spre insulele elene sau direct spre Italia. În cazul primei variante, s-a remarcat faptul că migranții sunt instruiți de către facilitatori să-și scufunde deliberat ambarcațiunile la vederea navelor Gărzii de Coastă

elene pentru a fi siguri că vor fi salvați;

- terestru, prin Bulgaria, călătoria prelungindu-se, în marea majoritate a cazurilor, pe ruta Balcanilor de Vest (Serbia-Ungaria-Austria). Ca alternativă aceștia își pot continua călătoria prin România spre Ungaria-Austria;

- terestru, prin Grecia, călătoria prelungindu-se fie prin Macedonia pe ruta Balcanilor de Vest (Serbia-Ungaria-Austria), sau prin Bulgaria cu continuare pe ruta Balcanilor de Vest sau România spre Ungaria-Austria, dar direct spre Italia cu ferry-boat-ul (cu plecare din porturile Patras și Igoumenitsa și insula Corfu).

Prețul călătoriei migranților din estul Africii/Orientul Mijlociu spre Europa variază în funcție de țara de origine, facilitator și ruta aleasă, putând varia de la 5.000 la 13.000 USD. Ca modalități de achitare a serviciilor de facilitare sunt

utilizate transferurile prin sistem *hawala* (cu sprijinul rudelor) dar și plățile directe. De regulă, migrantul este nevoit să achite prețul călătoriei integral/partial înainte de începerea acesteia.

În cazul focarului turc a fost semnalată existența unor operațiuni semnificative de recrutare a migrantilor pe platformele de socializare online.

În cazul migrantilor care folosesc ruta terestră cel mai utilizat mijloc de transport este autobuzul, aceștia fiind preluați din zonele de frontieră și transportați la Istanbul, de unde sunt transportați la Izmir cu microbuze.

Traversarea Mediteranei dinspre focarul turc este efectuată cu ambarcațiuni de agrement (yachturi) din lemn sau metalice (cu capacitate de până la 50 de persoane) pilotate de către marinari ucraineni. De regulă, respectivele ambarcațiuni reușesc să ajungă la țărmul

italian nedetectate, migrații fiind debarcați cu ambarcațiuni din cauciuc. Ulterior yahturile părăsesc apele teritoriale italiene, cu destinație necunoscută. Conducerea operațiunilor de facilitare a migrației iregulare este realizată preponderent de cetățeni turci de origine kurdă, sprijiniți de recrutori având aceeași origine ca și migrații. De asemenea, a reieșit că facilitatorii turci cooperează cu cei din țările aflate pe rutele de afluire dinspre țările de origine ale migrantilor.

Riscuri asociate fluxurilor migratorii

În cazul focarului migraționist din Turcia există pericolul infiltrării fluxurilor migratorii iregulare ce tranzitează această țară de către islamisti ce acționează fie în regiunea Sahelului, Magrebului sau Cornului Africii, fie în Siria, Irak sau Afganistan, ulterior fiind

posibilă răspândirea acestora pe continentul european.

Serviciile de informații turce au atras atenția asupra riscului ca luptătorii Statului Islamic să se infiltreze în rândul solicitanților de azil și să călătorească în Europa de Vest în scopul comiterii de atentate teroriste. În același context trebuie amintit apelul lansat de către Statul Islamic de constituire a Provinciilor Balcani a Califatului.

De asemenea, există riscul ca grupările infracționale ce activează în Turcia să-și extindă și permanentizeze influența în țările de tranzit sau destinație folosind migrații ca vectori.

Estimări

Având în vedere caracteristicile acestui focar precum și actuala situație operativă, se estimează că fluxurile migratorii iregulare ce tranzitează Turcia să se mențină la un nivel relativ ridicat într-un context internațional marcat de menținerea situației

conflictuale din Siria, Irak, regiunea Sahelului și Cornului Africii, Libia și Yemen, și de presiunile la care sunt supuși migrații afgani de către autoritățile iraniene și pakistaneze de a părăsi teritoriile acestor state.

Se estimează că, în contextul limitării deplasării pe ruta Balcanilor de Vest și al creșterii numărului de returnări în baza înțelegerii dintre UE și Turcia în domeniul imigrației, o parte din migrații aflați în Turcia urmează a fi redirecționați către Italia (direct pe mare) sau către focarele migraționiste din nordul Africii (Egipt și Libia) de unde vor călători, pe cale maritimă, către Europa.

Impactul asupra României

Focarul turc își păstrează capacitatea de a afecta direct, imediat și semnificativ sistemul de imigrări din România, mai ales sistemul de azil.

Au fost identificate 4 posibile direcții de deplasare prin care România poate fi afectată de fluxurile migratorii ce tranzitează focarul turc:

- indirect prin Bulgaria, migranții putând intra pe la frontiera bulgaro-română prin diferite metode (utilizarea de documente de călătorie false/falsificate, substituirea de persoană, ascunderea în diferite mijloace de transport (în special TIR-uri), varientarea punctelor de trecere, trecerea frontierei verzi, utilizarea ambarcațiunilor pe Dunăre). Această ipoteză este deja confirmată prin înmulțirea depistărilor la frontiera cu Bulgaria atât de către autoritățile române cât și cele bulgare. Un factor de risc suplimentar este perturbarea periodică a traficului la frontiera turco-bulgară ce favorizează formarea cozilor de TIR-uri, situație ce favorizează ascunderea migranților ilegali în mijloacele de transport;

- indirect prin Serbia, migranții tranzitând în prealabil ruta Balcanilor de Vest prin Grecia și Macedonia (trecerea frontierei verzi sau varientarea punctelor de trecere a frontierei), factori de risc suplimentari în intenția autorităților germane, austriece și maghiare de înăsprire a legislației privind azilul și construirea gardului la frontiera sârbo-maghiară. Această situație poate determina blocarea migranților în Serbia și reorientarea acestora fie spre Croația, fie spre România cu depunerea de cereri de azil și continuarea călătoriei spre Spațiul Schengen prin trecerea ilegală a frontierei româno-maghiare, evenimente similare petrecându-se în intervalul 2007-2010. De asemenea, în eventualitatea intensificării controalelor la PTF-urile din Ungaria situate la frontiera cu Serbia, este posibilă reorientarea spre România și a posesorilor de pașapoarte

biometrice sârbești originari din Kosovo care își vor continua călătoria pe la frontiera vestică a țării noastre;

- direct pe Marea Neagră, utilizând ambarcațiuni ce pleacă de pe coastele turce;

- direct pe cale aeriană, în eventualitatea admiterii României în Spațiul Schengen (utilizarea de documente de călătorie false/falsificate și substituirea de persoană).

III. CONCLUZII

Având în vedere situația operativă actuală, în care imigrația ilegală organizată, a căpătat dimensiunile și caracteristicile unui flagel, se impune consolidarea cooperării internaționale în ceea ce privește imigrația, cu toate componentele ei – trecerea frontierelor și stabilirea rezidenței, prin aceasta urmărindu-se controlul deplasărilor

combatanților străini și lupta împotriva „vectorilor radicalizării”.

În contextul actual, în care imigrația ilegală este tot mai greu de controlat, iar dreptul la azil este un drept inalienabil al omului, există premisele ca organizațiile teroriste active să utilizeze tot mai frecvent canalele de imigrație și azil pentru a penetra teritoriile de interes.

De asemenea, în contextul amenințărilor teroriste asociate fenomenului migrației, în general, nu trebuie minimizat riscurile de decurg din imigrația legală. În acest context, se poate vorbi de riscuri asociate, în special, domeniilor în care imigrația este strâns legată de exercitarea unor drepturi fundamentale ale omului – dreptul la unitatea familiei și dreptul la educație.

Astfel, în ultima perioadă au fost semnalate acțiuni ale unor organizații teroriste active (în special Statul Islamic) cu privire la trimiterea pe teritoriile altor

a state a unor combatanți/simpatizanți/ persoane de sprijin, în special tineri, sub pretextul continuării studiilor în sistemul universitar, sau în scopul formării/reîntregirii familiei.

Majoritatea reprezentanților mediilor politice din statele membre ale Uniunii Europene, dar și specialiștii în domeniu insistă cu privire la identificarea unor măsuri eficiente de prevenire, control și monitorizare a mișcărilor populațiilor, atât a celor străine, cât și a celor indigene. Având în vedere sensibilitatea domeniului măsurile ce vor fi identificate nu trebuie să încalce dreptul la intimitate, iar controalele avute în vedere trebuie să se aplice „pe baza unor criterii obiective” și care să respecte „libertățile fundamentale”.

În acest context, autoritățile cu competențe în materie, trebuie să se alăture eforturilor instituțiilor interne și internaționale referitoare la minimizarea

riscurilor, cu respectarea standardelor naționale și europene, precum și a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

Bibliografie

1. Krause, K. și M. Williams, *Broadening the Agenda of Security Studies: Politics and Methods*, *Mershon International Studies Review* 40(2), 1996, Lohrmann, R., *Migrants, Refugees and Insecurity: Current Threats to Peace?*, *International Migration* 38(4), 2000 (<http://www.e-ir.info/2013/08/24/is-immigration-a-threat-to-security/>)
2. Spencer, A., *Linking Immigrants and Terrorists: The Use of Immigration as an Anti-Terror Policy*, *The Online Journal of Peace and Conflict Resolution* 8(1), 2008
3. Alessandro de Pedys, Ambasadorul Italiei în Polonia <http://www.euractiv.com/sections/eu-priorities->

- 2020/italian-ambassador-illegal-immigration-poses-security-threat-europe
4. Valls M. – prim ministru al Franței, la congresul social-democraților europeni
(<http://www.mediafax.ro/externe/manuel-valls-terorismul-islamist-din-libia-este-o-amenintare-directa-pentru-uniunea-europeana-13866107>)
 5. Valls M. – prim-ministru al Franței
(<http://www.mediafax.ro/externe/valls-propune-o-politica-de-populare-antighetou-in-cartierele-sensibile-cu-imigranti-13781511>)
 6. Cazeneuve C., ministrul francez de interne
(<http://www.hotnews.ro/stiri-international-19043622-manuel-valls-franta-afla-razboi-contra-terorismului-bernard-cazeneuve-confruntam-nou-tip-terorism-fenomen-amploare-88-000-politisti-mobilizati-franta.htm>)
 7. http://www.realitatea.net/europol-intre-3-000-i-5-000-de-ceta-eni-din-ue-au-plecat-pentru-a-participa-la-jihad_1608985.html#ixzz3OmZCFbSk
 8. http://reporting.unhcr.org/node/2540#_ga=1.5788150.41989309.1474536514
 9. http://www.the-star.co.ke/news/2016/09/20/ruto-defends-dadaab-refugee-camp-closure-at-united-nations-assembly_c1423000

IMIGRAȚIA EUROPEANĂ – DREPT FUNDAMENTAL SAU ABUZ

Cristian POPESCU

*Membriu titular
al Academiei de Științe ale Securității Naționale*

Rezumat: *Situația imigrației în spațiul de libertate, securitate și justiție se menține în continuare la cote alarmante. Confruntată cu fluxuri masive de imigranți Uniunea Europeană caută soluții pentru controlul fenomenului în concordanță cu valorile democratice care au consacrat-o. Cu toate acestea eforturile depuse până în prezent par a nu avea efectul scontat creând un sentiment de nesiguranță în rândul propriilor cetățeni.*

Cuvinte cheie: *abuz, azil, cetățean, imigrație, protecție internațională, securitate.*

Abstract:

The situation of immigration in the area of freedom, security and justice still remains at high risk levels. Faced with massive flows of migrants, the European Union seeks solutions to deter the phenomenon in accordance with the democratic values which represent its foundation. However the efforts made so far seem to have the desired effect creating a sense of insecurity among their own citizens.

Keywords:

abuse, asylum, citizen, immigration, international protection, security.

Valurile de imigranți, îndeosebi de origine arabă, continuă să sosească dinspre nordul Africii către frontierele sudice ale Uniunii Europene pe rutele devenite deja tradiționale și înregistrează cote extrem de ridicate. Mai mult, imigranții ilegali nu se opresc în prima

țară sigură pentru a li se acorda o formă de protecție subsidiară ci continuă deplasarea către statele membre ale Uniunii Europene îndeosebi spre cele care au un nivel de trai ridicat însoțit de o economie emergentă și unde doresc să obțină statul de refugiat.

Urmărind firul evenimentelor petrecute în zonele de origine ale imigranților europeni de origine arabă observăm că, după schimbarea regimurilor politice din statele ai căror cetățeni erau, începând cu anul 2011 numeroase persoane au fost nevoite să-și părăsească locuințele și să emigreze spre zone considerate sigure. Dacă analizăm situația inițială în care se aflau acești emigranți suntem întrutotul de acord că parte dintre persoanele în cauză aveau motive întemeiate să părăsească țara de origine datorită persecuțiilor la care erau supuși din cauza convingerilor politice, religioase, a etniei sau pentru că făceau parte dintr-o anumită categorie socială ori pentru că se aflau în zone de conflict armat unde viața le era pusă în pericol și erau îndreptățite să solicite o formă de protecție internațională într-o țară care era sigură pentru ei.

Dealtfel, dacă ne raportăm la definițiile promovate de specialiștii în domeniul controlului frontierelor și acceptate de Comisia Europeană¹ vedem că sunt enunțate foarte clar, în concordanță cu prevederile dreptului internațional public, condițiile și standardele minime² pe care trebuie să le îndeplinească orice persoană care dorește să beneficieze de protecția unui

¹ Vezi definițiile nr. 19 și 20 din Recomandarea Comisiei Europene de instituire a unui „Manual practic pentru polițiștii de frontieră (Manualul Schengen)” utilizat de către autoritățile competente ale statelor membre în cadrul efectuării controlului la frontieră asupra persoanelor, versiunea din 14.12.2012 (C(2012)9330 final).

² Vezi Art. 16, alin. 1 din *Directiva 2004/83/ CE privind standardele minime referitoare la condițiile pe care trebuie să le îndeplinească resortisanții țărilor terțe sau apatrizii pentru a putea beneficia de statutul de refugiat sau persoanele care, din alte motive, au nevoie de protecție internațională*, Luxemburg, 29.04 2004.

alt stat decât cel a cărui cetățean este.

Până în prezent factorul determinant al emigrației arabe pentru majoritatea celor în cauză nu a fost, așa cum s-ar lăsa să se întrevadă inițial, o anumită problemă de ordin umanitar ca urmare a conflictelor armate, a frământărilor politice sau a disputelor religioase din țările de origine. Argumentăm această idee prin faptul că majoritatea imigranților odată ajunși în țări sigure, cum ar fi spre exemplu Turcia, unde nu le mai era pusă viața în pericol sau nu mai exista riscul de a fi supuși torturii ori tratamentelor inumane nu au solicitat nici o formă de protecție umanitară ei dorind de fapt să ajungă în țări ca Germania, Franța sau Austria, fapt care în opinia noastră constituie un abuz din perspectiva dreptului la azil.

Totodată, referindu-ne la efortul financiar pe care acești imigranți l-au făcut,

observăm că numeroase declarații ale acestora indică sume mari de bani (40.000 – 50.000 de euro) date rețelelor care se ocupă cu contrabanda de migranți pentru a ajunge în țările de destinație din spațiul european. Întrebați despre proveniența acestor bani mulți imigranți au declarat că și-au vândut bunurile imobile (locuințe și/sau terenuri) ori diferite afaceri, lucru greu de crezut deoarece în zonele de conflict unde majoritatea clădirilor au fost avariate datorită bombardamentelor sau sunt expuse acestui risc nu pot fi găsiți clienți care să facă astfel de investiții. De aici deducem că scopul real al imigrației nu este cel declarat și pe cale de consecință persoanele în cauză abuzează de dreptul la o formă de protecție umanitară.

Un alt aspect care poate fi luat în calcul din prisma acestei analize este cel legat de comportamentul celor care au ajuns în țările de destinație. Astfel, odată ajunși în statul membru dorit

de ei, datorită locurilor insuficiente de cazare în centrele special destinate, s-au campat în zonele verzi dispuse în centrele marilor orașe și așteaptă sprijinul financiar stabilit ca sume de întrajutorare a refugiaților fără a-și căuta un loc de muncă sau un mijloc de subzistență legal. Mai mult, așa cum au fost prezentate evenimentele recente din Germania, parte dintre aceștia s-au dat la acte antisociale prin manifestații violente și prin agresarea în mod violent a unor persoane (în special femei) fapte care au determinat anumite reacții negative din partea unor grupuri xenofobe și au creat un sentiment de nesiguranță în rîndul comunităților locale. Elocvente în acest sens sunt statisticile publicate de Biroului Federal de Investigații Penale potrivit căruia „în 2015, anul în care în Germania au venit 1,1 milioane de migranți, au fost înregistrate 92 de incendii criminale împotriva unor

centre pentru solicitanții de azil, față de numai șase în 2014”³.

Preocupările autorităților europene pentru gestionarea situație privind imigrația au determinat analize și luarea de decizii la cel mai înalt nivel. Așa cu a reieșit din compararea statisticilor, amenințarea principală o reprezintă migrația cetățenilor sirieni pe ruta care include Turcia. Ca răspuns la această amenințare, cel mai recent document adoptat este Acordul Uniunea Europeană - Turcia în care sunt prevăzute o serie de condiționări reciproce cum ar fi:

- returnarea în Turcia a migranților noi care vor veni în insulele grecești;
- pentru fiecare imigrant sirian returnat, Uniunea Europeană urmează să preia un alt sirian din

³ Violeta Gheorghe, Germania: Creștere puternică a numărului de incendii la centrele pentru refugiați (poliția), AGERPRES, 14.05.2016

Turcia în limita a cel mult 72.000 de persoane.

Practic scopul declarat al Acordului este acela de a stopa tragediile din Marea Egee, de a contracara activitatea contrabandiștilor de migranți și de a gestiona migrația într-un mod controlat. Totuși, așa cum a subliniat Președintele Turciei Recep Erdogan „în cazul în care Uniunea Europeană nu ia măsurile necesare atunci Turcia nu va pune în aplicare Acordul”⁴.

De asemenea, referitor la relocarea imigranților Comisia Europeană a solicitat statelor membre să accelereze ritmul reinstalărilor, luând în calcul atât imigranții din Turcia, cât și pe cei din Iordania și Liban.

Majoritatea statelor membre, în baza principiului solidarității, au fost de acord cu numărul stabilit de Comisie pentru relocarea imigranților din Grecia și

Italia. Cu toate acestea, o parte dintre state, printre care și România, au considerat numărul stabilit ca fiind prea mare și pe cale de consecință fiind pasibile să suporte sancțiuni din partea UE pentru nerespectarea deciziei privind cotele stabilite. În opinia noastră stabilirea de cote fără a ține cont de posibilitățile reale ale fiecărui stat nu ar face decât să transfere problemele existente în Grecia și Italia și în alte state ale UE.

De altfel, poziția României față de aplicarea de sancțiuni pentru țările care nu sunt de acord cu relocarea numărului de imigranți stabiliți de Comisia Europeană a fost exprimată de Președintele României. Astfel Klaus Iohannis a subliniat că „Ceea ce trebuie să căutăm noi acum pentru criza migrației nu sunt sancțiunile. Ele nu rezolvă nimic. Noi trebuie să găsim soluții. ... Mă gândesc aici la întărirea frontierelor externe ale UE, în special prin FRONTEX, unde România e

⁴ Recep Erdoğan, *Approves law on Turkey-EU readmission deal*, Daily News, 19.05.2016.

al doilea contributor după Germania”.⁵

Amploarea fenomenului migrației din ultima perioadă a determinat desfășurarea sub egida Organizației Națiunilor Unite a unui summit în care a fost prezentată Declarația ONU privind migrația⁶, document adoptat de către toate cele 193 de state membre participante, inclusiv România. Cu toate că nu au fost stabilite măsuri concrete Declarația include, în baza principiului solidarității față de persoanele nevoite să plece din țările de origine, angajamente de suplimentare a sprijinului financiar atât pentru persoanele în cauză, cât și pentru statele care preiau fluxurile masive de imigranți. Un alt aspect asumat de statele participante îl reprezintă

creșterea capacității privind numărul de relocare a imigranților din țările aflate în situații de urgență. Din această perspectivă România nu și-a asumat angajamente suplimentare față de decizia luată la nivel european.⁷

Deopotrivă, în gestionarea problemei imigranților trebuie avute în vedere atât posibilitățile statului în care se face relocarea, cât și opțiunile persoanelor în cauză. În ceea ce privește ultimul aspect, date recente ne arată că cel puțin una din șapte persoane care se aflau în centrele de cazare pentru imigranți și care urmau să fie relocate într-un alt stat membru a refuzat acest lucru sau a părăsit centrul fără să înștiințeze autoritățile⁸. În plus, din cele 160 000 de persoane care urmau să fie

⁵ Cătălin Alexandru, *Iohannis despre criza migraților: Sancțiunile nu rezolvă nimic; unele soluții sunt slabe*, AGERPRES, 18.05.2016.

⁶ Sursă documentară: <https://refugeesmigrants.un.org>, *New York Declaration*, 19.09.2016.

⁷ Vezi www.mae.ro/node/38470, Precizări de presă, 29.09.2016.

⁸ Sursă documentară: Florin Ștefan, *Refugiații din Grecia refuză să fie transferați în state ca Bulgaria sau România*, AGERPRES, 17.05.2016 (date citate din revista *Financial Times*).

mutate din Grecia și Italia foarte mulți au refuzat relocarea în state membre cum ar fi Bulgaria și România.

O altă problemă care considerăm că trebuie avută în vedere este poziția pe care o adoptă organizațiile internaționale, fundațiile și organizațiile neguvernamentale care se ocupă de problema migrantilor.

Pentru a exemplifica vom prezenta selectiv și succint recomandările preliminare făcute Uniunii Europene de către raportorul special al ONU privind respectarea drepturilor omului și ale migrantilor cu ocazia vizitei de monitorizare desfășurate în Grecia în perioada 12-16.05.2016⁹:

- asigurarea respectării depline a drepturilor omului pentru toți migrații indiferent de

statutul lor – este principalul considerent pentru sprijinul eforturilor grecești în gestionarea circulației migrantilor care intră pe teritoriul UE;

- furnizarea de resurse umane și financiare suficiente pentru Grecia în gestionarea migrației;

- dezvoltarea în continuare și punerea în aplicare a unei strategii de migrare globală pe termen lung, care are la bază drepturile omului din perspectiva migrantilor;

- reafirmarea angajamentului în domeniul drepturilor omului și sprijinirea statului de drept în favoarea tuturor migrantilor pentru punerea în aplicare a strategiilor și politicilor privind migrația;

- asigurarea unei evaluări independente și aprofundate privind migrația și impactul drepturilor omului prin aplicarea activităților cuprinse în agenda UE – migrație, Acordul UE-Turcia, precum și toate acordurile viitoare

⁹ Sursă documentară: *UN Special Rapporteur on the human rights of migrants concludes his follow up country visit to Greece*, www.ohchr.org/EN/NewsEvents

privind mobilitatea și migrația;

- responsabilizarea UE în cadrul acordurilor, cum ar fi Acordul UE-Turcia;

- asigurarea punerii în aplicare rapidă a deciziilor privind relocarea solicitanților de azil din Grecia, pe baza evaluării necesităților și nu pe criteriul naționalităților;

- asigurarea unui răspuns rapid la cererile de reîntregire a familiei și oferirea de asistență în facilitarea acesteia;

- asigura urgentării reînălțării de refugiați din Turcia;

- creșterea în mod semnificativ a sprijinului acordat Greciei privind îmbunătățirea stării migranților din centrele și în structurile de primire deschise;

- creșterea sprijinului din partea altor state membre pentru asigurarea cu resurse umane calificate;

- sprijinirea Rețelei Europene a Instituțiilor pentru Drepturile Omului

(ENHRI), a Rețelei europene a ombudsmanilor și a Rețelei europene a mediatorilor pentru copii (ENOC), în direcția asigurării accesului la supravegherea pe timpul detenției migranților și pentru furnizarea de servicii.

Așa după cum se poate observa recomandările privesc în exclusivitate problema imigranților nefăcând nicio referire la situația populației autohtone care este supusă la presiuni și riscuri datorită în special comportamentului

imigranților. De altfel, urmărind încă din 2011 manifestarea fenomenului migrației dinspre nordul Africii către sudul Europei (în acel moment exemplificatoare fiind situația de pe insula Lampedusa – Italia) am observat poziția partinică constantă a acestor organizații internaționale și neguvernamentale care fac recomandări doar din perspectiva drepturilor omului aplicabile migranților nu și a populațiilor gazdă.

Referitor la situația din țara noastră și luând în considerare poziția negativă exprimată de cetățeni români cu privire la relocarea imigranților în România propunem ca primă variantă de lucru dezvoltarea culturii de securitate din domeniul ordinii publice cu aplicabilitate în domeniul de referință prin campanii de diseminare promovate de specialiști prin intermediul mass media astfel încât să crească numărul persoanelor care conștientizează efectele benefice pe care le poate îmbrăca imigrația controlată.

Spre exemplu, statisticile de la nivelul Uniunii Europene estimează că populația României va ajunge în 2050 la 16,4 milioane de locuitori față de 19,8 milioane de locuitori în 2015.¹⁰ În mod cert o scădere demografică de 3,4 milioane

de locuitori în următorii 35 de ani, în special din rândul populației active, va avea repercursiuni directe asupra economiei naționale și, pe cale de consecință, asupra nivelului de trai. Soluția pentru atenuarea unui astfel de declin demografic și a efectelor sale negative poate consta în compensarea deficitului de populație prin integrarea de imigranți în comunitățile locale.

În ceea ce privește integrarea refugiaților în rândul comunităților locale de pe teritoriul României considerăm ca soluție viabilă identificarea localităților care au înregistrat după 1990 depopulări majore și orientarea imigranților spre domenii economice cu deficit de personal, cum ar fi spre exemplu agricultura. Apreciem că dispersarea în grupuri mici a imigranților către aceste zone ar facilita integrarea acestora în rândul comunităților autohtone și ar diminua sentimentul de nesiguranță în rândul propriilor cetățeni.

În opinia noastră aceste soluții ar putea fi implementate prin

¹⁰ Sursă documentară: Tabelul 1 din Raportul Comisiei pentru migrație, refugiați și persoane strămutate *The impact of European population dynamics on migration policies*, Consiliul European, Strasbourg, Doc. 13766, 2015.

promovarea unui program guvernamental la nivel național cu sprijinul organizațiilor neguvernamentale și al societății civile apelând la finanțarea din fonduri europene nerambursabile.

Bibliografie selectivă:

1. Recomandarea Comisiei Europene de instituire a unui „Manual practic pentru polițiștii de frontieră (*Manualul Schengen*)” comun utilizat de către autoritățile competente ale statelor membre în cadrul efectuării controlului la frontieră asupra persoanelor, versiunea din 14.12.2012 (C(2012)9330 final);
2. Directiva 2004/83/ CE privind standardele minime referitoare la condițiile pe care trebuie să le îndeplinească resortisanții țărilor terțe sau apatrizii pentru a putea beneficia de statutul de refugiat sau persoanele care, din alte motive, au nevoie de protecție internațională și referitoare la conținutul protecției acordate, Luxemburg, 29.04.2004;
3. Raportul Comisiei pentru migrație, refugiați și persoane strămutate *The impact of European population dynamics on migration policies*, Consiliul European, Strasbourg, Doc. 13766, 2015.
4. Declarația ONU privind migrația 2016, *New York Declaration*, <https://refugeesmigrants.un.org>
5. Gheorghe Violeta, *Germania: Creștere puternică a numărului de incendii la centrele pentru refugiați (poliția)*, AGERPRES, 14.05.2016;
6. Erdoğan Recep, *Approves law on Turkey-EU readmission deal*, Daily News, 19.05.2016.
7. Alexandru Cătălin, *Iohannis despre criza migrantilor: Sancțiunile nu rezolvă nimic; unele soluții sunt slabe*, AGERPRES, 18.05.2016;
8. Ștefan Florin, *Refugiații din Grecia refuză să fie transferați în state ca Bulgaria sau România*, AGERPRES, 17.05.2016;
9. *UN Rapporteur on the human rights of migrants concludes his follow up country visit to Greece*, www.ohchr.org/EN/NewsEvents.

DE CE E DIFICIL SĂ DEFINIM TERORISMUL?

Dr. Petre ȚĂGOREAN

Membru titular

al Academiei de Științe ale Securității Naționale

Sommaire/Abstract

Les modalités de commettre des attentats terroristes ont évolués dans le même rythme que la société. Les progressés enregistrés par la communauté humaine peuvent être utilisés par les malfaiteurs.

Il n'y a pas une définition universelle du « terrorisme ». Presque chaque pays a sa propre définition et sa propre conception sur la matière. Même l'ONU a échoué dans la tentative d'avoir une définition globale du terrorisme; il y a que des définitions sectorielles.

Parfois, il est très difficile d'établir qu'elle est la limite entre une infraction violente et un « acte terroriste ».

Etre musulman ne signifie pas être terroriste. Les « actes terroristes » sont souvent commis par des personnes radicalisées.

Les « loups solitaires » peuvent attenter partout, sans avoir forcément une planification.

Les organisations terroristes exploitent les sentiments des ceux qui sont mécontentes, et les informations concernant les attaques peuvent représenter une propagande gratuite pur ces organisations.

Cadrul general

În ultima perioadă, societatea occidentală – fie că ne referim doar la Europa, fie că avem în vedere și SUA – se confruntă cu o recrudescență a fenomenului terorist. Potrivit unui raport privitor la acest fenomen

făcut public de Oficiul European de Poliție – Europol, în anul 2015, la nivelul statelor Uniunii Europene s-au înregistrat peste 200 de atacuri calificate drept „teroriste”, în care și-au pierdut viața peste 150 de

persoane, iar alte 360 au fost rănite. Amplitudinea maximă a acestui fenomen pare să fi fost atinsă însă în luna iulie 2016, în Germania fiind înregistrate 4 atacuri în numai 7 zile, toate având drept consecință uciderea sau rănirea unor persoane nevinovate.

Atacurile de la Oslo din iulie 2011¹, atentatul de la Charlie Hebdo din 2015², atacul din 22 martie 2016 de

la Bruxelles³, atacul de la Orlando (statul american Florida) din 16 iunie 2016⁴, atentatul de la Nisa din 14 iulie 2016⁵, atacul cu toporul din trenul din Germania din 19 iulie 2016⁶, atacul din 22

¹ La 22 iulie 2011, Anders Breivik cetățean norvegian, a ucis 8 persoane prin detonarea unei încărcături explozive plasată într-un vehicul în apropierea unor clădiri guvernamentale din Oslo, după care a împușcat 69 de persoane membre ale partidului tineretului muncitoresc care participau la o tabără de vară pe insula Utoya.

² La 7 ianuarie 2015, în jurul orelor 11,30, doi frați, Saïd and Chérif Kouachi, au forțat intrarea în sediul săptămânalului satiric Charlie Hebdo din Paris unde, cu arme automate, au ucis 11 persoane și au rănit alte 11. Dup ce au părăsit clădirea au ucis un membru al Poliției Naționale franceze. Atacatorii s-ai declarat adepți și membri ai Al-Quaida, ramura din Yemen.

³ Atacul a constat în trei explozii s-au produse în Bruxelles: două la Aeroportul Zaventem din nord-estul capitalei și a treia, la distanță de o oră, în stația de metrou Maelbeek, în apropiere de sediul Uniunii Europene. Potrivit datelor oficiale, bilanțul indică 34 de morți – 14 la aeroport și 20 la stația de metrou – și 198 de răniți – 92 la aeroport și 106 la stația Maelbeek.

⁴ Atacul, revendicat de ISIS, a fost comis de Omar Mateen, un american cu origini afgane, în vârstă de 29 de ani, într-un club de noapte gay. În urma atacului, 50 de oameni au fost uciși, iar 53 răniți.

⁵ În seara zilei de 14 iulie 2016, în timpul focurilor de artificii organizate cu ocazia zilei naționale a Franței, Mohamed Lahouaiej Bouhlej, cetățean francez cu origini tunisiene a atacat mulțimea cu un camion frigorific de 19 tone pe Promenade des Anglais. În atac și-au pierdut viața cel puțin 84 de persoane, iar alte câteva sute au fost rănite, atacatorul fiind în final împușcat de poliție. Atacul a fost revendicat ulterior de ISIS.

⁶ Atacul a fost comis de un tânăr afgan de 17 ani, solicitant de azil,

ie iulie 2016 de la Munchen⁷, atacul de la Ansbach (în Bavaria, sudul Germaniei), din 24 iulie 2016⁸, sau atacul de la Saint-Étienne-du-Rouvray (în nordul Franței)

care sosise în Germania singur, fără familie, și locuia în Ochsenfurt. Urmare atacului au fost rănite 20 de persoane, iar autorul a fost ucis de poliție.

⁷ Atacul a cost comis de David Ali Sonboly, care a omorât 9 persoane și a rănit alte 27 utilizând un pistol semiautomat de tip Glock 17 de nouă milimetri, cumpărat ilegal. La locul atacului au fost găsite 58 de cartușe trase, iar alte 300 au fost descoperite în rucsacul atentatorului. Autorul avea unele probleme psihiatrice și nu avea legături cu organizații teroriste, însă avea o atracție pentru atacuri în masă, precum cel comis de Anders Breivik.

⁸ Un solicitant de azil în vârstă de 27 de ani, originar din Siria, sosit în Germania înainte cu 2 ani, s-a aruncat în aer la intrarea într-un restaurant în care era organizată o manifestare locală, prin detonarea unei încărcături aflată în rucsac, provocând rănirea a 12 persoane. Autorul mai încercase de două ori în trecut să-și pună capăt zilelor și fusese internat într-o clinică psihiatrică. Actul a fost calificat drept „atentat” de către autoritățile gemane.

din 26 iulie 2016⁹ – pentru a trece în revistă doar unele dintre aceste acțiuni extrem de violente – au fost realizate într-o varietate de forme și modalități de acțiune. Unele dintre ele au fost de la bun început inițiate și puse în aplicare sub influența unor ideologii, altele au fost revendicate ulterior de organizații teroriste. Mai multe dintre atacuri nu au fost însă revendicate.

În aceste condiții, se pune din nou problema definirii noțiunii de „terorism”, pentru a delimita cu claritate actele teroriste alte fapte comise cu violență. Totodată, având în vedere derularea unor asemenea acte, se poate pune problema stabilirii momentului în care

⁹ Atacul a fost comis de două persoane, între care Adel Kermiche, un francez de 19 ani de origine arabă și a constat într-o luare de ostatici într-o biserică catolică (considerată simbol al fraternității și toleranței). În carul atacului, preotul a fost ucis, iar intervenția forțelor de ordine a condus la uciderea atacatorilor. Atacul a fost ulterior revendicat de ISIS.

o acțiune criminală poate fi calificată drept un „act terorist”.

Originea și evoluția conceptului de „terorism”

Pentru a înțelege ce înseamnă „terorism” ar trebui să ne întoarcem la originea acestui termen. Termenul „terorism” provine din limba latină (*terror*) și înseamnă o teamă teribilă, care te face să tremuri. Acesta a apărut însă pentru prima dată în dicționare abia la finele secolului al XVIII, cam în același timp cu cel de „propagandă”, chiar dacă cele două cuvinte nu vizau în mod obligatoriu aceleași scopuri, obiective sau acțiuni.

La origine, terorism însemna a face să cadă capete de state (capete încoronate). În decursul timpului, pe la sfârșitul secolului al XIX-lea, acesta a căpătat chiar o conotație pozitivă în viziunea unor mișcări anarhiste sau nihiliste ruse, astfel că în optica strategiilor acestor mișcări teroristul era văzut

ca un revoluționar care luptă contra statului și care ucide cu pistolul sau cu o bombă un general, un arhiduce, etc., pentru a face să trezească anumite sentimente în rândul populațiilor asuprite. Astfel, socialiștii revoluționari ruși aveau chiar o „brigadă teroristă”.

În secolul XX, în perioada anilor '30, termenul s-a banalizat, atentatul devenind o practică în anumite zone ale planetei. Mai mult, în timpul celui de al doilea Război Mondial, termenul a devenit ceva ambiguu, întrucât naziștii defineau drept acte teroriste acțiunile grupurilor de rezistență din teritoriile ocupate care încercau să saboteze puterea de ocupație. Este posibil ca de aici termenul să fi căpătat sensul de acțiune a unui grup clandestin care comite atentate în scop politic, pentru a destabiliza structurile care exercită conducerea statului.

Reglementări legale în legislația românească

În *Codul penal român* intrat în vigoare la 1 februarie 2014, deși se regăsește termenul de „terorism¹⁰”, nu există o infracțiune cu această denumire. Cu toate acestea, art. 401 incriminează „atentatul care pune în pericol securitatea națională” (definit ca „atentatul contra vieții săvârșit împotriva unei persoane care deține o funcție de demnitate publică, dacă fapta pune în pericol securitatea națională”), pentru care se prevede pedeapsa cu detențiunea pe viață sau închisoare de la 15 la 25 de ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

¹⁰ De exemplu, în art. 75 alin. 1, lit.d) se prevede că circumstanțele atenuante nu se aplică în cazul săvârșirii infracțiunilor la legislația privind prevenirea și combaterea terorismului, iar în art. 112¹ se prevede confiscarea extinsă în cazul în care persoana este condamnată pentru infracțiuni din legislația privind combaterea terorismului.

Această infracțiune reprezintă însă cazul tipic de act terorist, acela al acțiunilor violente care fac să cadă capete de state, întrucât ținta unui astfel de atentat nu poate fi decât o persoană care exercită o funcție importantă la nivelul societății, iar lichidarea acesteia poate avea consecințe majore în evoluția respectivei comunități.

Pentru existența acestei infracțiuni nu este importantă modalitatea în care fapta e săvârșită ci doar rezultatul acesteia, respectiv punerea în pericol a „securității naționale”.

Desigur, în ceea ce privește această din urmă sintagmă, ea trebuie înțeleasă în sensul Legii nr.51/1991, republicată¹¹, care o definește în chiar primul articol¹².

¹¹ Legea a fost republicată în Monitorul Oficial Nr. 190 din 18 martie 2014.

¹² Potrivit legii, securitatea națională este „starea de legalitate, de echilibru și de stabilitate socială, economică și politică necesară existenței și dezvoltării statului

Altfel spus, nu orice faptă îndreptată împotriva șefului statului (sau a șefului Guvernului) – de exemplu – devine în mod automat un „atentat” în sensul Codului penal. Dealtfel, realitatea a demonstrat că șeful statului poate fi ținta unor „atentate” mai puțin periculoase¹³.

În ceea ce privește prevenirea și combaterea terorismului, România are însă o lege specială: este vorba despre Legea nr. 535/2004 privind prevenirea și combaterea terorismului.

național român ca stat suveran, unitar, independent și indivizibil, menținerii ordinii de drept, precum și a climatului de exercitare neîngrădită a drepturilor, libertăților și îndatoririlor fundamentale ale cetățenilor, potrivit principiilor și normelor democratice statornicite prin Constituție”.

¹³ În practică sunt destul de numeroase cazurile în care șefii de stat sau de guverne sunt ținta unor atacuri cu roșii, cu ouă, cu cerneală, etc., dar care – evident – nu au ca obiectiv lichidarea acestui, ci doar de a-i atrage atenția „cu fermitate” asupra unor chestiuni arzătoare

Actul normativ încearcă să definească încă din primul articol semnificația termenului „terorism”, precizând că acesta „*reprezintă ansamblul de acțiuni și/sau amenințări care prezintă pericol public și afectează securitatea națională, având anumite caracteristici*”¹⁴.

După cum se poate observa, legiuitorul a căutat să dea o definiție cât mai cuprinzătoare acestei noțiuni, alăturând în acest scop atât în manieră cumulativă (prin utilizarea conjuncției „și”), cât

¹⁴ a) sunt săvârșite premeditat de entități teroriste, motivate de concepții și atitudini extremiste, ostile față de alte entități, împotriva cărora acționează prin modalități violente și/sau distructive;

b) au ca scop realizarea unor obiective specifice, de natură politică;

c) vizează factori umani și/sau factori materiali din cadrul autorităților și instituțiilor publice, populației civile sau al oricărui alt segment aparținând acestora;

d) produc stări cu un puternic impact psihologic asupra populației, menit să atragă atenția asupra scopurilor urmărite.

și în manieră alternativă (prin conjuncția „sau”) termeni care pot reprezenta fapte concrete, respectiv „acțiuni”, cât și „amenințări” – care pot rezulta atât din acțiuni călăuzite de un scop cât și din circumstanțe exterioare vreunei acțiuni.

Această manieră de definire extinsă a noțiunii de „terorism” a fost, probabil, adoptată din perspectiva faptului că Legea nr. 535/2004 este destinată să fie aplicată în primul rând de instituțiile cu atribuții de prevenire și combatere (în alt mod decât penală) a faptelor de terorism. Pentru structurile specializate cu atribuții de culegere a informațiilor despre inițierea sau pregătirea unui act terorist – ca și pentru societate, de altfel – este mult mai eficient ca monitorizarea să vizeze un spectru mai larg, iar pe baza analizei ulterioare să fie reținute pentru cercetare și documentare numai cazurile relevante, în locul unei abordări restrictive, care ar putea lăsa

să scape neobservate acțiunile de inițiere sau pregătire a unor acte teroriste bine disimulate, deghizate sau camuflate.

Fără a intra într-o analiză detaliată a definiției termenului de „terorism” din legea menționată, trebuie totuși să subliniem că textul nu este total scutit de critici. Spre exemplu, acesta prevede (la art. 1, lit. a) ca acțiunile de natură să afecteze securitatea națională săvârșite de entități teroriste să fie „premeditate”.

Opinăm că în cazul unor acțiuni derulate de entități teroriste, indiferent dacă e vorba despre o organizației sau despre un element izolat al unei astfel de organizații („lup singuratic”) fapta reprezintă necondiționat un act „terorist”, dacă ea „prezintă pericol public și afectează securitatea națională” – așa cum se menționează în textul introductiv. Așadar, considerăm că o astfel de faptă nu trebuie să fie

neapărat premeditată¹⁵, aceasta putând fi și rezultatul unei decizii luate în mod spontan.

Un alt exemplu critic cu privire la definiție este faptul că, potrivit textului de lege menționat, pentru a fi considerat act de „terorism”, o acțiune trebuie să aibă ca „scop realizarea unor obiective specifice, de natură politică”. Or, trecând peste faptul că este dificil de stabilit dacă ceva este „de natură politică”, considerăm că scopul actului terorist este – în primul rând – acela de a crea teroare, iar nu de a realiza un obiectiv de natură politică. Putem accepta că, pe plan secundar ar putea exista și un obiectiv politic, dar acesta nu există în toate cazurile. Spre exemplu, în cazul atacului de pe insula Utoya comis la 22 iulie 2011 de Anders Breivik, unanim calificat drept act terorist, acesta nu a avut practic nici un obiectiv de natură politică, autorul acționând pur și

simpliciter în dorința de a-și ucide țintele.

Legea nr. 535/2004 (în art. 32) incriminează o serie de fapte penale ca fiind infracțiunea de „acte de terorism”. Astfel, reprezintă acte de terorism (și se sancționează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea săvârșită, ale cărei limite speciale se majorează cu o treime, și cu interzicerea unor drepturi) unele fapte care, prin **natura** sau prin **contextul săvârșirii lor**, pot aduce atingere gravă unei țări ori unei organizații internaționale, atunci când sunt săvârșite în **scopul** de a intimida populația sau de a constrânge o autoritate publică sau o organizație internațională să facă, să nu facă sau să se abțină să facă un anumit act ori, fapte săvârșite în scopul de a destabiliza grav sau pentru a distruge structurile politice fundamentale, constituționale, economice ori sociale ale unui stat sau organizații internaționale. Este vorba, în special, despre

¹⁵ Potrivit dicționarului explicativ al limbii române, premeditat înseamnă „pus la cale, plănuit dinainte”.

infracțiuni prevăzute de Codul penal la art. 188, art. 189, art. 194, art. 205, art. 206, art. 253, dar și despre unele acte de intervenție ilicită prevăzute de Codul aerian, sau alte fapte de distrugere care vizează aeronave, aeroporturi sau instalații destinate asigurării securității traficului aerian sau activității din domeniul maritim.

În același articol al Legii nr. 535/2004 se prevede că reprezintă, de asemenea, acte de terorism comiterea – în unul dintre scopurile menționate mai sus – a unor fapte constând în producerea, obținerea, transportul sau furnizarea, în afara cadrului legal, de substanțe supuse unui regim special de control (arme chimice, biologice ori dispozitive explozive), contaminarea solului sau a apelor cu substanțe chimice sau materie organică periculoase pentru sănătatea oamenilor, a animalelor sau pentru mediu.

Cu alte cuvinte, ceea ce este de subliniat e faptul că deși le califică drept „acte de terorism”, Legea nr. 535/2004

nu definește o infracțiune de „terorism” ca faptă de-sine-stătătoare ci sunt definite unele circumstanțe, sau un anumit scop al săvârșirii faptei penale pentru ca aceasta să fie calificată drept „act de terorism”. Incriminarea, definiția juridică și conținutul respectivei fapte se regăsesc însă în Codul penal, iar acestea sunt cele „comune” pentru infracțiunea de bază.

Considerarea acestor fapte penale ca fiind „acte de terorism” (datorită împrejurărilor în care au fost săvârșite) atrage competența specială atât a instituțiilor specializate în descoperirea acestui tip de fapte, cât și a celor de cercetare penală.

Înțelesul termenului pe plan internațional

Evoluția comunității internaționale a fost marcată de numeroase acte teroriste. Unele dintre acestea au avut consecințe dramatice pentru întreaga umanitate. Spre exemplu, asasinarea de către un naționalist sârb a

moștenitorului tronului Imperiului Austro-Ungar, arhiducele Franz Ferdinand, la Sarajevo pe 28 iunie 1914, a condus la declanșarea Primului Război Mondial, în cadrul căruia și-au pierdut viața zeci de milioane de persoane, militari și civili.

De aceea, în perioada interbelică problematica terorismului a fost adusă în discuția cel mai reprezentativ for mondial al timpului – Liga națiunilor –, aceasta adoptând în 1937 o Convenție pentru prevenirea și reprimarea terorismului, la a cărei elaborare a contribuit un reputat jurist român – Vespasian Pella¹⁶.

¹⁶ Vespasian Pella, (n. 1897 – d. 1960) a fost un reputat jurist și diplomat român. Între altele, în perioada interbelică acesta a promovat ideea înființării unui tribunal special internațional destinat să judece șefii de state vinovați de crime împotriva umanității. În 1938 a fost desemnat președinte al comisiei pentru probleme juridice a Ligii Națiunilor, iar în 1948 a luat parte la elaborarea Convenției pentru prevenirea și pedepsirea crimei de genocid.

Până în prezent au fost adoptate sub egida Organizației Națiunilor Unite cel puțin 13 instrumente juridice internaționale (convenții și protocoale) destinate prevenirii și combaterii terorismului. Toate acestea abordează însă prevenirea și combaterea terorismului într-o manieră sectorială; de exemplu, se referă numai la infracțiuni și alte fapte petrecute la bordul aeronavelor¹⁷, sau la protecția fizică a materialelor nucleare¹⁸.

Prevenirea terorismului se poate realiza și prin suprimarea surselor de finanțare a unor astfel de acte. De aceea, un document internațional important în lupta împotriva acestui flagel

¹⁷ Este vorba despre Convenția referitoare la anumite infracțiuni și la anumite alte acte survenite la bordul aeronavelor, semnată la Tokyo la 14 septembrie 1963, intrată în vigoare la 4 decembrie 1969 și la care sunt parte, în prezent, 180 de state.

¹⁸ Convenția semnată la Viena la 3 martie 1980, la care – în prezent – sunt parte 116.

în reprezintă Convenția internațională pentru reprimarea finanțării terorismului, adoptată de Adunarea Generală a Națiunilor Unite la 9 decembrie 1999 și intrată în vigoare la 10 aprilie 2002, la care – în prezent – sunt parte 153 de state. Dar, cu toate eforturile depuse, statele lumii nu au o abordare identică în aplicarea acestui act juridic internațional, întrucât nu au aceeași înțelegere în ceea ce privește definirea noțiunii de „terorism”.

Dacă la nivel global este dovedit, imposibil de definit terorismul, un astfel de demers poate fi mai facil la nivel regional. De aceea, au fost înregistrate eforturi pentru o acțiune concertată în această direcție la nivel european, fiind adoptată, sub egida Consiliului Europei, Convenția europeană pentru reprimarea terorismului¹⁹.

¹⁹ Convenția a fost adoptată la Strasbourg la 27 ianuarie 1997 și ratificată de România prin Legea nr. 19/1997.

Prin legea de ratificare, România a formulat o declarație în sensul că, în temeiul art. 13 paragraful 1 al Convenției europene pentru reprimarea terorismului, **își rezervă dreptul de a refuza extrădarea în legătură cu orice infracțiune pe care o consideră ca fiind o infracțiune politică sau conexă la o infracțiune politică, ori ca o infracțiune determinată de scopuri politice.** Totodată, prin declarația menționată, statul român s-a angajat că, în ceea ce privește calificarea infracțiunii, va lua în considerare gradul de pericol creat pentru viața, integritatea corporală sau libertatea persoanelor, va avea în vedere dacă au fost lezate persoane care nu au legătură cu mobilurile care au determinat comiterea faptei, dar și cruzimea sau perfidia mijloacelor folosite pentru atingerea scopului urmărit.

Iată așadar că era chiar în concepția autorilor

Convenției faptul că statele nu se vor înțelege perfect cu privire la aplicarea prevederilor acesteia, motiv pentru care au prevăzut în art. 13 posibilitatea ca statele ce ratifică documentul internațional să poată face declarații prin care să nu se simtă „legate” de aceste prevederi. Dealtfel, textul art. 13 reprezintă dovada că încă din perioada negocierii termenilor convenției s-a observat că este imposibil să se ajungă la finalizarea unui text fără a lăsa posibilitatea statelor care o ratifică să nu se angajeze în aplicarea unora dintre prevederile convenției.

După atacurile teroriste din 11 septembrie 2001 din SUA acțiunile organizate și desfășurate la nivel internațional împotriva terorismului au crescut în amploare, la acestea fiind implicate, de această dată și state reticente în trecut, inclusiv cele care s-au abținut până acum datorită unor motive de ordin politic.

În această direcție poate fi menționată Rezoluția nr. 1 adoptată la cea de a 24-a Conferință a miniștrilor europeni ai justiției, din 4-5 octombrie 2001, ținută la Moscova, prin care au fost condamnate atacurile teroriste asupra SUA și s-a cerut statelor să susțină inițierea vizând elaborarea unui set de norme juridice destinat să asigure pedepsirea autorilor actelor teroriste.

Un demers mai eficient din punct de vedere legal l-a constituit însă, la nivel regional, adoptarea Convenției Consiliului Europei privind prevenirea terorismului, adoptată la Varșovia la 16 mai 2005²⁰. Acesta a reprezentat o dovadă clară a îngrijorării profunde a statelor-părți determinată de creșterea numărului faptelor de terorism, dar și a amenințării pe care o reprezintă

²⁰ Convenția a fost ratificată de România prin Legea nr. 411/2006, publicată în Monitorul Oficial nr. 949 din 24 noiembrie 2006

terorismul și, în același timp, un demers destinat să asigure solidaritatea autorităților cu victimele terorismului și cu familiile acestora.

Obiectivul declarat al convenției a fost acela de a intensifica eforturile părților pentru prevenirea terorismului și a efectelor sale negative ale acestuia asupra respectării drepturilor omului, în special a dreptului la viață, în conformitate cu prevederile tratatelor sau acordurilor bilaterale și multilaterale existente.

Eficiența actului internațional rezidă, în special, din faptul că încă din primul articol se definește infracțiunea de terorism ca fiind „oricare dintre infracțiunile care intră în sfera de aplicare a unuia dintre tratatele enumerate în anexa la ...convenție, așa cum sunt ele definite în respectivele tratate²¹”. Cu

alte cuvinte, statele semnatare au căzut de acord asupra faptului că anumite fapte reprezintă „infracțiunea de terorism”. Desigur, această definiție este valabilă doar pentru aplicarea prevederilor acestei convenții! Așadar, cu toate că face un pas înainte în direcția definirii terorismului, Convenția de la Varșovia are o arie de aplicabilitate limitată, atât din perspectiva părților care sunt legate de aceasta, cât și în ceea ce privește definiția „infracțiunii” de terorism.

Un pas semnificativ în direcția prevenirii actelor teroriste îl reprezintă însă faptul că respectiva convenție definește și „incriminează” în art. 5-7 fapte precum: „Provocarea publică de a comite o infracțiune de terorism”, „Recrutarea pentru terorism” și respectiv „Pregătirea pentru terorism”. Fiecare parte la Convenție trebuie să adopte măsurile necesare pentru a prevedea ca infracțiune, conform dreptului său intern,

²¹ Este vorba despre 10 acte internaționale care vizează, sectorial, prevenirea și combaterea anumitor tipuri de acte teroriste.

respectivele fapte, atunci când acestea au fost comise cu intenție.

Concomitent cu aceasta a fost adoptată, sub aceleași auspicii, Convenția Consiliului Europei privind descoperirea, sechestrarea și confiscarea produselor care stau la baza metodologiei privind finanțarea terorismului. Din perspectiva celor arătate mai sus referitor la definiția terorismului, și această convenție are o arie de aplicabilitate limitată.

În ceea ce privește definirea noțiunii de terorism **legislațiile naționale ale altor state**, reținem atenția numai asupra unor aspecte, astfel:

În art. 421-1 din **Codul penal francez**, noțiunea de terorism este definită astfel:

„Constituie acte de terorism, atunci când sunt în mod intenționat în legătură că o acțiune individuală sau colectivă având ca obiectiv tulburarea gravă a ordinii publice prin intimidare sau

teroare, următoarele infracțiuni:

1. *Atentatele intenționate asupra vieții, atentatele intenționate asupra integrității persoanei, luarea de ostateci, sechestrarea precum și deturnare unei aeronave, a unui nave sau a oricărui alt mijloc de transport, definite de Cartea a II din prezentul cod;*

2. *Furtul, extorcările, distrugerile, degradările sau deteriorările, precum și infracțiunile informatice definite de Cartea a II-a din prezentul cod;*

3. *Infracțiunile din domeniul grupărilor de luptă și a mișcărilor dizolvate definite de art. 431-13 la 431-17 și infracțiunile definite la art. 434-6 și 441-2 la 441-5;*

4. *Infracțiunile privind arme, produse explozive sau materiale nucleare anume definite de codul penal sau codul apărării;*

5. *Obținerea de beneficii de pe urma uneia dintre infracțiunile de la pct. 1-4;*

6. *Infracțiunile de spălare a banilor prevăzute*

de capitolul IV, titlul II din Cartea a II din prezentul cod;

7. *Delictul de inițiere prevăzut de art. L461-1 din Codul monetar și financiar*”.

În **Codul penal belgian**, infracțiunea de terorism este definită (în art. 137) astfel:

„§1. Constituie o infracțiune de terorism, infracțiunile prevăzute la paragraful 2 și 3 de mai jos, care prin natura sau contextul său pot aduce atingere gravă unei țări sau unei organizații internaționale și este comisă în mod intenționat în scopul de a intimida grav o populație sau de a constrânge pe nedrept puterile publice sau o organizație internațională să îndeplinească sau să se abțină de la îndeplinirea unui act, sau de a destabiliza grav sau de a distruge structurile fundamentale politice, constituționale, economice sau sociale ale unei țări sau ale unei organizații internaționale:

§ 2. Constituie, în condițiile prevăzute la §1, o infracțiune teroristă:

1. omorul voluntar sau loviturile și vătămrile intenționate prevăzute de art. 393-404, 405 bis, 405 terț;

2. luarea de ostateci prevăzută de art.347 bis;

3. lipsirea de libertate prevăzută de art. 428-430,

4. distrugerea sau degradarea masivă prevăzută de art. 521... având ca efect punerea în pericol a vieții umane sau producerea de pierderi economice considerabile;

5. capturarea unei aeronave, prevăzută de art.30 §1 al legii din 27 iunie 1937 referitoare la reglementarea circulației aeriene;

6. preluarea ilegală a comenzii, prin violență sau amenințarea căpitanului unui vas...

7. infracțiunile prevăzute de decretul regal din 23 septembrie 1958 referitor la operațiunile cu materiale explozive;

8. infracțiunile prevăzute de art. 510 ... din

codul disciplinar și penal al marinei comerciale, având ca efect punerea în pericol a vieții umane;

9. infracțiunile la regimul armelor prevăzute de legea din 8 iunie 2006;

10. infracțiunile prevăzute de art. 2 alin. 1 al legii din 10 iulie 1978 pentru aprobarea Convenției cu privire la interzicerea conceperii, producerii și stocării de arme bacteriologice sau a toxinelor și distrugerea acestora, încheiată la Londra, Moscova și Washington la 10 aprilie 1972;

11. tentativa de a comite faptele prevăzute în prezentul paragraf”.

În **Codul penal din Luxemburg**, în art. 135-1, sub titlul „despre terorism”, se menționează:

„Constituie un act de terorism orice infracțiune (crimă sau delict) sancționabilă cu închisoarea de cel puțin 3 ani sau cu o pedeapsă mai gravă care, prin natura sau contextul său poate aduce atingere gravă

unei țări, unei organizații sau organism internațional și a fost comisă intenționat în scopul:

- de a intimida grav o populație;

- de a constrânge pe nedrept puterile publice, o organizație sau un organism internațional să îndeplinească sau să se abțină de la îndeplinirea unui act sau;

- de a destabiliza grav sau a distruge structurile fundamentale politice, constituționale, economice sau sociale ale unei țări, ale unei organizații sau organism internațional.

În art. 135-3 este definit „grupul terorist” ca fiind o asociație structurată formată în timp, din minim două persoane, în vederea comiterii într-o manieră concertată a unuia sau mai multor acte de terorism prevăzute în alin. 2 al aceluiași articol. Acestea privesc, în principal, la infracțiuni la regimul navigației aeriene; infracțiuni la Convenția internațională

privind protecția fizică a materialelor nucleare; atentatul împotriva unei persoane care beneficiază de protecție internațională.

În **sistemele de drept anglo-saxon**, se preferă adesea definirea actelor teroriste în termeni care gravitează în jurul ideii de organizație care răspândește teroarea, intimidează populația și autoritățile, iar terorismul este asimilat cu violența exercitată de un asemenea grup/organizație.

Dificultatea definirii universale a termenului

Am putut observa, așadar, că terorismul și formele sale de manifestare au reprezentat preocupări constante la nivel național, regional și internațional, asupra cauzelor acestui fenomen ajungând să se pronunțe până și Suveranul Pontif²².

Actele teroriste lovesc adesea ținte simbolice (de ex: un militar/soldat – care în mentalitatea atacatorului reprezintă opresiunea, un bancher – care reprezintă capitalismul etc.). Într-o abordare filozofică, ucigând un astfel de om se ucide ideea de asigurare.

În această diversitate de abordări, este dificil de identificat o definiție general valabilă a terorismului. Chiar și ONU a eșuat în a da o definiție universală a acestui termen, cu toate că există o poziție semi-oficială elaborată de un grup de experți. Aceștia au identificat și analizat mai mult de 200 de definiții utilizate de diverse state și

declarat că „boala economiei globale, și nu Islamul inspiră terorismul”, remarcând totodată că o „conomie mondială care venerază zeul banului” trimite persoanele private de opțiuni în mrejele prozelitismului. În opinia sa „Terorismul prosperă atunci când nu există o altă opțiune, și cât timp economia mondială pune în centrul ei zeul banului, și nu individul. Acesta este un terorism fundamental, împotriva întregii umanități”.

²² Astfel, conform publicației „The Wall Street Journal”, la 1 august 2016, la revenirea la Vatican după vizita în Polonia, Papa Francisc a

organizații cu privire la terorism și actele teroriste.

Pe baza acestei analize, s-au desprins două idei generale: pe de o parte, terorismul este de fapt un tip de război, de regulă al celor săraci; grupuri înarmate practică gherila urbană; ele recurg la violență așteptând ziua în care se va genera o adevărată revoltă de masă; este o acțiune provizorie, de natură să genereze efecte de același tip, care să provoace schimbări radicale. Pe de altă parte, actele teroriste pot fi privite și ca o „propagandă prin acțiune”: prin violență, autorul actelor teroriste caută să radicalizeze raporturile de forță între dominați și dominanți (sau, după caz, între ocupați și ocupanți) și să forțeze inamicii să-și evedențieze obiectivul lor „represiv” și să creeze un sentiment de solidaritate la nivelul adeptilor săi. Desigur, e vorba despre o „propagandă” care se bazează pe arme și nu pe materiale utilizate în mod tradițional în acest scop.

Multitudinea de obiective urmărite de teroriști, dar și a modalităților de acțiune și a consecințelor ridică dificultăți insurmontabile în identificarea unei definiții cu care să fie toată lumea de acord. Aceasta deoarece, adesea, ceea ce reprezintă un „terorist” pentru unii poate fi un combatant/luptător pentru libere, pentru alții. Sunt destui șefi de stat, precum Nelson Mandela, sau premierul izraelian Menahem Begin, ori Yasser Arafat, care sunt foști „teroriști”. Unii dintre aceștia au fost ulterior laureați ai premiului Nobel pentru pace!

Este deci imposibil ca toate statele lumii să se pună de acord cu privire la definiția terorismului.

Aspecte specifice unor atacuri revendicate de organizații teroriste

Multe dintre atacurile comise în ultima perioadă au fost revendicate ulterior de către organizații teroriste

recunoscute ca atare la nivel internațional. ISIS cu precădere revendică atacurile pe care le consideră ca fiind comise de adepți ai săi aflați oriunde pe glob.

Acesta poate fi privit ca o modalitate de „propagandă prin acțiune” din partea organizației respective. Astfel, gruparea teroristă ISIS – probabil pentru a-și face propagandă – a revendicat de mai multe ori acte teroriste comise în manieră solitară de persoane mai mult sau mai puțin radicalizate, și față de care nu s-a putut stabili cu certitudine vreo legătură cu respectiva organizație. Spre exemplu, în cazul atacului din biserică din Franța, ISIS a revendicat atacul și, totodată, a transmis un mesaj „soldaților” săi că pot trece la acțiune oriunde ei consideră.

Dealtfel, organizația teroristă a anunțat public că „dat liber” adepților săi să acționeze „de voie”, chiar și fără ordin din partea unui șef, atunci când aceștia consideră necesar. Astfel,

organizația încurajează un mod de atac ce poate fi calificat drept „terorismul de vecinătate”. Adică ne putem aștepta la acțiuni specifice actelor teroriste inițiate și derulate de persoane singure – „lupi singuratici” – sau în grupuri restrânse care trăiesc chiar în apropierea/vecinătatea noastră.

Inițial, asemenea abordări ale unor „lupi singuratici” erau considerate ca fiind generate de dezechilibre psihice. În realitate, faptul de avea tulburări psihice nu exclude comiterea unor acte teroriste, chiar fără a acționa într-o celulă; dimpotrivă.

„Lupul solitar,, pur nu există niciodată cu adevărat; chiar dacă Anders Breivik și atacurile sale din Norvegia se apropie foarte mult de acest model, în cele mai multe cazuri de acțiune solitară există totuși, în planul secund, persoane care sunt complici, uneori indirecti, ai teroristului. Există totdeauna cineva care a furnizat materialele necesare

comiterii atacurilor (chiar fără să știe destinația exactă a acestora), sau care prin omisiune au favorizat comiterea actelor teroriste. Spre exemplu, în cazul atacului comis de adolescentul german de origine iraniană la 22 iulie 2016 la Munchen, poliția a anunțat ulterior că a identificat un alt tânăr față de care „există suspiciunea că adolescentul în vârstă de 16 ani este un posibil complice”, iar acest a fost reținut pentru „complicitate tacită”.

Se evocă din ce în ce mai mult „terorismul islamist”, însă această expresie nu este foarte riguroasă. A fi islamist înseamnă să fii adeptul religiei și a culturii islamice. O persoană poate fi islamistă și să se încadreze în tot ceea ce înseamnă o viață socială normală: se prezintă la vot; își câștigă cele necesare prin muncă; are familie; etc. Și, totuși, uneori putem avea și surprize!

Partizanii ISIS însă au o „identitate” mult mai

complexă: între suniți, ei sunt salafiști; între salafiști ei sunt jihadiști activi; și, mai precis, cei care aderă la o doctrină conform căreia musulmanii sunt oprimați și ar avea obligația religioasă de a se apăra cu arma în mână. Ei se disting de asemenea de Al-Quaida prin susținerea califatului instalat pe un anumit teritoriu.

Cei fără o filozofie de viață solidă, în special adolescenții și tinerii, ușor manipulabili și care basculează rapid în orice direcție, pot fi seduși de anumiți predicatori ai Islamului și pot deveni adevărate bombe cu ceas. Perceptul fals, speculat din unele texte religioase, potrivit căruia vor fi considerați martiri cei care își dau viața în slujba unei ideii, iar după moarte îi așteaptă desfătarea veșnică (atât pentru ei cât și pentru familiile lor), poate reprezenta un motiv pentru cei lipsiți de experiență de viață și de suficiente elemente raționale de a comite fapte reprobabile,

inclusiv de ordin terorist-suicidal. Această manieră de înțelegere și practicare a Islamului poate fi considerat fenomen asemănător cu o derivă sectară a acestei religii.

Desigur, ne putem pune problema dacă un minor poate fi cu adevărat terorist. Răspunsul, șocant, este unul afirmativ. Desigur, e greu de pus alături cei doi termeni, însă anchetele desfășurate în Belgia și Franța după atentatele din 2016 au evidențiat că acest lucru este posibil. Tinerii Adel Kermiche et Abdel Malik Petitjean, care la 26 iulie l-au ucis în biserică pe părintele Jacques Hamel s-au „cunoscut” prin intermediul rețelelor de socializare. Dacă Kermiche nu ezita să facă prozelitism în cartierul în care locuia, Peitjean nu lăsa nimic să transpară ideile pe care le avea. La câteva zile după atac, mama sa îl caracteriza încă drept „un bun francez”, care făcea parte din echipa locală de fotbal (pe postul de portar) și care

avusese meci chiar duminica precedentă – adică cu două zile înaintea atacului comis în numele ISIS. Același lucru a declarat și tatăl său care a arătat că era un copil adorabil, însă a admis că, fiind credul, „ISIS i-a sucit mințile”.

Polițiștii au căutat să stabilească și modul cum au ajuns în legătură cei doi tineri, la peste 700 de kilometri distanță. Într-un videoclip de 30 de secunde difuzat a doua zi după atentat de către agenția de propagandă a organizației teroriste ISIS aceștia clamează supunere față de organizației, ținându-se de mână. Amândoi sunt animați de același sentiment de frustrare pentru că nu au putut să ajungă în zonele de conflict din Orientul Mijlociu.

De asemenea, într-un mesaj audio difuzat de rețeaua criptată „Telegram”²³

²³ În această rețea, conversațiile sunt «secrete». Acestea nu sunt stocate serverele aplicației, iar faptul că sunt „cifrate” între cei doi

la 19 iulie, Kermiche declara: „dacă vrei să mergi în Siria (pentru a participa la război) este foarte complicat din cauza faptului că frontierele sunt închise. La fel în a ataca aici”. Premeditându-și fapta, Kermiche schița deja modul în care urma să acționeze: „Iei un cuțit, mergi într-o biserică, faci un carnagiu (bip!). Tai două sau trei capete și, ei bine, s-a terminat”. Totodată, în mesaj acesta invită „frații și surorile să-l urmeze să facă un lucru și, uf²⁴!” În același timp, înregistrarea conține un mesaj de natură să alarmeze și mai mult, arătând că urmează să se întâmple „lucruri mari”.

Ei bine, din această descriere a faptelor rezultă că organizația teroristă a dat doar impulsul necesar pentru ca tinerii respectivi să acționeze. Iar actele de instigare ale ISIS au găsit un teren propice pentru a

dezvolta acțiuni dintre cele mai odioase. Atacul lor nu a fost planificat de ISIS, însă autorii acestuia au acționat ca și cum ar fi comis atacul în numele ISIS; ei se revendicau ca fiind adepți ai organizației teroriste.

La rândul ei, ISIS a căutat să adauge ceva la „capitalul” său de pe urma acestui atac, prin prezentarea mesajelor pe care atacatorii le-au înregistrat. Așadar, organizația teroristă profită de pe urma unor astfel de atacuri izolate, iar prin revendicarea acestora își face și propagandă, amplificând astfel sentimentele de nesiguranță și neîncredere ale oamenilor de rând.

Este necesară o definiție universală a terorismului?

Și, atunci, ce este terorismul? Începând din ce moment putem vorbi despre un act terorist? De ce vorbim despre atentate islamiste? Constatăm că există o mare diversitate de moduri de

interlocutori le face ilizibile pentru terți.

²⁴ Un cuvânt însemnând senzație de ușurare.

operare și de ținte. Uneori există complici, alteori aceștia rămân în anonim. Putem găsi elemente clare de diferențiere sau de identificare între atacul lui Anders Breivik și cel împotriva părintelui Jacques Hamel?

O concluzie este aceea că, în fond, poate că nici nu e nevoie de o definiție universală a ceea ce trebuie să însemne terorismul. Terorismul nu există ca scop în sine; nu este un sistem de idei – precum marxismul sau capitalismul –, ci o metodă și o strategie de luptă.

În prezent, ISIS este pe cale să-și schimbe abordarea și să confere terorismului o nouă dimensiune. Adepții ISIS nu practică numai terorismul clasic. În Siria și În Irak, pe teritoriile pe care s-a instalat „califatul”, ISIS are și trupe care se luptă pe front cu forțele coaliției internaționale.

Pe de altă parte, ISIS întreține grupuri de guerilă care se antrenează în deșert,

în Libia sau în alte părți din Africa, și care atacă patrulile de ordine publică sau de poliție. În același timp, ISIS recurge la acțiuni teroriste clasice, în special în Europa, dar și împotriva intereselor Europei – oriunde în lume.

Într-un astfel de context au fost atacați jurnaliștii la Charlie Hebdo, sau magazinul cu profil evreiesc din Paris, la Bataclan sau pe „promenada” de la Nisa. „Statul Islamic” este capabil să trimită „comandouri de elită” antrenate chiar la fața locului, dar și să convingă indivizi care se „radicalizează” rapid și îi urmează cu asiduitate sfaturile și consemnele, așa cum a fost cazul șoferului de camion de la Nisa sau a angajatului francez de la rafinărie care și-a decapitat patronul în iunie 2015.

Unde începe atentatul terorist?

E destul de dificil să se stabilească o limită clară

între un atac criminal săvârșit cu violență și un act terorist.

Spre exemplu, în România, în noaptea de 10 spre 11 ianuarie 2013, Ioan Dumitru Mironescu împreună cu membrii unei grupări interlope din Piatra Neamț au amplasat un dispozitiv exploziv sub autoturismul parcat pe spațiul public, aparținând unui interlop oponent – Bogdan Mararu –, cu scopul de a-l elimina pe acesta. Explozia a fost contracarată datorită faptului că autoritățile competente monitorizau activitățile grupării infracționale.

Dacă explozia ar fi avut loc, iar într-un astfel de eveniment și-ar fi pierdut viața și alți trecători prin zonă, fapta putea fi calificată drept act terorist? Probabil că nu, întrucât autoritățile aveau cunoștință despre scopul acesteia, de a-l elimina fizic pe Mararu. Autorii faptei nu aveau în intenție să producă teroare, ci doar să se

asigure că ținta lor nu va scăpa cu viață.

Spre deosebire de această situație, atacul de la Ansbach, din 24 iulie 2016, care a provocat rănirea a 12 persoane, a fost calificat de către autoritățile germane²⁵ drept „atentat”²⁶, întrucât refugiatul sirian „a vrut să atenteze la viața altuia”. De asemenea, la data atacului au existat „indicii” (ce nu au mai fost confirmate ulterior) conform cărora alături de exploziv ar fi existat obiecte de metal, pentru a mări numărul de victime. Despre autorul atacului s-a aflat ulterior că în cursul aceleiași seri mai a încercat să intre în localul unde se desfășura festivalul, dar nu i s-a permis accesul pentru că nu avea bilet de intrare. De asemenea, în trecut, autorul atacului a mai încercat de două ori să-și pună capăt zilelor și fusese internat

²⁵ Ministrul de interne al landului Bavaria, Joachim Herrmann.

²⁶ Fără însă a se alătura și termenul de „terorist”.

într-o clinică psihiatrică; prin urmare, gestul său putea fi unul suicidar, motivat de o dorință de răzbunare, nu neapărat animat de dorința de a semăna teroare.

Iată, așadar, cât este de dificil să afirmăm că un atac este „act terorist” sau „atentat terorist”. În speța prezentată, ar însemna să știm gândurile atacatorului sinucigaș!

Alta este situația în cazul atacurilor al căror autori își prezintă sau lasă să se înțeleagă într-un fel sau altul (chiar implicit) scopul urmărit, respectiv acela de a intimida populația sau de a constrânge o autoritate publică sau o organizație internațională să îndeplinească, să nu îndeplinească sau să se abțină de la îndeplinirea unui anumit act.

Rămâne, așadar, în sarcina exclusivă a organelor de cercetare penală să stabilească – prin mijloacele legale – adevărul. Iar adevărul judiciar (adică cel stabilit de anchetă prin

mijloacele de probă) poate fi, uneori, diferit de adevărul obiectiv.

Revendicarea atacului de către o organizație teroristă nu reprezintă în toate cazurile o dovadă a faptului că acesta reprezintă un act terorist. Așa cum am arătat mai sus, uneori organizațiile teroriste revendică unele acte criminale doar pentru a-și face „publicitate”, adică din rațiuni de propagandă.

Aspecte privind mecanisme de ordin sociologic în cazul atacurilor jihadiste

La puțin timp după atentatele din 11 septembrie 2001, celebrul boxeur Cassius Clay – despre care se știe că se convertise la Islam sub numele de Mohamed Ali – a fost intervievat de către o jurnalistă, context în care aceasta l-a întrebat cum apreciază faptul că împărtășește aceeași credință cu suspecții arestați de

autoritățile americane în acest caz.

Răspunsul său nu a fost unul filozofic, ci mai degrabă unul lapidar și chiar scandalos: „*dar Dumnezeu voastră, care aveți aceeași religie ca și Hitler?*”. Răspunsul evidențiază, totodată, o stare de iritare generată de presiunea exercitată asupra musulmanilor obișnuiți de actele teroriste săvârșite în numele acestei religii de către coreligionarii „radicali”. La rândul lor, musulmanii „moderați” se simt coresponsabili de faptele comise și discursurile pronunțate de toți cei care se revendică aparținând acestei religii.

Studiile sociologice efectuate de către specialiști în domeniul Islamului²⁷ evidențiază că grupările jihadiste sunt mai degrabă

²⁷ De exemplu, Farhad Khosrokhavar, din Iran, care a studiat fenomenul copiilor – „martiri” utilizați în războiul dintre Iran și Irak, care acceptau să sară în aer în câmpurile de mine pentru a elibera terenul în fața armatei.

niște „derive sectare” ale Islamului. Jihadistul are o personalitate extrem de puternică, opusă celei a societății globale. El se identifică cu o societate imaginară neo-umană, de o omogenitate totală. Individul se percepe pe sine ca fiind umilit și ca o victimă, și devine inamic al societății în numele unei „religii” a celor oprimați. În cazul jihadiștilor contează mai puțin realitatea obiectivă; contează în primul rând percepțiile proprii și realitatea imaginară, acestea „justificându-i” modul de acțiune.

Cercetările efectuate în cazul mai multor atacuri săvârșite în numele Islamului arată că nu cunoștințele aprofundate de religie i-au determinat pe autori să acționeze, ci incultura profundă în care trăiesc. Spre exemplu, cei doi jihadiști originari din Birmingham, care s-au făcut remarcăți în anul 2014 prin actele de cruzime săvârșite în Siria, au cumpărat înainte de plecarea în această țară

cărțile „Islamul pentru novici” și respectiv „Coranul pentru începători”. Or, asta demonstrează că, deși erau descendenți ai unor musulmani originari din Pakistan, ei nu cunoșteau nicidecum această religie, iar cercetările au arătat că activitatea lor a fost marcată de delicvență și mod de viață haotic.

Adesea și frustrările non-religioase pot fi elementul declanșator al unor atacuri, ele fiind asociate doar în mintea autorilor cu unele elemente religioase, uneori pentru a găsi o „justificare” a faptelor comise. Pentru cei care s-au remarcat doar prin actele de delicvență înainte de a deveni „jihadiști”, Islamul înțeles într-o manieră proprie poate „autoriza” generalizarea violenței împotriva întregii societăți, respectiv calea pentru realizarea acestei „credințe”; în același timp, individul în cauză se consideră un „cavaler” al luptei împotriva societății „necredincioase”.

În același timp, trebuie observată și acceptată existența unei influențe exercitată de mediul virtual, care-l poate determina pe jihadist să treacă la atac. Cei mai puțin credincioși pot deveni extremiști în numele Islamului pornind de la informațiile vehiculate în mediul virtual.

Schimbarea pe plan mental a individului radicalizat este atât de puternică încât acesta își face griji mai degrabă pentru capacitatea sa de finaliza atacul și nicidecum pentru moartea și suferința pe care le provoacă semenilor săi.

Adesea, impulsurile care duc spre o astfel de schimbare sunt nemulțumirile personale, combinate cu discursuri radicale, care determină în mintea individului o ignoranță pentru cei din jur. În cazul atacurilor numite „islamiste”, în această combinație se înscrie și retorica islamistă, care e folosită de instigatori ca o modalitate de a-și exprima

nemulțumirile personale și, uneori, sociale (de grup). Adesea, cei care predică Islamul radical îi dezumanizează pe non-musulmani, pornind de la unele realități cotidiene (de exemplu, prostituția – acceptată de unele state creștine – este văzută ca o formă de decădere a societății, în ansamblul ei, și de autodistrugere – datorită bolilor cu transmitere sexuală sau a infertilității femeii).

Radicalizarea este un proces care-l cuprinde pe individ în mod treptat: îi sunt exploatare opțiunile religioase, politice sau de altă natură și este atras într-un cerc vicios, arătându-i-se o modalitate falsă de a se exprima. Dar aceasta nu înseamnă că este întotdeauna nevoie de mult timp pentru radicalizare. Nemulțumirile se acumulează în timp, însă radicalizarea poate avea loc cu rapiditate. Spre exemplu, cercetările au evidențiat că autorul atacului din 14 iulie 2016 de la Nisa era un „om de viață”, căruia îi plăcea chiar

să consume alcool (în condițiile în care religia sa nu îi permitea acest lucru). S-a radicalizat în doar câteva zile, iar țintele și mijloacele de acțiune și le-a ales aproape la întâmplare. Practic a avut o „oportunitate” de a acționa, pe care a folosit-o imediat. Este ceea ce se poate numi „terorism de oportunitate”, în care țintele și armele atacului sunt dintre cele mai imprevizibile.

Un astfel de fenomen generează dificultăți imense forțelor speciale, prevenirea atacurilor în aceste condiții implicând o amplă desfășurare de forțe – în condițiile în care resursele sunt totuși limitate. Autoritățile responsabile ale statului nu pot avea câte un polițist sau agent în spatele fiecărui individ nemulțumit!

În atacul de la Nisa și-au pierdut viața, alături de creștini, și mulți musulmani. Contracurarea fenomenului radicalizării islamiste trebuie să vină chiar de la musulmani. Pentru că

Islamul, ca și credință, nu este caracterizată prin violență. Însă este posibil ca unii propovăduitori sau adepți ai acesteia să răstălmăcească sensul versetelor, pentru a le potrivi unor interese politice, sociale sau de altă natură. Cei care au obligația de a prezenta sensul real al acestei religii sunt chiar musulmanii, care ar trebui să-i renege pe extremiști și să arate întregii comunități adevărul acestei religii. Altfel, orice inițiativă venită din partea unor persoane de altă religie va fi necredibilă și va fi înțeleasă drept o încercare de manipulare, adică va avea un efect invers decât cel scontat.

Concluzii

Societatea umană este într-o continuă schimbare, din toate punctele de vedere, inclusiv în plan mental. Același fenomen (al schimbării) caracterizează și modalitățile de comitere a unor fapte reprobabile.

Progresele uriase realizate în domeniile informaticii și comunicațiilor pot rapid și cu ușurință fi preluate de organizații sau indivizi nemulțumiți sau dezaxați și folosite împotriva întregii societăți. Beneficiind și de acest suport, terorismul tinde să devină un fenomen „la modă” în unele societăți – culmea – tocmai dintre cele bazate pe reguli democratice.

În această epocă în care se promovează popularitatea individului, nu este exclusă recurgerea la acte de terorism pentru a deveni „vedetă” sau „martir” în fața „prietenilor” de pe rețelele sociale. Iar pentru un sinucigaș, precum cel de la Ansbach din Germania, nu era totuna dacă gestul suicidar avea loc acasă sau în fața clubului în care i s-a refuzat intrarea!

Pe de altă parte, dacă inițial atentatele erau pregătite cu minuțiozitate, de regulă la o distanță considerată „strategică”, s-a ajuns – așa cum am mai arătat – la „terorismul de

proximitate/vecinătate”, practicat de „lupi singuratici” aflați chiar în apropierea noastră, dacă nu chiar printre noi. Specific statelor cu comunități puternice având origini în vechile colonii este faptul că succesorii imigranților din a doua și a treia generație s-au radicalizat împotriva autorităților și regulilor din „metropole” și pot deveni autori ai unor atentate.

Dar terorismul și propaganda teroristă nu ar fi la fel de „eficiente” fără implicarea mass-media. În zbaterea sa pentru senzațional, acționând sub

imperiu libertății de informare, mass-media devine uneori, fără voia sa, un mijloc de propagandă gratuită pentru organizații teroriste sau pentru fapte comise în numele acestora. Cu certitudine, mediatizarea excesivă a unor atacuri nu fac altceva decât să intimideze populația chiar mai mult decât atacul în sine, iar dreptul la informare poate avea un efect pervers, de terorizare a populației.

Aceasta stare de fapt confirmă încă o dată faptul că libertatea nu poate fi exercitată fără limite.

ÎN ATENȚIA COLABORATORILOR

Pentru o mai bună procesare a articolelor și pentru introducerea revistei în baza de date internațională CEEOL, dorim respectarea următoarelor cerințe **obligatorii**:

- ✓ **titlul articolului – română și engleză;**
- ✓ **abstractul – română și engleză;**
- ✓ **cuvinte-cheie (5-6) – română și engleză;**
- ✓ **instituția din care provine autorul;**
- ✓ **e-mail, telefon, fax (o adresă de contact);**
- ✓ **referințe bibliografice.**

1. *Textul*. Se introduce în Microsoft Word, folosind fontul Century Schoolbook, mărimea fontului de 12 puncte tipografice și tastatura standard românească. Nu sunt acceptate fonturile care au mapări neobișnuite (în care caracterele diacritice – ș, ț, ă, î, â și Ș, Ț, Ă, Î, Â – înlocuiesc alte caractere - [,], @, ~, \ ș.a.m.d.). Textul în limba română trebuie să aibă în mod obligatoriu diacritice. Articolul trebuie cules, pur și simplu, fără nicio altă formatare în afara sublinierilor, acolo unde este cazul folosind bold și italic. Citările din opera (articolul) unor autori vor fi puse între ghilimele și evidențiate italic, indicându-se la subsolul paginii, autorul, opera (articolul) citat(ă), Editura, locul apariției, anul apariției, pagina (paginile). Paragrafele vor fi delimitate de un Enter, părțile articolului fiind separate între ele prin două-trei paragrafe goale.

2. *Ecuatiile*. Indiferent de locul pe care îl ocupă în cadrul articolului, ecuațiile se introduc numai în Microsoft Equation Editor. La limită, se acceptă ecuații scrise de mână, numerotate și trimise separat de restul articolului.

3. *Figurile*. Sunt acceptate formatele vectoriale standard. În cazul figurilor produse cu o altă aplicație decât Microsoft Word (de exemplu, Corel Draw sau AutoCAD), fișierele respectivelor aplicații vor fi trimise împreună cu restul articolului. Figurile trimise în format electronic vor fi desenate la dimensiunile la care pot fi tipărite, iar dimensiunea textului trebuie să fie între 8 și 12 puncte tipografice.

Sunt acceptate și figuri desenate de mână, pe foi separate de restul articolului, cu condiția ca desenele să fie clare și să poată fi ușor identificat locul din cadrul articolului în care trebuie să se regăsească.

4. *Imaginile.* Imaginile scanate trebuie incluse atât în documentul Microsoft Word, cât și trimise separat. Nu se recomandă folosirea imaginilor preluate de pe Internet, deoarece acestea nu satisfac cerințele necesare pentru tipărirea lor (având o rezoluție mult inferioară celei necesare pentru un tipar de calitate). Imaginile de calitate au o rezoluție de minimum 200 dpi. Pentru formatele JPEG și GIF aveți în vedere ca, în urma compresiei, calitatea imaginii să devină rezonabilă.

5. *Numerotarea.* Ecuațiile, figurile, tabelele, titlurile din bibliografie vor fi numerotate cu cifre arabe, astfel: între paranteze pătrate pentru bibliografie; între paranteze rotunde pentru formule; prin exponent, în cazul notelor de subsol; precedate de denumire, în cazul observațiilor, figurilor, tabelor etc.

Vă mulțumim!
Colegiul de redacție